

IV.

H. G. Bulls Tillæg og Rettelser

til

L. H. Bings Beskrivelse over Norge.

Tillæg og Rettelser til Sorenskriver Lars Hess Bings Beskrivelse over Norge.

Forevindring.

Unægtelig har Herr Sorenskriver Bing gjort sig meget fortjent af det Almindelige ved Beskrivelsen over Kongeriget Norge m. m. som udkom i Kjøbenhavn 1796 i stor 8o. og ingen kyndig miskjender hans smukke Arbejde, men at et Skrift i Særdeleshed af denne Natur og Omfang kan modtage mange Forbedringer, er ligesaa unægteligt — Assessor Eric Tunelds ypperlige Geographie öfver Sweriges Rike var ikke ved den første Udgave, hvad den er bleven ved den sidste. — Tid efter anden har jeg gjort nogle Rettelser og samlet flere Tillæg til Herr Bings Beskrivelse, og foranlediget af Herr Biskop Dr. Bugges Circulaire under 19de December sidstleden, hvori han önsker sig de Berigtigelser og vaalidelige Efterretninger man havde hver om sit Præstegjeld, fremsendte jeg disse, som følge; Hans Højærværdighed har derpaa anmodet mig om, at de maatte ordlydende afstrykkes blant Selskabets Acta, og efter saadan gunstig Anmodning kunde man ikke bede sig undskyldt; ikkun vil man tilføje denne Anmærkning: da disse Tillæg allene vare bestemte til privat Brug, ere de mig saa interessante Efterretninger om adskillige Kald i det nordlige Norge vel for det meeste ordlydende anførte af Collegial-Tidenden, hvilket nok ej heller regnes saa nøje i et Bidrag, som dette. Noget deraf kunde vel blevet meddeelt med andre Ord og Tingene dog den samme, paa det nær, at jeg ej med den Præcision havde sagt saa meget, som den unævnte Herr Forfatter, der maaskee er den første Gejstlige i Nordlandene.

Christiansund, den 4de September 1812.

H. G. Bull

Side.

1*). Begge Kirker i Nassjorden ere af Træ. Folketallet d. 1 Febr. 1801.

1480.

2. Folkemængden i Nals Præstegjeld var 1 Febr. 1801. 4086.

3. Nalesund er den 11 Sept. 1793. bevilget at udslibe Søndmørs Produkter til indenlandske Steder og at løse indenrigske og forhen frigjorte Værelse, som føres i Indvaanernes egne Fartøjer, hvorfor og der en kongelig Soldbetjent er ansat.

Namodt Præstegjeld er vidtløftigt og bekvæmligt. Capellet Ofte er lagt til Trysil Rald, Kestr. 21 Sept. 1787. Spind- og Bøvesfabriken ligger i Elvedals Annex, kaldet Enighedens Fabriken. I Hovedsognet er oprettet et Bøngdemagazin, Fundatsen er allern. confirmeret, af Frederiksborg Slot d. 30 Maji 1792. Kongen skjenkede 50 Tønder Byg. En lige Plan, dat. 23 Febr. 1792, for Store Elvedals Annex, er af Kongen approberet d. 30 Maji 1792. Ogsaa til dette Magazin skjenkede Hans Majestæt 50 Tønder Byg. Folketallet var 1801, 1 Febr. 2729.

4. Namodsdaals Kirke har haft en Haandklokke med Runestrift. S. Lunds Bvre. Lellemarks Beskrivelse S. 253. Aneboes Præstegjelds Folkeantal var 1801 1694.

5. Narsjed Sogns Folkemængde var 1801 291. Paa Gaarden Narsjeds Grund er i bemeldte Sogn anlagt en Kobbermølle, der drives ved Vand, hvor Kobberpladerne hamres; denne Gaard kaldtes forhen Ulrichstad, og var i de ældre Tider Kongesæde; paa Gaarden har i forrige Seculo staaet en Kirke. (topogr. Journal 22 Hefte S. 86 og 87).

Nas Præstegjeld er nok det største blant de 30, som ligge østen for Christiania Fjord. Nørby Kirke staaer tæt ved Skytstjord. (Wilsø). Drøbat kaldes her urettelig Bye, da samme allene er en Ladeplads; omtales af Professor Wilsø i hans Reise. Jagttagellers 2den Deel S. 237. Leqv. Folketallet i Nas Præstegjeld var 1801 3673.

E 2

*) I Wings Norges Beskrivelse.

Side.

8. Folketallet i Agger var 1801. 6900. Det kan man kalde et stort An-
nerfogn.

Folketallet i Aggershuus Amt d. 1 Febr. 1801 efter Collegial-Ti-
denden No. 3 1802.

		Transport	28605.	
1.	Edsbolds Præstegjeld	4026.	11 Nitedal Præstegjeld	1458.
2.	Næs	4794.	12 Fedt	2360.
3.	Ullensager	4079.	13 Høland	3534.
4.	Hurdalens	2098.	14 Agger	6900.
5.	Gjerdrum	1333.	15 Affer	4606.
6.	Ranestad	2745.	16 Opfloer	694.
7.	Enebach	2611.	17 Krogstad	2033.
8.	Sorum	2036.	18 Næs	3673.
9.	Skjoldsmøe	2323.	19 Vestbye	2273.
10.	Urfkong	2560.	20 Næsodden	763.

Latr. 28605.

Summa 56899.

9. Paa Hunstangen eller Hovedtangen er 1786 oprestt et smukt Ereminde
for General-Krigscommissair Prydz, hvorom Hermoder giver nøjere
Efterretning No. 1. S. 6.

Aggerø Præstegjelds Folketal var 1801 2734. Harøe lille Capel er
slojft og denne lille Menighed lagt til Sandøe, hvor et større Capel op-
bygges. Reftr. 7 Apr. 1809. Aggerø Præst undgaer ved denne Foran-
dring den lange og haarde Vej til Harøe. Sandøe Capel staaer paa den
Deel af Den Sandøe, som kaldes Sandre-Kemmen. Aggerø Præste-
gaard som ligger i Sunds Otting, skyder 4 Bog.

12. Præstegaarden Alstahoug skyder efter gammel Leje 4 Bog, forhøjet 1 Bog,
har lidt Kræftov, en liden Flomqværn, tør Jord, men Narvis, en Plads
Einangen ligger derunder. Folketallet i Alstahoug Præstegjeld var 1801
4993. Ved Refskript af 26 Junii 1807 er fastsat, at den til Alstahoug
Præstekald beneficerede Gaard Søe-Herrøe i Herrøe Hjerding af Skjold
4 Bog maa perpetueres til Bolig for den residerende Capellan i bemeldte
Præstegjeld, og at der af fornævnte Gaard maa udlægges 1 Bog til En-
tesæde for den residerende Capellans Enke, samt at Gaarden herefter
maa fritages for Konge- og Kirke-Tienden, hvorimod dennes Beløb skal

Side.

afslægges til at bestride de med et Enkesædes Bebyggelse forbundne Beskaffinger.

Prospekt af Fjeldet de syv Søstre er stiftet i Kobber 1800. Paa Gaardene Sø, Bjørn udi Alstahoug, Præstegjeld og Tilrum i Brønø Præstegjeld ere Markedspladse, hvor aarlig holdes det saa kaldede Leedingsberg Marked og hvorpaa staae en heel Deel Markedsboder, der for det meste tilhøre de trondhjemske Borgere og Handlere. Disse Gaarde tilkjøbte den rige Proprietair Niels Winter paa Bevelstad sig i Aarene 1790 eller 92. Her betales efter Accord en billig aarlig Grundleje af disse Boder og hos ham tilkøyles dem Grundfrihed for en billig Bygget med 2 á 3 Rd. efter deres Størrelse (trondhjemske Tidender 1799 No. 2). Reskript af 28 Julii 1752 ansætter Bjørledingsberg Marked til 5 eller 6 Julii. Maafe: maafe rettere Masi Capel er for længe siden nedlagt, da Altens Præst forretter ei længere Tjeneste i Fjeldet. Italieneren Joseph Acerbi gjør sig meget til gode paa denne usle Kirkebygning i hans Travels trough Sweden, Finland and Lapland in the Year 1798 and 1799. London 1802. in 4to.

Alstahoug, Præstegaard i Skognen, ligger i en overmaade dejlig Egn, man seer fra samme, foruden saa mange skønne Gaarde, Sø, Skov og Land, ei alene alle Kaldets 3 Kirker, men tillige Ytterøens Hovedkirke og Salberg Annex Kirke til Jundersen.

13. Folketallet i Altens Præstegjeld var 1801 1973. I 9de Linie for neden bør staae Ekalluit. C for C.

14. Andenæs Præstegaard med Faldet skylder 2 Pund 12 Mk. Folketallet i Andenæs Præstegjeld var 1801 201. Ved Reskript af 13 April 1808. er fastsat, at det usle vacante Andenæs Sognekalb, der ei kunde give tilstrækkelige Indkomster for en Præst, maa annecteres med Dverberg Sognekalb, ligesom at Andenæs Præstebolig maa bortselges paa Cancelliets nærmere Approbation, og at Kjobesummen, som deraf løses, maa anvendes til at oprette en fast Skole i Andenæs Sogn.

15. I 5te Linie i Steden for 2de Præstegjeld bør staae 1 Præstegjeld.

Folketallet i Aremarks Præstegjeld var 1801 2627.

— — Arendal var 1801 1698. 1798 d. 3 Oct. afbrændte Huse i Arendal efter Taxation for 8537 Rd. 28 Sk. Af Professor Fr. Schaarups Archiv for Statistik ic. 2 Bind Sh. 1796 til 97. 8vo. p. 354.

Side.

- hadde Arendals Kirke Aar 1795 1000 Rd. 2. Fattigskole 450 Rd. 3. Hospital 1750 Rd. 4. afgangne Hans Lydsses Legat efter Testamente 1763 til Pensioner og 12 fattige Børns Klødning 10955 Rd. 92 St. I sidste Linie i Steden for Mardøe, l. Mardøe.
16. Ved de Ord et vel indrettet Hospital kunde tilføjes: ogsaa en Daareliste, Kest. 11 Januar 1793. Det residerende Capellanie i Arendal er nedlagt efter Rescript af 9 Sept. 1803. Soldintraderne var 1794 19703 Rd. og 1795 11797 Rd. Consumt. Indtraderne 1794 4799 Rd. og 1795 3961 Rd.
17. Beskrivelsen over Afsch Sogn ved E. Hoff i Topogr. Journals 9de Hefte er temmelig god.
18. 1801 var Folketallet i Afsch Præstegjeld 4606. I Afsim 1416 og i Afscholds 2571.
19. Afskoldands Folkemængde var 1801 1253. Afskoldands Præstegjeld kaldes ogsaa Ibestad. Folketallet 1801 2526.

Afskoldands Præstegjeld bestaaer for største Deel af fast Land og har kun 2 Der Andorgen og Koldtræs Den, paa den sidste ligger Præstegaarden. Dette Sogn har for det meste græsrigt Mark, og naar undtages, at Ageren inde i Fjordene er udsat for tidlig Frost, ogsaa Afsledning til Agerbrug. Den største Deel af Menigheden bestaaer af Mænd, men her gives og Finner i Gratangen, Larengen og Grafjorden, Jorddyrkingen middelmaadig, Potatosaavling begynder at gjøre Fremgang, Brændeskov, som allene gives i Fjordene, formindskes meer og meer, i Sallangen er en liden Fyrreskov paa Kongens Alminding. Huusfliden netop til Behov. Indbyggernes fornemste Næring er Fiskeriet om Vinteren i Lofoten, om Sommeren fistes Sei fornemmeligen ved Sandsøerne og Torstøen, Torst og Langer i Bergs Sogn, hvor de i den Hensigt søge hen. Nedsatte Huusmænd i Nærheden af Præstegaarden, har i den senere Tid aldeles edelagt dens liden Brændeskov. Imellem Præstegaarden og Rabvegaarden Viig er en fersk Sø, hvori efter Sigende gives Ebbe og Flod, men paa modsatte Lider af Havets. Kaldethar en smuk Kirke af Steen, hvori ogsaa Orgel, som er givet af en privat Mand, men der spilles nu ikke paa det; thi Organisten har ei den fornødne Udkomst, da en Deel af Almuen har været uvillig til at betale. En privilegeret Gjestgiver boer ved Kirken. (Colleg. Tidenden No. 20 d. 16 Maj 1807).

Side.

I 3die Linie neden fra at læse: Augna Elv optager, og i 14de beliggende omtrent $\frac{1}{2}$ Fjerdings, ei $1\frac{1}{2}$.

20. Augvaldsnæs Præstegjelds Folketal var 1801 2010.

21. Guldals Fogderie, ret Guldals. I 5te Linie neden for udsettes de Ord eller Kronstad.

At tilfætte følgende, Trøvigens Matric. No. 3. i Trondnæs Sogn, Senjens Fogderie, under Finmarkens Amt, skyldende 3 Bog Fiffes Leje med Bøgsel, ligger i en af de behageligste Egne der i Landet, har 9 underliggende Huusmandspladser, er bebygget med smukke og velindrettede Waanings, Lade- og Sæ- Huse, ligger beqvemt til Fisseriets Drikt, paa Gaarden udsaaes almindelig 15 til 20 Tønder, den kan, uberegnet Huusmandspladserne, føde 50 til 60 flaabundne Creature, omtrent 100 smaa Fæe og 7 til 8 Heste, har tilstrækkelig Brændeskov og et got Møllebrug, var afgangne Missionskasserer Jens Holmboes Boepæl og Ejendom.

23. Folketallet i den Deel af Bakke Præstegjeld, som hører under Stabanger Amt var

908.

og i den Deel, som hører til Mandals Amt, 1801. 1703.

2611.

Præstegaarden er Aagaard. Gyland, saavelsom en Deel af Bakke ligger i Lister Fogderie og Amt.

24. Bamble Præstegjelds Folkemængde var 1801. 2595.

26. Basmoe Fæstning i Røddenæs Præstegjeld, Smaalehønes Amt, er allerede Aar 1746 eller 1747 sløvet. (Top. Journ. 17 Hefte S. 86 og 87).

Bedstadens Præstegjelds Folketal var 1801 2686. Hovedkirken staaer paa Gaarden Udvig, dog nær ved Præstegaarden, kun Elven imellem, hvorover Broe. Præstegaarden Soelberg med Uteivig skyldte 2 Spand.

27. Berby Baard har og et godt Teglsbrønderie, er forundt Sædegaardens Frihed. (Top. Journ. 6 Hefte S. 35).

28. E. Hoff's Beskrivelse over Bergs Præstegjeld i 9de og 10de Hefte af den topogr. Journal er i visse Dele god.

Folketallet i Bergs Kald var 1801 1768. Den østlige Deel af Hovedfognet Berg gandske nær ved Fem-Søen. (top. Journ. 9de Hefte S. 40). I Steden for Tingstedals Elv i 13de Linie neden fra bør staae Tingstedals. Herregaarden Weeden ligger i Hovedfognet. Nisac Kirke er et

Side.

- Kapel. Gaarden Rokke bestemt til Enkesæde i Bergs Kald, imod at Gaarden Torp, som til Enkesæde forhen var udnævnt, men ingen Tid været beboelig, igjen bliver underlagt det øvrige Præstebolts Gods. Reskr. 13 Maji 1785.
32. Om Bergen, Bergens Beskrivelse ved Edo. Edwardsen 1633 utr. Bergens Beskrivelse, 2 Bind. fol. utr. Bergens historiske Beskrivelse ved H. Fasting forf. omtrent 1720 utr. Ludv. Holbergs Bergens Byes Beskrivelse. Kbhvn. 1737. 1757. 8. paa tydsk oversat ibidem 1753. 8. Bergen og omliggende Egn, et Digt ved L. N. Rodtwitt. (top. Journ. 22 Hefte).
33. Sverresborg Slot anlagt af Kong Sverre Nar 1193 laae paa en Høj strax norden for det nu værende Slot og Byen, det kaldes endnu i daglig Tale Svansborg, hvor nogle af Slottets Ruder endnu sees.
1801 var Folketallet i Bergen 18080. Derudi Sandvigens Beboere 939 med indbegrebne, som søge til Korskirken, og kan ansees som en Forstad, nemlig i Bergens Bye 16884, Møllenpriis 62, Lynggaarden ic. 195, Sandvigen 939, i alt 18080.
34. Sognepræsten til Domkirken er oftest tillige Stiftsprovst. Den anden Capellan at indgaae ved Waacance. Reskr. 9 Sept. 1803. Korskirken er først bygget 1319 af Biskop Anfind. (Krimanns Stift i D. S. 232).
35. Ved et af Høker David Christian Thue og Huustroe i Bergen oprettet og under 8 Febr. 1799. confirm. Testamente er Bergens Ryekirke indsat til eventuel Arving af 400 Rd. i det Tilfælde, at den umyndige Johan Urdahl, til hvem disse 400 Rd. ere givne, skulde døe, førend han bliver Pensionen selv raadig. 1799 d. 29 Martii fortærede Jld Huse i Bergen efter Taxation for 4045 Rd. 1800 d. 15 Febr. om Aftenen opkom atter en ulykkelig Jldbrand i Bergen, som i Grund aldeles afbrændte den smukke Ryekirke tilligemed 24 Huse.
37. Præsten og Klokkeren i Marsted Annex, der er lagt under Hospitals Kaldet i Bergen, maa nyde det i Reskr. af 22 Novbr. 1690. specificerede Offer af de i samme beliggende og Bergens Indbyggere tilhørende Gaarde. Reskr. 30 Junii 1792.
Seminarium Fridericianum er stiftet 1752. (top. Journ. 22 Hefte S. 97). Biskop Dr. E. Pontoppidans Forslag angaaende et Seminarium Oprettelse og Annectering til Bergens latinske Skole er approberet ved

Side.

Restr. af 23 Januar 1750. i endeel forandret ved Restr. 6 Junii 1781. Raadmand Claus Frederich Kasting forærede ved Testamente dat. Bergen d. 10 Novbr. 1791. og confirm. d. 5 Febr. 1793. sine samtlige Bøger til evindeligt Brug og Ejendom for det offentlige Bedste og til Hensættelse paa Bertheims saa kaldte Skole under Directionens Beskyrelse, samt hvad saavel Natur- som Konst-Producter han maatte efterlade sig.

38. Bergen har et stort Hospital for Spedalske, indrettet 1545 og af Kong Christian den 3die beriget 1565 med alt det Jordegods, som forhen havde ligget til Synneve Kloster paa Sælløe i Bergens Stift.
39. Krohns Stiftelse oprettet 1788 af Hofagent Danckert Danckertsen Krohn og Huustroe Johanne Margrethe von der Ohe, hvor 24 fattige Borgere og Enker nyde frit Huus, Lys, Ildbrand og 64 Skilling ugentlig. Bygningen er anseelig med 2de Fløje anlagt lige over for Hospitalet. (top. Journ. 22 Hefte S. 98). Afgangne Kjøbmand Hans Lank i Bergen har ved Testament, oprettet i Mæret 1803, givet sit Bøes beholdne Formue til nyttigt Brug saaledes, at naar de legerede Renter ved vedkommende Personers Død efterhaanden falde bort og Kapitalen ved oplagte Renter er vopet til 6000 Rd., skal Renterne deraf anvendes til en Realskoles Indretning i Bergen, hvis samme ikke, ved 120 Rd. aarlig, som strax tage Begyndelse til dette Brug, maatte være istandbragt. Realskolen skal forbindes med Bergens latinske Skole og Seminarium, naar disse ere omstøbte saaledes, som Kjøbenhavn, Christiania og Odense Skoler, hvis sliq Forbindelse befindes at være til Fordeel og ikke hindrer Realskolens mueligste Guldkommenhed.

Christopher Frimans Stiftelser og Gavebreve for Bergens Stift, trykt 1774-77, handler og om Bergens offentlige Bygninger.

40. Sukker-Raffinaderiet er for længst nedlagt.
41. Handelscontoret underholdes ei af Bremen, Lybeck og Hamborg, men af Korske
42. Soldintraderne vare 1794 120,283 Rd. 1795 64,334 Rd. Consumt. Indtraderne 1794 7666 Rd. og 1795 61206 Rd. Byen har 24 Repræsentanter af Borgereskabet, hvis Valg skal skee efter Restr. af 1 Febr. 1799. (Coll. Tid.)

Det kgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Aarb. 1 B. 1 S. 8

Side.

43. Indledning til en Geographie over Bergens Stift. utr. (Prof. Thaarups Liste i 5 Hefte af top. Journ.) Folketallet i Bergens Stift var 1801 efter Coll. Tidenden No. 13. d. 26 Marts 1803 130,391.
44. Jesper Heibergs 1740 forfattede Beretning om Marmorværkerne i Bergens Stift findes i Prof. Fr. Thaarups Magazin for Danm. og Norges topogr. oekon. og statistiske Beskrivelse. 1ste Hefte S. 47-77.
45. Ved 1799 Aars Udgang hjemmehørte i hele Bergens Stift 53 Skibe, drægtige 6906 Commerce-Laster, som førte 1035 Matroser. (Hand. Tid. for 1800).
47. Biarkoe, hvor Thore Hund har boet, ligger i Sands Præstegjeld. — Bjellands Hovedkirke ligger oven for Mandals 5 Mile fra Havet ved Mandals Elv. Bjellands Præstegjelds Folketal var 1801. foruden Aasevold Sogn, 1935, Aasevold Annex i Redenæs Amt 1016, tilsammen 2951.
49. Biri Præstegjelds Folketal var 1801 2619. Snertingsdals Kirke kaldes ogsaa Seegaards Kirke, ligger i den nederste Ende af Snertingsdalen, men Nye eller Gave-Kirke $\frac{1}{2}$ Mil længer op, Gudstjeneste bevelvis at forrettes i Seegaards og Gave-Kirke. Reskr. 3 Junii 1785. Lensmand Lysgaard fik 1798 af Kongen en Sølvkande af 60 Rd. Værdie med foreslagne Paaskrift: For Fortieneste ved Vejarbeidet i Biri.
52. Folketallet i Bjørnoers Præstegjeld var 1585 i 1801. Roens Hovedkirke er af Steen, Annexerne af Træ.
53. Folketallet i Bodøe Præstegjeld var 2136 i 1801. Kjeringsø Annex hører ei til Bodøe, men til Foldens eller Kørstads Præstegjeld. Paa Bodøe Præstegaard er anlagt et Hospital for Amtets Regning i Folge Reskript af 17 Febr. 1792, hvis Indtægt ogsaa bestaaer i Waldersunds Hospitals Fond med videre. Paa Bodøe opført et Sygehuus, et Apothek og der at være en Læge. Reskr. 11 Julii 1793. Folketallet i Boe Præstegjeld i Romsdalen 1801 1967. Præstegaarden hedder Vitre-Karls-vig, skulder 3 Bog.
54. Folketallet i Boe Præstegjeld i Vesteraalen var 1801 851. Præstegaarden Boe skulder 2 Bog. Ved Reskr. af 26 Oct. 1810 blev Tienden af Boe Sogn, som hidtil har ligget til Hadsfæls Kald, henlagt til Boe Præstegjeld.
55. Bogstad Gaard, see Voren Elv S. 855. Volken, Capellansgaard ligger nok $\frac{1}{4}$ Mil fra Vernæs Hovedkirke, $3\frac{1}{2}$ Mil er stor Fejl. Fol-

Side.

ketallet i Volsøe Kald var 1801 2407. Præstetienden 77 Tønder Havre og 2 Tønder Byg. Arreshuus for Romsdalen at opbygges paa Bergsgjerdet i Volsøe Hovedsogn. Reskr. 22 Januar 1777. Er Steenbygning. Gaarden Opdal Matric No. 40 i Fanneotting og Volsøe-Præstegjeld paa Fanstranden, skyldende 3 Bog, er udnævnt til Boepæl for Capitainen ved det Fannotiske Compagnie. Gaarden Dore-Bragstad Matric. No. 97 i Romsdals Fogderie, Volsøe Sogn, 2 Bog, 2 Brug, henlagt til bestandigt Enkesæde for Præsteenkerne i Volsøe-Kald. Reskr. 29 Januar 1796.

57. ved Borgareyar at staae østre i Steden for vestre Fjerding.

58. Borge Præstegjelds Folketal var 1801 1349. her ere 2 adelige Sædegaarde Hofe og Ræs. I Steden for 6te Januar 1660 at sætte 6 Februar. (top. Journ. 4 Hefte S. 31.)

Borge Præstegjelds Folketal i Nordland var 1801 1162. Præstegaarden Borge skylder 2 Bog.

59. 1801 1 Febr. var Folketallet i Borgens Hovedsogn med Gistøe 3275, i Skoue Annex 783, i Watne Annex 806, tilf. 4864.

60. Paa Colvigen i Borgens Hovedsogn opført et Arreshuus, Arrestforbæren Plads af Store Nørves Lejemaal mod looslig Byggesel og billig aarlig Afgift til Sognepræsten. Reskr. 20 Sept. 1775.

Borre Præstegjelds Folketal var 1801 1812.

61. Paa Borrestad skal fordem have været et Kapel. Her er den norske Helt Feldtmarsskalk Arnold født og begravet i Gierpen Sogn. Folketallet i Botne Præstegjeld var 1801 1488.

62. Barth. H. v. Løvenskiolds Beskrivelse over Bradsbergs Amt og Scheens Bye ic. Christiania 1784 i 8vo giver en og anden Oplysning, saasom om Kirkerne og Jernværkerne, men er alt for ufuldstændig. Amtmand Bergs Efterretninger om Bradsbergs Amt, utr. (Thaarups Liste i 5te Hefte af Top. Journal.)

Folketallet paa den Deel af Bradsbergs Amt, som ligger i Aggreshuus Stift d. 1 Febr. 1801.

Side.

			Transport	13963.				
1. Gierpen	"	"	4229.	7. Hitterdal	"	"	"	1971.
2. Eidanger	"	"	1946.	8. Sende	"	"	"	2665.
3. Brevig	"	"	944.	9. Bøe	"	"	"	2999.
4. Sannikedal	"	"	2375.	10. Holsen	"	"	"	2195.
5. Hamble og Langefund	"	"	2595.	11. Porsgrunds Sogne	"	"	"	1883.
6. Drangedal	"	"	1874.	12. Solum og Mølum	"	"	"	2723.
		Patr.	13963.			Summa		28399.
Øvre Tellemarkens Folkemængde		"	"	"	"	"	"	15959.
Hele Bradsbergs Amts Folketal		"	"	"	"	"	"	44358.

Professor Gregers Begtrup's Extract af Folkemændtallet i Bradsberg Amt 1801 er indført i det 32 Hefte af top. Journal.

63. Suneaaften skal være Sandaaften (Thues Kragerøes Bestr. S. 154). Gaarden har været en gammel Herregaard. Gregorius Dagsen ejede den 1156. (ibidem). Naar man paa Drammens Elv roer ned fra Eger, har man Bragnæs paa venstre Haand og Strømsøe med Tangen paa højre, paa begge Sider ere temmelig høje Bjerge, men som til deels ere begroede med smaa Skov, og, hvor Jordpletterne ere saa store, særdeles vel dyrkede. Bragnæs er et skjønt og behageligt Opholdsted, men Strømsøe ikke mindre og især om Sommeren synes det sidste Beliggenhed at være end mere smilende og tillokkende end det første. Den eene reelle Gade i Bragnæs er ypperlig brolagt og om Vinteren temmelig vel oplyst, da de fleste af Huusejerne have befestet Lygter ved deres Boliger. Ved Reskr. af 3 Junii 1796 besilgedes 4000 Rds. Laan i Actier til en Raad- og Arresthuus-Bygning i Bragernæs samt dets aarlige Afbetaling. Raadstuen er nu ei en gammel, som Ding har, men en ny Træbygning med mange skjønne Værelser, af hvilke nogle bruges om Vinteren til Byens Baller; de i Raadhusets Baggaard værende Arrestværelser ere lustige, rummelige og lyse. Kirken er stor og meget lys, Malerier eller Ornamente af nogen Betydning har den ikke, paa den smukke Kirkegaard ere Gravstederne almindelig belagte med Marmor eller Jernslader. Confirmation paa en Plan til Realskole i Bragernæs forfattet af H. Lybring er af 16 Aug. 1799, Skolen at deles i to Klasser. Paa Bragnæs er en Hospitalsbygning.

Side.

64. Skibsbyggeriet er nedlagt med Tab af 3600 Rd. (Wilses Reise) Folketallet i Bragnæs var 1801 2859. Efter kongelig Reskript af 13 Junii 1800, blev Forbindelsen mellem Christiania og Bragnæs Magistrat ophavet. Paa Bragnæs og Stromsøe er Marked d. 20 Martii i 3 Dage med Korn, Kram og Fedevare, hjemmehavende Løjer og Lærreder, Heste ic. I Nærheden af Bragnæs ere Eidsfosk, Hasel, Dikkemarks og Barums Jernværker, samt Nøse, Tangens og Strommens Glas-hytter. Reskr. af 19 Junii 1801 befaler, at Byerne Bragernæs og Stromsøe skulle forenes til en Kjøbstad under Navn af Drammen.
68. Brevig ligger under 58° 48' (Thues Krag. Bestr. S. 111) her var General-Admiral Cort Adeler fød. (Holbergs Danm. Riges Historie 3die D. S. 621 Rh. 1735). 1801 var Folketallet i Brevig 944.
70. Brunlaugs Lehn udgjorde i sin Tid et af de 5 store Lehne i Opsloe Stift, indtil det den 29 Sept. 1671 blev oprettet til et Brevskab, som den 27 Febr. 1692 blev kaldet Laurvigs Brevskab. (Top. Journ. 27 Hefte S. 107 og 109). 1801 var Brunlaugs Præstegjelds Folkemængde 2332.
71. Brønse Præstegaard med underliggende Hougøen skulder 2 Bog 2 Pund. Skibad Annex ligger i Nummedals Fogderie, Nordre Trondhjems Amt. Hovedkirken er af Steen. 1801 var Folketallet 4386. Den resid. Cappellan har efter Reskr. af 12 Dec. 1806 ikkun den 6te Deel af Sognekaldets visse Indkomster og den 4de af de ubisse. Den til Brønse Sognekald fra Wægsens resid. Pastorat henlagte Fiske- og Korn-Tiende fragit bemeldte Sognekald og blev tillagt Wægsens Pastorat ved Reskr. af 8 Aug. 1806. Paa Tilrum i Brønse Kald holdes et Marked i 3 Dage, begynder den 10 Julii. Kort Beskrivelse over Brønse Præstegjeld, frevet omtrent 1728, findes i Thaarups Magazin, men siger ej meget.
72. 1801 var Folketallet i Buksnæs Kald 1225. Buksnæs Præstegaard med underliggende Dunevold skulder 3 Bog.
73. Folketallet i Budsteruds Amt d. 1 Febr. 1801.

Transport 17305.

1. Molloug Præstegjeld	4045.	5. Sigdal Præstegjeld	=	4457.
2. Fjedsberg	" " 2694.	6. Nordrehoug	" "	6360.
3. Sandsvar	" " 3853.	7. Al	" "	4086.
4. Eger	" " 6713.	8. Næs	" "	5499.

Patr. 17305.

Patr. 37707.

Side.	Transport	37707.	Transport	42822.
9. Hoel Præstegjeld	"	2499.	12. Modum Præstegjeld	4504.
10. Hurum	"	1260.	13. Pier	3970.
11. Røgen	"	1356.	end videre til Dragnæs Probstie	140.
	Patr.	42822.	Summa	51436.

75. Byenæs Hovedkirke er ikke af Træ, som Bing siger, men grundmuret, meget gammel. Duevigens Kirke er opbyggt uden Taarn af Tømmer 1729, stod tilforn længer hen mod Sønden. Wiggens Kirke er af Træ med Taarn. Folkemængden i Byenæs Kald var 1801 3243. Bygland, en Gaard i Hvidese Præstegjeld i Øvre-Tellemarken. Her blev 1781 begyndt at bearbejde en Kobbergang af Kammerherre B. Anker i Christiania og N. B. Nal i Porsgrund (Lunds Øvre-Tellem. Bestr. S. 235.)

Byglands Kirke og Præstegaard ligger ved en stor Sø, som samles af Hatteraaen, saa at man paa et Sted kan see 16 eller 18 Gaarde omkring det fjerde Vand. Bykle-Fjeld ligger der østen for mellem Bygland og Tellemarken. Længden af Byglands Præstegjeld er $5\frac{1}{2}$ Mil (top. Journ. 26 Hefte S. 9.) Dets Folketal 1801 1219. Ved Restr. af 23 Junii 1786 maatte Gaarden Moonen paa Byglands Præstegaards Grund kjøbes til en Bolig for Sognepræsterne, samt bære Navn af Byglands Præstegaard. Bærum's Jernværk blev allerede 1621:22 drevet for Kongens Regning (N. T. Niegels Skr. 3 B. S. 164.) Børse eller Børse, en stor De ved Kragerøse, har gode Jerngruber, som tilhøre deels Laurvig's og deels Bærum's Jernværker. (Thues Krager Bestr. S. 25.)

77. 1801 var Folketallet i Bøe-Præstegjeld 2999.

79. Christiania Poli: Høide $59^{\circ} 55' 20''$. Staden har ingen Skandser eller Volde, men er aaben paa alle Sider, undtagen paa den søndre, hvor Kæfkingen Aggershuus ligger. Chr. Steph. Wangs Christiania Stads Beskrivelse, ibid. 165 I 4. indeholder næsten intet, af hvad Titelen lover. I 1 Bind af Prof. Jacob N. Wilses Reiseiagttagelser i nogle af de nordiske Lande, Kh. 1790:98, 5 Bind i 8vo, findes interessante Beskrivelser over Christiania og omliggende Egn med dens Merkværdigheder.

81. I Følge Restr. af 14 Mart. 1795, maatte Biskop Christen Schmidt udstade for sig og Estermønd i Embedet til Christiania Bys et bestandigt Arvefæste paa den Aggershuus Bispestoel beneficerede Gaard Eterstad,

Side.

imod at derfor af Byen aarlig svares til Beneficiarius 60 Rd. og der at indrettes den fornødne Exerceerplads for Garnisonen.

Reskr. af 5 Dec. 1800 fastsætter, at Stiftsprobsternes Enker i Christiania skulde nyde af Raldet en aarlig Pension af 100 Rd. 1797 er i Christiania oprettet en Laanebank, hvis Fond 3 Tønder Guld, som er afhængig af den Kjøste Species-Bank. Det i Opslœ for veneriste Syge indrettede Sygehuus, blev authoriseret til Sygehuus for hele Aggershuus Amt. Reskr. 30 Maji 1800.

82. 5) 1778 er Waisenhuset oprettet for 25 Dreng og 25 Piger, Confirmation paa Grundtatsen af 3 Dec. 1783. Ankers Familie har og 1776 oprettet et Waisenhuus for 6 Dreng og 6 Pigeborn. Den latinske Skole nyder aarlig Rente af 37000 Rd. Bibliothekaren paa Deichmans Bibliothek lønnes med 100 Rd., anvist paa Skolens Communitets Casse. 9) Det store Gattighuus, herom Reskr. 6 Febr. 1789. — Professor Jac. Kofeds physiske og oekonomiske Beskrivelse over Alunvarket ved Opslœ, er meget god.
83. 1) Deichmans Stenkede Capital er 2000 Rd., hvoraf Renten til Bibliothekets Forøgelse. 400 Rd. gaves af de kongelige Personer til Indretningen. 2) Den mathematisk Skole har ved Reskr. af 27 Oct. 1797 faaet en anselig Forøgelse i dens Fond og ved Reskr. af 8 Junii 1798 et nyt Reglement og Navn af det norste militaire Institut m. v. Kammerherre B. Anker har 1803 foræret en anselig Gaard med adskilligt Inventarium til dette Institut. 3) Det Skolelærerne ved Cathedral-Skolen beneficerede Jordegods skal realiseres, undtagen Gaarden Sindsen i Aggers Sogn, 2 Skpd., 6 Lpd. med Bygsel, som vedbliver at være Enkesæde for Rectorernes Enker. Reskr. af 6 Jun. 1798. Magistraten har erholdt ny Instrux igjennem Cancelliet d. 14 Sept. 1798, skal herefter bestaae af en Præsident, en Borgermester og 2 Raadmand, efter Reskr. af 13 Junii 1800. I Mæret 1801 blev tillige en Stadshauptmand bestiftet, (Coll. Tid. 1801 No. 13). Politimesteren skal tillige være Byefoged og have Sæde i Raadstuen. Politieretten bestaaer af en Udsesfor i Stiftsøverretten som Justitiarius, den yngste i samme, og een Raadmand. (Coll. Tid. 1802. No. 18.)
84. Christiania Byes Udgifter 1794 var 9735 Rd., desuden Stadens Gattige 1789 1790 Rd. (Wilses Reise.)

Side.

Christiania Byes Tolbintrader var 1794 62416 Rd., 1795 55289 Rd. Conf. Intrader 1794 27836 Rd. og 1795 27602 Rd.

85. Christiania Byes Folketal var 1801 9005, i Dødsboe 94.

86. I hele Aggershuus Stift hjemmehørte ved 1799 Nars Udgang 283 Skibe, dragtige 22627½ Com. Laster, som førte 2510 Matroser. (Hand. Tid. for 1800.) 1801 var Folketallet i Aggershuus Stift 370903, (Coll. Tid. 1802 No. 3.)

Specification over alle Provstier i Aggershuus Bispedomme, og hvor mange Præstegjeld i hvert Provstie, samt Kirkerne og Ejerne og hvad samme have køstet, findes i 24 Hefte af Top. Journ. for Norge.

Prof. J. N. Wilsø har forfærdiget et godt Kort over den sydlige Del af Aggershuus Stift, som 1783 er stukket i Kobber i Berlin.

87. Amtmand Christian Sommerfeldts Esterretninger angaaende Christians Amt i 14de og 15de Hefte af den top. Journal, ere ypperlige. Ved kongelig Befaling af 4 Martii 1803 er et Districts-Chirurgicat blevet oprettet i Christians Amt. Chirurgen nyder i aarlig Løn 300 Rd. med videre.

Folketallet i Christians Amt d. 1 Febr. 1801 efter Coll. Tidenden No. 3, 1802.

			Transport	34848.
1. Lands Præstegjeld	5119.	10. Kingeboe Præstegjeld	*	3007.
2. Slidre	" "	11. Kroen	" "	4780.
3. Durdal	" "	12. Leksøe	" "	4085.
4. Bang	" "	13. Lomb	" "	3406.
5. Jevnager	" "	14. Waage	" "	3810.
6. Gran	" "	15. Bardal	" "	1894.
7. Gusdal	" "	16. Viri	" "	2619.
8. Faaberg	" "	17. Toten	" "	7832.
9. Dyer	" "			Summa 66281.

Latr. 34848.

88. Christiansgaves Værk drives nu ikke.

Christiansands Beskrivelse ved Etatsraad P. Holm i top. Journ. 10 Hefte, giver god Oplysning.

90. Christiansands Privilegier, atter confererede ved Reskr. af 14 Oct. 1768, hvori og anordnes, hvorledes Landalmuen maae sælge sine

Side.

Vare og kjøbe andre. Gaarde og Tiender, hvis Revenner ere Bistopen i Christianssand pro officio tillagte til hans Subsistence, ere imellem 30 og 36 Miles Distance fra ham.

91. Tilførn svarede Christianssand Arendal og Øster-Riidser en Kjendelse til Scheens Kjøbsted for at nyde Deel i dens Privilegier, men nu betaler allene Christianssand 10 Rd. til Scheen (Thues Krageraas Bestr. S. 143). D. 5 Mart. 1802 blev en Stadshauptmand bestikket (Coll. Tid. 1802. No. 10.)
92. 1801 var Christianssands Folketal 4787. 1) Domkirken. Denne Kirke er efter afg. Fruen Oberstlieutenantinde Juels Testamente skjenket 5354 Rd. 37 Sk. dog saaledes, at Renter deraf hæves af Arvingerne og først efter deres Død tilfalder Kirken 100 Rd. (Fr. Thaarups Archiv for Statistisk 2 B. S. 354. Rh. 1796:97.) Ved Reskr. af 1 Novbr. 1805 blev fastsat, at Oddernæs Sognekald, naar Pensionen til Provst Schielderup ophører, skulle deles saaledes, at Hovedsognet Oddernæs henlægges som Annex til Christianssands Sognekald, og Annexerne Dørebø, Winnestad og Hægeland udgjøre et eget Sognekald, og at Sognepræsten i Dørebø nyder 60 Rd. aarligen i Refusion af Christianssands Sognekald. Det ny Sognekald kaldes Dørebø. Efter Reskr. af 24 Julii 1807 maae den til Landsted for Stifisproosterne og Sognepræsterne i Christianssand kjøbe Plads Lund: Pladsen kaldet, udnævnes til Enkesæde for sidstnævnte Sognekalds Enke i Steden for Enkesædet i det forrige Oddernæs Kald Gaarden Som, som ligger meer ubeleiligt og maa sælges.
- Efter Reskr. af 23 Apr. 1701 maa Rector Schola i Christianssand til sin Løns Forbedring nyde og oppebære de 2de Parter af Stavanger-Lectorats Indkomst, som ham ved Reskr. af 20 Novbr. 1686 er tillagt; og den 3die Deel af dette Lectorats Indkomst, som er Domkirkens Cappellan i Christianssand tillagt til hans Løns Forbedring efter samme Reskr. af 20 Novbr. 1686, maa han fremdeles nyde og lade oppebære i Følge Reskript af 17 Junii 1707. Bøttigskolen 1010 Rd. 1795, (Thaarup l. c.)
93. 3) Tugt- og Manufacturhuset 3280 Rd. 1795 (Thaarup l. c.) 4) Hospitalet 8164 Rd. 1795 (Thaarup l. c.)

Det kgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Hæft. 1 B. 1 H. G

Side.

94. Ved Refr. af 18 Febr. 1773 maa Magistraten i Christianssand bortbygge de af Eegs og Grim's Jorder, som ere øde. Gaarden Grim skyldende 10 Huder, alle derpaa staaende Bygninger samt tilhørende Møllebrug, alle til Møllebruget hørende Bønde, Stammer, Dæmninger og Fiskerie, Gaardens tilhørende og underliggende Skov ic. er overdraget Kjøbmand i Christianssand Peder Mørk som en uindskrænket Odal og Ejendom af Magistraten mod aarlig Afgift til samme 800 Rd. Kongel. Confirimation 8 Sept. 1786.
96. Lodbindtraderne var 1794 19233 Rd. 1795 23932 Rd. Conf. Indtraderne 1794 5930 Rd. og 1795 6172 Rd.
97. I Christianssand holdes aarlig 2de Markeder d. 28 Aug. med Bukke og den 10 Oct. med Dvæg.

I hele Christianssands Stift hjemmehorte ved 1799 Nars Udgang 348 Skibe, drægtige 16794 Com. Læster, som førte 2310 Matroser. (Hand. Tid. for 1800.) Christianssands Stifts Geistlige Enkekasses Fond 1795 19898 Rd. (l. c.) Stiftets Folkemængde 1801 var 162044. Om Perlesangsten i Stiftet see top. Journ. 9 Hefte S. 88.

98. Om Christiansfund haves førte Esterretninger af Inspecteur ved Lodb. og Consumtionen Fr. W. Thue i 16 Hefte af top. Journal og Fortsættelse i 28de. I Prof. Fr. Thaarups Archiv for Statistif 2 Bind S. 269-276. Berigtigelse af Bings Beskrivelse: her findes intet Land, som kaldes Eidlandet, skal være Kirkelandet, Byen ligger ikke paa 4 men 3 Der, Nordlandet er ei heller landfast, men ogsaa en omflødt De, men meget større end de andre, hvorpaa nogle Matriculerede Gaarde i Simnæs Tinglav, Kirkelandet er forenet med Somatlandet. Paa nordøstre Side af Somatlandet og den lille De Skorpen uden for Dale. eller Nord-Sundet er et smalt Sund, hvorigennem man oftest reiser fra Christiansfund til Grib, kaldet Dunkersundet, som skal have sit Navn af et Dunkirkens Skib, som i fordum Dage i Mangel af Lods løb ind derigennem. I Maret 1791 var Byens Indvaanere 1460. 3000 Rd. er en Trykfeil. Folketallet befandtes d. 1 Febr. 1801 saaledes:

Paa Kirkelandet	97	Huse.	122	Familier	og	611	Mennesker
i Waagen og Somatlandet	41	—	60	—	313	—	
Nordlandet	80	—	113	—	388	—	
Indlandet	60	—	77	—	312	—	
Tilsammen		278	—	372	—	1624	—

Side.

I Mæret 1798 har i Christiansfund losset og ladet 57 indenlandske Skibe, tilfammen drægtig 2067 Commercelæster, 46 udenrigske dito 1930 Commercelæster. Toldindtraderne i Christiansfund var 1794 14968 Rd., 1795 11762 Rd. Conf. Indtraderne 1794 2909 Rd. og 1795 3093 Rd. 1799 Toldindtrader 20254 Rd. Conf. dito 743 Rd. Extra Afgift 3002 Rd.

101. 1801 var i Dalernes Provstie Folketallet 8970. Saavidt deraf hører til Stavanger Amt:

Hesselands Præstegjeld	2920.	Transport	7116.
Egersund	2205.	Lunde (ei Flekkefjord eller	
Sogndal (ei Hitterøe		Ræsø heri)	946.
Unnex heri)	1991.	en Deel af Bekke og Tønstad	908.
	Latr.	7116.	8970.

Men den Deel af Dalernes Provstie, som hører til Mandals Amt 4547.

13517.

102. Folketallet i Dalernes Provstie Trondhjems Amt den 1 Febr. 1801.

	Transport	19636.		
1. Meeshuus	3899.	6. Klæboe og Lister	984.	
2. Orkedalen	4825.	7. Støren	4519.	
3. Melbalden	4261.	8. Holtaalen	2191.	
4. Strinden	3408.	9. Koraas	3085.	
5. Byenesfæt	3243.	10. Opdal	2772.	
	Latr.	19636.	Summa	33187.

Provstiens Lon i Dalernes Provstie er af Kirkerne i samme 22 Rd.

2 Ort 16 Sk.

Damsgaard den smukkeste Lyfsgaard ved Fergen, dens Vaaningehuse ligne et lidet Slot og ere forsynede med et Svir, hvori et Uhr, paa Gaarden er et smukt Vandspring, alt indrettet af Generalkrigstommisfair Gyldenkrantz. (top. Journ. 22 Hefte S. 102.)

Davigs Præstegjelds Folkemængde var 1801 1985.

103. Romsdals Marked holdes den 3 Octobr. Et nyt Dagthuud for 140 Rd. at bekoste og vedligeholde, det halve af Romsdals Amts Jordbrugere og det andet halve af Kjøbstaderne Trondhjem, Christiansfund og Molde, hvoraf disse 2 Deel. Restfr. d. 28 Januar 1778.

Side.

105. Dolmøe Præstegaard kaldes en sunn og god Gaard, jeg troer: Maade dermed, især hvad Jord angaaer.

Enehætten paa Dobresfield er efter Oberbergamtsassessor Esmarks Forsøg een af Fjeldets højeste Punkter, dens Høide over Havet er noget over 8000 rhinlandste Fod og evig bedækket med Sne, dog skal der i Bergens Stift være Fjelde, som ere højere end Enehætten. Fogstuen ligger under $62^{\circ} 5' 20''$ (top. Journ. 14 Hefte S. 1.)

107. Den fortrinlige Topograph Prof. Jac. N. Wilsse har beskrevet Drammen i 1ste Deel S. 122-132, af Reiseiagttagelserne i nogle af de nordiske Lande. Man har ogsaa Kjøbmand Christian Lohrmans Anmærkninger over Drammens oeconomiske Bestaffenhed og nu værende Handel, Kjøbh. 1771. 8vo. Toldindtræderne i Drammen var 1794 68326 Rd., 1795 71299 Rd. Conf. Indtræderne 1794 17490 Rd. og 1795 14352 Rd. Apotheker Morten Stillesen i Drammen havde ved fattige Folk i Narene 1795-97 indsamlet 2190 Pund Islandsk Mos, 1000 Pund Gentianrod, 3 à 400 Pund Angelikarod, samt 70 Lønder Enebar, hvoraf den største Deel blev affat til Apothekere og Materialister i Kjøbenhavn, Trondhjem, Glensborg og Hamborg. For denne Virksomhed i Henseende til medicinske Urter og Rodders Indsamling blev Hr. Stillesen tilkjendt af det kongel. danske Landhuusholdnings-Selskab den 16 Maji 1799, den største udløvede Præmie af den tredie Guldmédaille, hvortil han var saa meget meer fortjent, som han havde forbyndet sig til at uddele dens Værdie 25 Rd. blandt de fattige Folk, som han havde brugt til Indsamlingen.

108. Ved Beretningen om Kjøbmand Halvor tillægges, si credere fas est.

1801 var Drangedals Folkemængde 1874.

110. Drobaks Kirke opbygt for 7000 Rd., Skulehuset for 1500 Rd. (Wilsse's Reiseiagttagelsers 2 Deel S. 34.) Toldindtræderne var 1794 5206 Rd., 1795 5147 Rd. Conf. Indtræderne 1794 976 Rd. og 1795 709 Rd.

111. 1801 var Dverbergs Præstegjelds Folkemængde 883. Andenæs annekteret med Dverberg, Reskr. 13 Apr. 1808. Fundats for en ny Skole paa Yttre og Øvre Borsen i Dybvaags Sogn confirm. d. 28 Jun. 1799.

113. Noget af en meget god Beskrivelse over Edsberg Præstegjeld findes i topogr. Journal 2det, 16de og 17de Hefte af Wilsse, afbrudt ved denne lærde

Side.

Mands Død den 25 Maj 1801, i Reiseiagttagelserne, 1 og 2 Deel handles og om Edsberg. Kirkens Indkomster er aarlig 458 Rd. 78 St. og Udgifterne 82 Rd. 80 St., (top. Journ. 17 Hefte S. 42). Præstegaarden er 1503 givet af Opsloe Domkirkes Gods til Præstefaldet. Kong Carl den 12 var der 1711. Capellans Gaarden hedder Keiserud, for var Kamistad. Præsteenfaldet er Gaarden Røvboug. 1801 var Folkemængden i Edsberg Præstegjeld 3645.

114. Kirken paa Edøe er af Steen. Edøe Præstegaard Rostvold stylder 2 Spand 12 Marklaug, af de 12 Marklaug gives Bygsel og Landstyd til Smølenes Eier. Rostvold er en liden omfladt De, omtrent midt i Præstegjeldet $\frac{1}{2}$ Mill vesten for Edøe Hovedkirke, Kuli. Svait, som maa påseeres til og fra Kirken, ofte meget slemt. 1801 var Folkemængden i Edøe Kald 1918.

115. Cancellieraad og Politimester Andreas Bulls Udsigt fra Egeberg gives i 1ste Hefte af top. Journal.

Professor Jac. Rosteds phys. og oec. Beskrivelse over Munværket i 3die Hefte.

116. Egenæs ved Stavanger af J. Zetlig i 5te og 8de Hefte. Denne Markfrakning var af Kong C4. givet Byens Borgerstab til Exerceerplads, derefter brugt til Sommerhave for Byens Dvæg til 1771, da Egenæs blev deelt i 20 Lykker og bortkøbt paa 40 Mars Arbejstæ. 1791 fik Gabriel Schanche Kjelland, kongelig stedssejvarende Arbejstæ for sine 4 Lykker imod at give 1000 Rd. til et Arbejds-huus i Stavanger. Under Jordens Dyrkning er fundet en Begravelses Urn og et Sværd, (top. Journ. 5 Hefte.)

Prof. C. Graves Prisca et nova Egerana af Mar 1749 8, oplyser dette Steds Antiquiteter.

Professor og Doctor Hans Strøms Beskrivelse over Eger Præstegjeld, Kbhavn 1784 8, er dens berømte Forfatter værdig. Wilse beskriver kortelig Eger i Reiseiagttagelsernes 1ste Deel S. 101-102. Begge Kirkerne Houg og Fiskum ere af Grundmuur. 1801 var Folketallet i Eger 6713.

118. Prof. Dr. H. Strøm, Sognepræst til Eger, samt hans Hustru have under 17de Januarii 1797, oprettet Testamente, hvorved gives 400 Rd., hvis Renter skal anvendes til fattige og forsømte Børns Kost og Under-

Side.

blisning, Confirmation paa samme d. 10 Febr. f. A. Steenkul segs 1758, i Egers og Modums Præstegjælde. (Prof. Thaarups Magazin 1 S. S. 78:85.)

120. Egersunds Præstegaard er Husebs. Folketallet i Kaldet 1801 var 2205. I Egersund ansat en Seldopsynd, samt Oppebørsels Betjene ved kongel. Resolution af 18 Julii 1798.

121. I Egsbaag er 40 Huse, og 160 Menneffer, (top. Journ. 13 S. S. 15.) Der er og fornøden Kran til Skibes Reparation m. v. (ibid. S. 16.)

1801 var Eids Præstegjelds Folketal 2521 og Eidangers 2890, nemlig i Eidanger og Slemstad 1946 og i Brevig 944, til Annexet Slemstad er meget lang og slem Wei. Den resid. Capellan til Eidanger skal altid blive boende i Annexet Brevig i det af Borger Jacob Nielsen dertil givne Huus, som af Borgerne skal vedligeholdes, Grundlejen aarlig betales, samt i paakommende uslykkelige Tilfælde igjen opbygges, Reskr. 22 Sept. 1752, men ved Reskr. af 21 Jun. 1762 befales, at ei allene Borgerne, men og Strandfædderne i Brevig skal efter rigtig Repartition være ansvarlig til Præsteboligens aarlige Vedligeholdelse og Opbyggelse i Fornødenheds Tilfælde, samt Grundleiens aarlige Betaling, hvilket alt sammen Kirkebørgen i Brevig skal besørge, saasom de samtlige nyde fælles Fordeel ved at have Præsten boende hos sig, og Borgerne, der ellers efter Reskr. af 22 Sept. 1752, skulle allene vedligeholde Boeligen, ere baade forarmede og i Antal formindskede; men det var ubilligt, om den residerende Capellan, som ved Reskr. af 2 Mart. 1742, er tillagt Mensalgarden Valløe Sandre, hvor der ei var saa bekvæmligt at boe, skulde holde Boligen i Brevig vedlig. Hvor ønskeligt, at lige Indretning var truffet for den resid. Capellan i Christiansund, som til Byens Fordeel ogsaa maa boe der.

122. Eide ligger ei i Romsdals, men i søndre Trondhjems Amt.

123. Bonden Jens Mikkelsen Gjetmark og Hustrue Margrethe Sørensdatter, har ved Testament af 24 Nov. 1778 og Codicil 1 Sept. 1798, confirmeret 19 Junii 1799, givet til Skolevæsenet i Eide Sogn under Landvigs eller Hommedals Kald 200 Rd., hvoraf Renten til 3 fattige Skoleborns Klæder.

Side.

124. Dette Brynesteensbrud tilhorte ved Monopolium en Schweder, siden en Knudsen og Hyphoff i Scheen, af hvilke sidste Bønderne kjøbte deres Ret dertil. (Lunds Bestr. over Dore: Tellmarken S. 208.)
Eidsfos: Jernværks Eier maae ubehindret indkjøbe i nærmeste Ee: havn og Steder alle behøvende Victualier, ei allene for de i virkelig Eje: neste staaende Berg- og Verks: Arbeidere, men endog til hans egen For: nødenhed, naar han boer ved bemeldte Værk, derimod skal det være Vær: kets Ejere aldeles forbudet at forsyne de Bønder, som ikke ere Værkets Brugsfolk, med behøvende Victualier, Restr. 9 Mart. 1781.
126. Prof. C. W. Legangers phys. og vekon. Beskrivelse over Edsbolds: Jern: værk er et vigtigt Bidrag til Norges Statistik, indført i 1ste Hefte af den top. Journal. Arbejderne ved Edsbolds: Jernværk, bestaaende af 48 Familier, der eje, bruge og behoe de tre Fosssums og een Stadvie Gaard i Edsbold Præstegjeld, maa være befriede for at svare Broepenge ved Edsbolds Broe imod at de til samme erlægge 8 Rd. aarlig, som udgjør 16 Sk. for hver Opsidder, Restr. 30 Mart. 1792.
127. Folketallet i Edsbold Præstegjeld var 1801 4026.
130. Ellinggaard, en adelig Sædegaard ved Frederichstad i Smaalehøenes Amt har tilhørt den Høitfeldske Familie. Erling Skaffe har anlagt og ejet denne Gaard, hvorfor den burde hede Erlinggaard, (top. Journal 20 h. S. 126.)
131. Om Grundsets eller Elverums Marked samt Milsnesse Marked, begge i Elverums Præstegjeld sees i Thaarups Magazin 1ste Bind. Folketallet var 1801 3232. Elverums Kornmagazinhuus er opført ved Gaarden Gaarder. Kundatsen er confirmeret af Christiansborg Slot d. 19 Oct. 1791.
Annexkirken til Enebak Vestbye eller Morie Annex er paa Lange: Høugen og en Gavetirke. Folketallet var 1801 i Præstegjeldet 2611. Af Kongetienden i Enebaks Sogn er den halve Deel bortfolgt til Selv: ejere og den anden halve Deel fra umindelige Tider af beneficeret til Christiania Dom Capitel, saa at de 4 Capitulares nyde enhver, hvert 4de Aar, den halve Deel af det Aars Kongetiende efter mange Aars Sæ: vane. Med Tjenden af Enebaks Præstegjeld skal straffe holdes efter nor: ske Lov 2. 22. 1, 11. Kalbet blev henlagt til Aggershuus Bispestoel ved Restr. af 6 Junii 1806.
134. Enningdalsens Befrielse ved Hoff, i top. Journ. 6 Hefte.

Side.

135. Ertsaaag, De omtrent 5 Mile i Omkreds. Eftrebigen en stor og smuk Gaard med Skov ved Fredrichshald, er bekjendt i Krigen med Eoerrig under Carl den 12te, da Gaarden blev afbrændt, (top. Journal II S. 131.)
136. Etne Hovedkirke, Christ. Kirke kaldet, er halsparten muret og halsparten af Træ. Folkemængden i Kaldet var 1801 1405. Eoje Præstegjelds Folketal 1801 2547.
137. Eoindvigs Præstegjelds Folkemængde var 1801 4063. Dette Kald blev deelt ved Reskr. af 18 Dec. 1807, og til det ene Kald lagt Ladewig, som Hovedsogn med Annex Bøe, hvortil kommer Annexet Kirkeboe af Wiigs Kald, naar Vacance i dette Embede indtreffer, Navn: Ladewigs Sogne-kald. Eoindvigs bestaaer af Eoindvigs Hovedsogn, Brekke Annex og Husøe Capel. Det forrige residerende Capellanes Gaard i Eoindvig hedte Desøtvig. $1\frac{1}{2}$ Løb i Gaarden Engen har været brugt af den residerende Capellan i Wiig. Efter Reskr. af 29 Dec. 1810, maa Desøtvig sælges og Kjøbesummen anvendes som et Bidrag til Bestridelsen af Udgifterne ved Ladewigs Præstegaards Opbyggelse; den beneficerede Gaard Ladewig skal, naar den bliver bogselledig, blive Præstegaard i Ladewig Kald, og til dette Kald maa henlægges følgende Mensalgods: a) af det til Eoindvigs Præstegjeld hørende beneficerede Gods alt det, som ligger paa nordre Side af Sognefjorden, og som udgjør 11 Løb, 6 Mark Smør, og b) af Wiigs Mensalgods, en femte Deel, naar Sognepræsten der dør eller fratræder Embedet, efter da nærmere affattende bestemt Forslag.
137. Folketallet i Faaberg Præstegjeld var 1801 3645. Faaberg Præstegaard blev lagt i Afke ved uheldig Jldsvaade, d. 16 Februar 1810 Kl. 10 $\frac{1}{2}$ om Aftenen, Sognepræsten Proost Andreas Broch leed et meget betydeligt Tab. Gaarden Smedserud af Skjld, 1 Hud, 3 Skind og den der underliggende Gaard Hond af Skjld 4 Skind, maa være Enkesæde for Faabergs Sognekalds Præsteenker, samt naar der ikkun er een Enke og hun bruger begge Steder, skal hun vedligeholde det Kasades Huse, hun ikke selv beboer saaledes, at de altid kunne være tjenlige til Beboelse, om der skulde blive flere Enker. Enkesædet Roland er ubequem og affides liggende, Reskr. 27 Oct. 1797.

Side.

138. Ved Faabroe Spigerfabrik ved Christiania har og været Stivelse- og Pudderfabrik, alt anlagt af Raadmand Tullin, men de 2 sidste nedlagte før hans Død. Samtlig urettelig anført under Lydgager. Falkenstein, en Gaard i Jarlsberg Grevskab, beboet af Oberauditeur Friis og bekiendt af de fra ham til det Kongel. Selskab i Kiøbenhavn nedsendte Plove, (Wilses Reise). Fænø Præstegjelds Folketal var 1801 2117. Der er ogsaa Høps Capel; thi Cancellieraad og forrige Laugmand Christianie har paa sin Gaard Høp ved Bergen opreist en antik Kirke af Steen, bygget efter alle Arkitekturens Regler, (Minerva 1800, 6ode Bind). Selsbeierbonde Mons Hanssen Westerlie og Huustroe have givet deres Eiendomsgaard Westerlie, under Matric. No. 94. i Arne Skibrede, (Fyl. dende 1 Lob Smør til Nasene Kapel, efter Testamente af 22 Febr. 1799. (Coll. Tid.)
139. Farsunds Beskrivelse ved Etatsraad P. Holm i top. Journal 13 S. 14, ved Pastor F. C. Dreyer, utr. Farsunds Grund tilhører Husebyegaard i Wandsoe Præstegjeld. 1723 var her kun 22 uanselige Huse. 1787 Folkemængden 324, (top. Journ. 13 Hefte S. 14). Taget paa Farsunds Kirke er af stokke Fliser og seer overmaade godt ud, (Jacob Baden). I Farsund er af en Deel af Indvaanerne oprettet en Fattigskole, for hvilken en Plan er confirmeret af Kongen 2 Januarii 1795, (Prof. Thaarups Archiv for Statistik, 2 Bind S. 355). Soldindtraderne var 1795 748 Rdlr. og Conf. Intraderne 102 Rdlr. I Aaret 1798 flygtede 144 hollandske Fiskere paa 12 til 15 Fiskerhullerter, forfulgte af engelske Kapere til Farsund og erklærede sig villige der at ned sætte sig for at drive Fiskerie paa deres brugelige Maade. Disse bleve under 29de Aug. 1798 forundt følgende Friheder: 1) Fritagelse for Enrollering og Udskrivning for dem og deres Sønner deres Levetid. 2) Fritagelse for borgerlig Lyngde i de første 20 Aar. 3) Tilstedet dem Afgang til Landets Kirker og Alterens Sacramenter, uden at forandre Religion. 4) Borgerbrevene gratis.
140. Fedts Præstegjeld er i en behagelig Egn, kun 3 Mile fra Christiania, havde i Aaret 1789 ei mindre end 36 Saugbruge, men derved lider vel Skovene græsselig. Veien til Annexet Kelling er sær Høst og Daar heel

Det sgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Aarb. 1 B. 1 H. 5

Side.

befoerlig, ja ofte forenet med Liss Fare, da man skal over den bekiendte Blommens Elv og det store Vand Vieren. Folketallet var 1801 2360. Inventariet for Kredits Præstegaard kan leveres med Penge 44 Rdlr. 3 Mk. 4 S., og dette tiene til Regel for Estertiden Mand efter Mand, og saaledes ved mange Vacancer betalt, Canc. Prom. af 14 Sept. 1793.

141. Folketallet i Fjeldberg var 1801 2243.

143. I Anledning af Stuebygningernes Brostfældighed paa Fjeldstuen Nye-
stuen paa Fjeldstien, er i Aaret 1806 foranstaltet, at en ny Stuebyg-
ning 12 Alen lang og 10 Alen bred sammesteds bliver opført til de Rei-
sendes Bequemmelighed; denne Bygning at indeholde et større og et
mindre Værelse, foruden en Forsue, og bliver opført for Eldre og
Bangs Almues Regning.

Kildtvædt, en Havn i Christiania Giorden under Drøbaks Toldsted,
hvor en kongelig Toldbetjent er ansat. Fjeldstue Præstegjelds Folketal var
1801 1129. Præstegaarden heder Skadegiord.

144. Fjeldstues Hovedkirke Kloster er bygget af idel hugne Steen. Præstegaar-
den heder Malmanger; ved Fjeldstred 1793 blev den just da istandsatte
Præstegaard saa beskadiget, at Sognepræsten Dr. Riels Peter Herzhberg
maatte flytte Husene. Paa Præstegaarden er en mineralisk Kilde, som
indeholder Jæiser Vandets Bestanddele, men ei i saa hoi Grad dets
Luftsyre, det er meget godt mod Sigt, Nervesvaghed, Blodspytten
uden Feber og i Qvindesygdomme: Obstructio mensium, Auor albus,
passio hysterica, ja og Ufrugtbarhed; det er og overmaade styrkende
for friske Folk til at beholde Kræfterne ved langvarig Arbeide, ogsaa for
Barselqvinder efter Barselengen og for andre Reconvalescenter til at
faae Styrke og Madlyst; der er ogsaa indrettet et Bad af samme Vand,
der har haft den bedste Virkning i ribende Flod og Værk i Ørene,
Lampine eller andensteds i Lemmerne. Folketallet i Fjeldstue 1801
2939.

I. Sporrings Relation angaaende Finnmarken, forfattet 1734, og
indført i 6te Hefte af top. Journal, indeholder adskilligt godt. Amt-
mand Ole H. Sommerfeldts korte Beskrivelse over Finnmarken i 24de
Hefte giver god Oplysning. De norste Kindlappers Beskrivelse, Kjøbenhavn
1740, 8vo paa Vers. Prof. Knud Leems Beskrivelse over Finnmarkens
Lapper, ibid. 1768. 4.; især ere Biskop Gunneri Anmærkninger hyper-

Side.

lige. Jusititsraad Carl Pontoppidans det Finmarkiske Magazins Samlinger, *ibid.* 1790. 8. Prof. Hans Dahls Chorographie over Vestfinmarken, om Kautokeino Sogneskald, i 3die Hefte af Journalen. Amtmand Heibergs Forslag til Finmarkens Opkomst 1784. (Hermoder No. 13).

Anneldelse fra Norges Side med Prætension paa Skatter af Nordfjeldene i Finmarken ikkun høvert 3die Aar i Kola af Fogden. Canc. Prom. 7 Maji 1785; cf. Prom. 7 Junii 1783.

Folkemængden i Finmarkens Amt var 1801 26769.

Folketallet i Vestfinmarkens Probstie 1801. I Ostfinmarkens Probstie.

1. Alten eller Salvigs Præstegield 1973.	1. Kollefjord	999.
2. Loppen " " " 623.	2. Vadsøe	1141.
3. Hammerfest " " " 922.	3. Bardøe	160.
4. Maasøe " " " 454.	Summa	2300.
5. Kielsvig og Kistrand " " " 764.		
6. Kautokeino " " " 666.		

Summa 5402.

Ved Reskr. af 10 Junii 1781 maa Præstegaardene i Finmarken indløses af Kirkerne saaledes, som Amtmanden og Provsten kunde accordere med Eierne om Kjøbet, dog maa Summen ikke lettelig overgaae 300 Rdlr., med mindre Gaarden tillige maatte være i god og forsvarlig Stand, hvorimod Præsterne skal svare 4 Procento aarlig Rente af Kjøbesummen til Kirkerne; men om Gaardens Istandsættelse kunde koste 50 Rdlr. og derover, skal denne Bekostning og indbefattes under Kjøbesummen, hvoraf skal svares Rente, og skal Præsterne derimod være fritagne fra Vedligeholdelsen, som af Kirkerne's Midler skal bekostes under Amtmandens og Provstens Inspection, ligesom og ingen Hovedreparation maa skee uden foregaaende Besigtigelse af uvillige Mand.

152. Øverst i Götlands Sogn findes Jernfarve eller Blyant i et Sted Solbergshouen kaldet, ligesaa i et Bierg, Bruneruds Knuden kaldet, hvor og er fundet Jernerts, (top. Journ. 9 Hefte, S. 117 og 13 H. S. 76), ligesaa her i Sognet et Fjeld, som indeholder Jernerts, efter Anseende temmelig riig, Elven er i Nærheden og Skov mangler ikke, men Transporten vil blive besværlig, (top. Journ. 13 H. S. 78).

Side.

154. Flaksteds Præstegjelds Folkemængde var 1801 905.
155. Flekkefjords Polshøide 58° 17' 18". Beskrivelse over Flekkefjord ved Abildgaard, utr. (Thaarups Liste). 1663 var her allerede Soldsted, da Indtraderne udgjorde 3315 Rdlr. 72 s. 1791 var Soldindtraderne 3355 Rdlr., 1792 3914 Rdlr., 1794 2804 Rdlr., 1795 2395 Rdlr. og Conf. Indtraderne 1794 485 Rdlr. og 1795 248 Rdlr. Graastens Udfibning til Holland har været betydelig, i Aaret 1787 beløb allene Soldafgifterne deraf 650 Rdlr. og for Ladningerne nedlagdes desuden i Landet 1000 Rd. (top. Journ. 13 S. 130). Aar 1791 hjemmehørte i Soldistrictet 43 Skibe af 1238 Com. Læsters Drægtighed. Flekkefjord har en almindelig Læse-Regne- og Skrive-skole med en velindrettet Bolig for Læreren, Stjernet af 5 af Byens Indvaanere, og ejede en Capital af 1000 Rd. (top. Journ. 13 S. 121.) Folketallet var 1787 647 og 1792 750.
157. Fæstningen Flekkerøe blev sprengt i Luften af de engelske i Efteraaret 1807.
161. Under Nærøens Præstegjeld maa overstryges, og S. 162 staae Dikkemarks for Drikkemarks.
165. I Linie 24, fra neden af bør være: Nordmørs Fogderie og Romsdals Amt nemlig Binge Annex.
166. Folketallet i Fosens Provstie 1801.

		Transport	9024.
i Hevne Præstegjeld	2233.	Stadsboygdens	" " 3178.
Hitterens	" " 3649.	Nasjords	" " " 1480.
Orelandets	" " 3142.	Bjørnørs	" " " 1585.
	Patr. 9024.	Summa	15267.

Provstens Len i Fosens Provstie er af Kirkerne i samme 11 Rd. 2 Ort 16 St. I Provstiet var 1801 fødte 440, døde 315, viiede 98 Par.

Fosen-De og Gaard paa Nordmor, hvor nu Kjobstaden Christianfund er anlagt, kaldtes forhen Lille-Fosen og var Ladested under Erondhjem.

Foskollen ligger i Sorum Præstegjeld. Folketallet i Fosnæs Præstegjeld var 1801 2572.

167. Gaarden Ottersø maa indtages til Compagnie-Chefs Gaard for det fød-næste Compagnie. Restr. 5 Jan. 1798.

Side.

169. Allerede 1621:22 blev Fossunns Jernværk drevet for Kongens Regning. (Niegels Skr. 3 B. S. 164.)
170. Prof. og Rector Joh. Schröders kort historisk Beskrivelse over Friderichshald paa Riim, Khabn 1727 4.
 Sammes Immanuel Kirkes Indvielse i Friderichshald, ibid. 1730 4.
 Prof. M. Jac. N. Wilses Beskrivelse over Friderichshald i Reiseiagt. 2 Deel S. 55:76 og 213:17.
 E. Hoff's Beskrivelse over samme i 4 og 5 Hefte af top. Journ. og Soldinspecteur F. W. Chues Bidrag i 11te Hefte.
171. Den lange Broe anmeldt i 4de Linie kaldes almindelig Nordside Broen, er forsynet med 2de Lygter og 2 Mand til Vagt.
172. Capellaniet gaaer ind. Ved Reskr. af 30 Maji 1806 er fastsat, at Aftensangs Prædiken maa ophøre og Cathesisation med Ungdommen træde i dens Sted.
173. Reskr. af 16 Junii 1786, om en Mose eller Myre under Nordre Porsnæs Brug, som er Magistraten i Friderichshald beneficeret, hvilken Kjøbmand Arent Hetting maa antage til Opdyrkning og Brug mod Fæstpenge 20 Rd. til Magistraten, da han med Kone og Børn nyder den og efterat Jorden i de første 10 Aar har været fri for Afgift, betaler han eller Familie aarlig 6 Rd. til Magistraten uden Forhøjelse for ham, Kone og Børn.
 Toldindtraderne vare 1794 17148 Rd., 1795 14764 Rd. Conf. Indtraderne ligesaa 1794 7500 Rd., 1795 9066 Rd. Tolketallet i Friderichshald var 1801 3842.
175. Prof. Wilses Beskrivelse over Friderichshald i Reiseiagttagels. 2 Deel S. 46:53.
 Staden fik de første Kjøbstæds Privilegier 1662 d. 30 Julii. Toldindtraderne vare 1794 20123 Rd., 1795 12303 Rd. Conf. Indtraderne ligesaa 1794 1864 Rd., 1795 2726 Rd.
 Den ref. Capellan skal tillige være første Lærer ved Skolen. Kirkens og Skolens Gods sælges efter Reskr. af 22 Aug. 1800. En Real- og Elementar Skole oprettet her i Følge Reskr. af 21 Aug. 1801. Reskr. af 16 Januar 1807, fastsætter 1) at Toldkasserer Rosings Gaard i Friderichshald maa for Kirkens Regning sammensteds indkøbes til fast

Side.

Bolig for Stedets Sognepræst for den Summa 3000 Rdlr., dog at nu værende og efterkommende Sognepræster tilpligtes at betale alle de paa bemeldte Gaard hvilende Skatter og Byrder, og at holde den forsvartlig vedlige, samt aflevere den i Nabodsfri Tilstand, hvorhos Naboden for denne Gaard bestemmes i det høieste til 500 Rdlr. 2) At derimod den Hunsleie, som af Kirken hidtil er svaret til Sognepræsten, for Fremtiden skal ophøre. Til det ny Vandværk har Kongen givet 7000 Rdlr. og Byen 3000 Rdlr. Vandet ledes fra Kongsten 2400 Alen ved Rønder under Jorden og Volden, og giver Vand til 4 Pumper, hvoraf een i Vaterland, desuden med Pumper til 4 Frønde, (Wilses Reise). 1801 var Folketallet i Friderichstad 1837, i Annexet Glemminge 925, til sammen 2762.

179. Friderichsværns Folkeantal var 1801 1092. Efter Reskr. af 5 Sept. 1794 maa de Sognekaldet til Brunlaugnæsset, Tanum, Berg og Tise tilhørende Staværns Indbyggere, henlægges til Friderichsværns Menighed, imod at Kongen og Besiddernes af Laurvigs Brevskab alternere med at kalde Præst til Friderichsværn. Staværn, som var en Deel af Tanum Sogn, ligger beleiligere for Friderichsværns Præst, hvis Indkomster og derved bleve forøgede. 1810 skienkede Friderichsværns forrige Præst Hr. Edvard Herløffen 100 Rdlr. til Friderichsværns Kirkegaards Udstring, 200 Rdlr. til en Fond for samme Byes Skoler, og 200 Rdlr. til Bøgers Indkøb for sammes Almuebibliothek.
180. Angaaende Nvams Kirkes Forflyttelse, og at Brede-Boigdens Opsiddere skal tage lige Deel med Nvams Almue i Kirkens Opbyggelse, imod herefter at være befriede for at svare mindste Udgift til Vaage Almuens Kirke, er Reskript af 16 August 1775. Froens Hovedkirke er af Almuens som Kirke-Tiere prægtig opbyggt af Skiffersteen i 3te Kant. Om Vedligeholdelsen af det udi Froens Præstegield af Provst Hugo Frederich Hiorthoy indrettede Kornmagazin, udkom Reskr. af 19 Maj 1784. En uslykkelig Ildbrand under en rasende Storm lagde alle Baaningehusene paa Froens Præstegaard i Aske den 26de Decbr. 1807. Folketallet var 1801 4780.
182. Frostens Sognekald har i ældre Tider ligget under Hospitalets Præst i Trondhjem; men ved kongelig Reskr. af 26 Aug. 1740, blev det gjort

Side.

- til et frit Kald, imod aarlig at svare til Hospitalets Præst 50 Rd. Folketallet i Frostens Præstegjeld var 1801 2395.
184. Fuglen, et stort Skjær paa den nordvestligste Ende af Kornstads Sogn, henved en Mil lige uden for det bekendte Forbjerg Stimshest, og noget over to Mile fra Christiansfund, ligger ved Indsejlingen til denne By.
186. Om Færverne havet Lucas Jacobs Debes's naturlige og politiske Historie paa Dansk og i Tydsk oversat. Pastor Jørgen Landts Forsøg til en Beskrivelse over Færverne, Kjøbenhavn 1800, i 8vo, er meget god; Urterne deri forte til deres Klasser efter Systemet, hvilket mangler i vore fleste Topographier. Om Færviske Steenkuls Brug til Brænde i de skotske Egne i Nordland, og en dermed forbunden Handel med Nordlandsk Trælaf i Færverne, (top. Journ. 23 S. 181). I Aaret 1792 laae paa Sudeværerne 9000 Tønder Steenkul for 6 Rdlr. Løsten, hvortil var ingen Kiøber, (Thaarups Statistisk S. 342).
190. Førde Præstegjelds Folkemængde var 1801 3557. Nøsdals Annexkirke er en god muret Bygning.
192. Folketallet i Høylands Præstegjeld var 1801 1469.
196. Siemningen, Søndre, i Bergs Sogn, Smaalehnenes Amt, her ved den ny Kongevei en stor Høi, Jellehøi kaldet (top. Journ. 9 S. 24). Siemsoe Kloster skal være bygget i det 12te Aarhundrede af Dag Ellafsen, Lehnshovding paa Bradsberg, hans Datter Bigede var første Abbedisse her, og 1161 blev den skudte Gregorius Dagsen der begravet. Klofret har første Riidsrettighed til al Trælaf i Fjinds Præstegjeld. 1777 d. 29 Januar er af Kammerherre Adler, som da værende Amtmand, stiftet det Bradsbergste Amts Opmuntringselskab, hvis Medlemmers Antal 1782 var 79, (Thues Kragerøe Beskr. S. 138).
197. Folketallet i Gierdrum var 1801 1333; i Gierrestad 2422. Giersoe, under Tønsberg Tolddistrict, tilladt Løffested for Tønsberg Skibe, som ere bestemte til andre Steder.
198. Billeschaals Præstegaard skulder efter gammel Matricul 5 Bog, har ringe Brændeved, ligger i Sollie, meest saad, dog temmelig til Korn, er letvunden, og har fornøden Vuemark. Hr. Peder Hansen Brun, som var Præst 53 Aar og Provst 24, og som døde 1768 den 12 Junii som Sognepræst til Billeschaal og Veieren, har staaet til Gattigvæsenet

- Side. i Præstegjeldet 100 Rdlr., hvis Renter aarlig skulle uddeles. Folke-
mængden i Kaldet var 1801 2274.
199. Gisline Matric. No. 237 Skjlder 3 Spand. I Kong Oluf den helliges
Tid boede her den rige Bonde Gunnar Gisline.
200. Over Bisstads Stampemølle og Færderie, som blev oprettet 1764, har
Eierne selv indgivet udførlig Beskrivelse i topogr. Journ. 17 H. S. 112.
Gleng eller det forrige Sarpsborg, her maa Friderichsstads Magistrat
ei give Borgerstab for nogen Handlende, men vel Høfere, der skal
svare Byskat til Friderichstad efter Canc. Ordre af 7 April 1798. Ved
Gleng, som ligger i Nærheden af Herregaarden Vorregaard, blev de
Evenske slagne af Generallieutenant Diele 1660, (top. Journal 4 H.
S. 31). Om Blommen Elv, (see top. Journ. 27 H. S. 99).
201. Sloppens Præstegjelds Folkemængde var 1801 3351.
203. Goutland, en Gaard i Herrods Annex under Dandsøe Kald paa Lister,
der skal have boet en Konge ved Navn Goud, hvoraf Gaarden har sit
Navn, Halodelen af hans Grav, omtrent 4 Alen lang, omslagt med
Stene, er endnu tilsynne, den anden halve Deel er ved Oprydning ud-
arbeidet, hvor der da fandtes et Stykke af et Sværd, (top. Journ.
13 H. S. 28).
204. Bønderne i Grans Sogn har en smuk Bøndesændel af grønt Silketoi,
hvorpaa staaer malet de 2de Grans Hovedkirker og Inscription med for-
gyldte Bogstaver: Gran og Jernager, (top. Journ. 20 H. S. 80); i
Sognet ere 5 Bordsauge, (ibid. S. 98). Under 28 Martii 1807 er
det tilladt Sognepresten for Grans Præstegjeld, Provst Wilhelm Cornisch
Lassen, udi den af ham beboede Grans Præstegaards Hauge at indtage
et Areal af 100 □ Alen til at indrette et Begravelsessted for sig og Fa-
milie, dog at vedkommende Kirke og dens Betiente derved intet fragaae
i deres lovlige Rettigheder. Folketallet i Grans Kald var 1801 5416.
205. Gravins Præstegjelds Folkemængde var 1801 2566. Eidsfiords Kirke
er muret, var i gamle Dage et lidet Præstegjeld for sig selv, der laae
under Christiansands Stift. Grebstad Sogn har 34 matriculerede
Gaarde og 7 Opsiddere, (top. J. 11 H. S. 40).
206. I Grib var 1801, 42 Familier og 167 Mennecker. Grib Larean, hvor
man om Sommeren undertiden fanger smaa Sej, ligger 3 Mile i Nord
Nordvest fra Grib; er blandt Søfarende og paa Søfortene bekjendt un-

Side.

der Ravn af Rattergalene. Om disse kan man sige med Poeten: mia vante Lyd er søle Stormes Susen.

207. Anførte om Grimelien's Robberværks Optagelse og Nedlæggelse, maa nok være at forstaae anvendt, dog er det vel noget gammelt. (Ei noget Skrift hienne, saasom Holbergs Danm. og Norges geistl. og verdslige Stat, hvor det maaskee omtales).

Grindalen i Elverums Præstegjeld, det derved liggende Grindals Sund, indrettet til et ordentligt Færgested, og for Reisendes Overfart fassat en vis Taxt ved Kongel. Reskr. af 1 April 1803.

208. Folketallet i Orne Præstegjeld var 1801 4706.

210. Grøsvigbugten er ei Indlobet mellem Landet og Byen Kragerø, men mellem Landet og Den Kragerø til Friderichstad. Grømsstad ligger i Vester Molands Præstegjeld. I Grømsstad er det Dahlske Skolelegat, som 1795 var 16140 Rdlr. Udskrift af afg. Skibscapitain Peter Dahls Testament af 28 Sept. 1787, og confirmeret d. 24 April 1789, tillige med flere Underretninger om den Dahlske Skole i Grømsstad, findes i Prof. J. Thaarups Archiv for Statistik, 2 Bind, Kbh. 1796:97, S. 312-326. Legatet var 18000 Rdlr. 1500 Rdlr. skulde anvendes til en Skolebygning's Opførelse af Træ, 200 Rdlr. til en Marmorplade, hvori skulde indhugges, at denne Skole af Peter Dahl er oprettet ic. ic. Ved et under 22 Decbr. 1805 oprettet Testamente af Birgitte Jacobine Christensdatter, afg. Kiøbmand Anders Bies Enke i Grømsstad, er til offentlig Brug legeret: a) til en fast Fond for Fattigvæsenet i Grømsstad i Redenæs Lehn 1000 Rdlr., hvoraf Renterne aarligen i 2 Terminer skulle uddeles til de meest trængende Personer i Grømsstad, dog saa længe Pigen Ingeborg Henrichsdatter Hoff lever, de halve Renter til hende. b) Til en fast Fond for Fattigskolen i Grømsstad 500 Rdlr., som maa gøres frugtebringende.

Udskillige Efterretninger angaaende Grønland, findes i Coll. Tid. 1803 No. 15, som blev forelagt Hans Majestæt af Finants-Collegiet. Til Udgangen af Junii Maaned 1802 var Folkemængden 5621.

215. Grøttens Præstegaard stylder 4 Bog. Folketallet var 1801 2429. Gaarden Devold, Matric. No. 328 i Romsdals Otting og Grøttens Hovedsogn, styldende 1 Bog 2 Pd., er udnævnt til Boepæl for Capi-

Det Igl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Aarb. i B. i H. J

Side.

- tainen ved det Romskatte Compagnie. Bønderne af Grottens og Fes-
søe Præstegjælde maa fremdeles beholde deres imellem hinanden hidindtil
havte Bondehandel ubehindret af Wolde- Borgere, samt have Frihed at
sælge den saa kaldte Bondesild, som ikke til Risbinandsgods bliver vir-
ket. Reskr. 8 Nov. 1743, cfr. Forordn. 12 Sept. 1753.
217. Guldbrandsbølen skrives rettest Gudbrandsbølen, see Kiøbenhavnste nye-
ste Efterretninger om lærde Sager 1787 No. 25, hvor Poeten Edoard
Storm temmelig strengt recenserer Provst H. F. Hiorthøys Beskrivelse
over Guldbrandsbølen, som og i adskillige Dele er for kort og ufult-
kommen. Prof. Ol. Stockf. Pihl annotatiunculæ quædam descriptioni
Gudbrandsdalæ nomarchiæ in Dioecesi Aggerhusiensi inseruituræ.
Hafnia 1760. 8vo. svarer til Titelen, men ere gode.
218. Høalms og Næs Kirker bleve nedkastede ved en Storm Natten imellem
den 8de og 9de Januari 1799, (Coll. Tid.)
222. Sim. Fougners Beskrivelse over Susdals Præstegjæld, belønnet af det
Nøgersh. patr. Selskab med 30 Rdlr., er utr. (Prof. F. Thaarups Liste
i top. Journ. 5 Hefte). Folketallet var 1801 3701.
224. Folketallet var 1801 i Høbels Præstegjæld 1724, i Haae 1707, og i
Haalands 1204. Haardøe Annex ell. Capel, kaldes Harsø.
225. Justitsraad Christoffer Hammers Sognebeskrivelse over Hadeland i 20de
til 23de Hefte af den top. Journ., har adskilligt Interessant. Mellem
Toten og Gran gaar den gamle Kjøvei, saa kaldet af det, at Kong
Everre skal Mar 1178 have ladet drage sine Skibe paa Ruller fra Lands-
fiorden op i Miosen paa Hedemarken, (top. Journ. 20 H. S. 85). Ha-
delands og Lands Sørenskriverie var tilforn meget større, da Durdal,
Slidre og Bang i Valdres ogsaa laae derunder; men gik fra ved Reskr.
af 27 Jan. 1786.
226. Ved Kundats af 16 Martii 1753 har Generalinde Hvidfeldt skienket
2000 Rdlr. til et Vaisenhuus og Skole paa Høstlunds Gaard med 5
Procento Rente, og derfor indtages 6 Drengbørn; Justitsraad Fahne
den 24 Sept. 1790 ligesaa 2500 Rdlr. med 5 Procent Rente, for hvilke
6 Pigebørn skal indtages. Højsunker Rosenkrantz og Probst Sluchsfad
har gjort nogle Forandringer og Tillæg i disse 2de Fundaker, som den
1 April 1802 har nydt kongelig Confirmation, (Coll. Tid. 1803 No.
14). Kongelig Confirmation d. 5 Aug. 1796 paa en af Frue Maren

Side.

Juel, afg. General-Rubiteur Ole Christoffer Wessels Efterleverste af Hafslunds Gaard d. 28 Maji samme Aar oprettede Foundation for den saa kaldede Wesselske Hjelpe- og Enkekasse for Hafslund.

Hafsløe Præstegjelds Folkemængde var 1801 2107. Præsteenken i Hafsløe maade benytte sig af Enkesædet $1\frac{1}{2}$ Løb Skyd i Gaarden Kios, paa hvad Maade hun til sin Fordeel tjenligst bragter uden Gaardens og de derpaa værende Bygningers Forringelse, altsaa bortforpagte den til hvem, der af samme vil give største Afgiøt; Cenc. Prom. 11 Dec. 1784.

Halkedals Jernværk blev 1621:22 drevet for Kongens egen Regning (Kiegeis Skr. 3 B. S. 164).

228. Foged Jo. Wiels Beskrivelse over Ringerige og Hallingdals Fogderie, findes i den top. Journals 30, 31 og 32 Hefte.
229. Halsaae Sogn har 68 Gaarde og 205 Gaardbrugere, (top. Journ. 11 S. S. 43). Halsaae Gaard har længe før 1486 været en adelig Sædegaard, som fra 1555 til 1629 har været beboet af 2de Hvidfeldter og en Brokkenhuus, siden har Gaarden været i private Folks Eie og derved tabt sine Privilegier, paa denne Gaards Grund er Mandal anlagt. (l. c. S. 50) sidste Linie om Drillehornet, meget gammelt i Steden for frumt af Velde.
230. Hammer, om denne i fordam Tid saa betydelige Landstad, habes af Jusfiksraad Christoffer Hammer, udgivet en gammel Beskrivelse over Hammerbye paa Hedemarken, Christiania 1774, 4to.
233. Hammer Præstegjelds Folkemængde 1801 2778. Til Hammerfest 922, den ligger ikke paa Halsøe, som er tryk feil, men paa Hvaløe. Nvalsfunds Kapel ligger til Hammerfest Præstegjeld.
234. Hammerse Præstegaard heder Præsteide, Skyder 2 Dog, har Brændevæd, en liden Bakværn, god Solgang, meest tør og sandig, ikke aarvis, tungbunden, og ringe Buemark, fæder 2 Hefte, 10 Kior, 3 Ungsø, 30 Faar. 1801 var Folketallet i Hammerse Kald 1413. I Følge Reskr. af 9 Jun. 1809 skal Hammerøens residerende Pastorat erholde sin til Stegens Kald hidtil hentlagte Tiende.

Side.

235. Handanger, en Gaard i Bardsøe Sogn, Lister Amt, skulder 8 Huder, har forhen været en adelig Sædegaard og tilhørt de Friiser, har nu tabt sine Privilegier, (top. Journ. 13 S. 12).
237. Folketallet i Harams Sogn var 1801 1126, i Roalds 414, tilsammen 1540.

Præsten Marc. Schnabels Udkast til en Beskrivelse over Handanger, udgivet af Prof. H. Strøm, Kbhavn 1781, in 4to, er af meget interessant Indhold, den lærde Forfatter døde for tidlig fra Arbeidet. Mag. Gerardi Milzovii Presbyterologia Norvegico - Wos - Hardangriana, Havnæ 1679, 4to, er meget rar at overkomme, har adskillige Rune-inscriptioner og er vel skrevet.

Folketallet i Hardangers Provstie 1801.

Kingervig	3402.	Afteen og Narsted Sogn findes
Graven	2566.	ansført saaledes til Hardangers
Digøer	1761.	Provstie i Coll. Tidenden No.
Afteen Land	1253.	13, No. 1803; jeg formodede
Narstad Sogn, henhørende		at de vare blevne ansførte blant
til Bergens Hospitals Kirke	291.	Kaldene i Nordhordlehn.

Summa 9273.

Hareids gamle Kirke afbrændte ganske ved Lynild den 25 Febr. 1806 om Aftenen mellem 6 og 7 i en forfærdelig Sydvest-Storm.

240. Hassels Præstegaard med Fjeldet og Derne skulder 4 Bog. Folketallet i Præstegjeldet var 1801 2574. Endeel Indvaanere af samme lede ved 6 Jægers Korliis i Maret 1804 et Tab af henved 60000 Rdlr., saa at Kongen bevilgede dem under 16 Decbr. 1806 en Collect i Bergens Bye, Trondhjems Stifts Kjøbstæder og Nordlandenes Amt. Ved Reskr. af 26 Oct. 1810 fastsat: 1) At Tienderne af Bøe og Ornæs Sogne, som hidtil have tillagt Hassels Kald, skulle afgaae fra samme og henlægges til de Kald, til hvilke disse Sogne henhøre. 2) Det residerende Capellanie i Hassel nedlægges og dets Indkomster herefter tilflyde Hassels Sogneskald, og 3) Benaadnings Kapellet Sande demolereres, og den der under henhørende Almue herefter søge Kirken paa Hasselsaen.

Side.

242. Folketallet i Hedemarkens Amt den 1 Febr. 1801.

1. Stange	:	:	3935.	Transport	31407.
2. Wang	:	:	4955.	10. Tonsæt	3021.
3. Ringsager	:	:	6860.	11. Tolgen	2017.
4. Næs	:	:	2741.	12. Dvickne	1053.
5. Kommedal	:	:	2767.	13. Trysilb	1597.
6. Leutken	:	:	2503.	14. Hoff	6009.
7. Elverum	:	:	3232.	15. Grue	4706.
8. Namodt	:	:	2729.	16. Winger	6149.
9. Keendalen	:	:	1685.	17. Strom eller Dudalen	5164.

Latr. 31407.

Summa 61123.

Et smukt Kort over Hedemarken og Toten, forfattet af Major N. P. Darre, udkom i Kjøbenhavn 1796.

Folketallet i Hedemarkens Provsie vise de 6 første Kald, hvoraf de bestaaer, at være 23761.

I Prof. Thaarups Magazin for Danm. og Norges oek. og statistt Beskrivelse, 2det Bind 1ste Hefte, findes 1) Optegnelser over Hedemarken; 2) Skolefundat for Hedemarken af 1742; 3) en gammel Beskrivelse over Staden Hammer, forfattet 1623, af Sognepræsten Mikkel Andersen Aalborg med en Forerindring og Anmærkninger af J. E. Berg; 4) nogle Optegnelser over Hammers Domkirke og andre Oldsager i Wangs Præstegjeld i Estes og Begyndelsen af Fades Regjering af Sognepræsten Niels Sverdrup med Forerindring og nogle Anmærkninger af J. E. Berg.

Ottestads, Valdsøts og Balleeshools Annexkirker ere de eneste af Træ paa Hedemarken.

Hedrum's Præstegjelds Folkemængde var 1801 2536.

244. Kort Beskrivelse over Heggens og Grølands Fogderie i top. Journals 27 Hefte, og af Betydning. Oldgrandstieren Sorenbirkestriber Berg har udgivet den med en lærd Forerindring, Fogderiets Længde er $3\frac{1}{2}$ Mil, Bredder $2\frac{1}{2}$ Mil (27 Hefte S. 82). I Steden for Tønsbergs Laugting sættes Stiftsoverretten i Christiania.

247. En kort Beskrivelse over Helgelands Fogderie samt nogle Kortter indsendt fra Justitsraad Schythe, utr. (top Journ. 3 H.)

Folketallet i Helgelands Provsie 1801.

Side

			Transport	12781.
1.	Alstahoug	"	"	4993.
2.	Brønø	"	"	4386.
3.	Ræsnø	"	"	2453.
4.	Vægsen	"	"	949.
5.	Wessøn	"	"	3526.
6.	Hemnes eller Ranen	"	"	4561.
7.	Rødø	"	"	3496.
			Summa	24364.

Latr. 12781.

248. Helgeraaen er allene en god Havn eller Ankerplads, men ingen Ladeplads.
249. Hellelands Præstegjelds Folkemængde var 1801 2920.
250. Hellefund, ny Hellefund kaldet, en god Skibshavn, indsluttet af Nerne Heljø, Kapelø og Monsøe i Sygne Præstegjeld, Mandals Amt, hvor man med een Slags Vind kan løbe ud og ind, her skal Kong Oluf ofte have ligget med sin Flaade, (top. Journ. II S. 30). 1704 var her kun eet Hus, hvori Kong F. 4. spiste paa sin Reise, og 1787 var der 17 Huse, hvori 100 Mennesker flore og smaa, (Ibid. S. 32).
251. Folkemængden i Hemnes Præstegjeld var 1801, som oven anført, 4561. Det kaldes og Ranen, Præstegaarden Hemnes skylder 2 Pund, en Bonde ejer og beboer i samme Gaard 2 Pund, dens hele Leje er 1 Bog 1 Pund. Ved Reskr. af 3 Febr. 1809 er fastsat, at den ene Part i den Hemnes Kirke beneficerede Gaard Selfors skal, naar den bliver bogsfældig, anvendes til Bolig for den residerende Capellan i Hemnes Menighed, og at den anden Part af bemeldte Gaard, naar den bliver bogsfældig, maa anvendes til Enkesæde ved fornævnte Capellanie, imod at vedkommende Besidder enten Capellanen eller Enken, aarligt erlægger til Kirken de samme tilkommende Indkomster af denne Gaard, og desuden afgiver den 8de Deel af det paa Jorden avlede Korn, naar Udsæden er fradragen til Præstegjeldets Skolevæsens Forbedring.
255. Folketallet i Herrøe Præstegjeld var 1801, i Herrøe Hovedsogn 942, Sande Annex 853, Rødø Annex 476, tilsammen 2271.
257. Folketallet i Hevne med Vinge Annex var 1801 2233. Morten Løssius har aldrig eiet Kirkerne i Hevne Præstegjeld, ei heller hans Fader Capitaine Løssius, de tilhøre Almuen.
- Hettendals maae være Hatfielddals Capel under Wessøns Præstegjeld.
258. Hjelmelands Præstegjelds Folketal var 1801 2485. Hiirdals 2812.
260. Hitterdals — — — — 1971.
261. Hitterens — — — — 3649. Sulens Kirke for-

Side.

- flyttet derfra til Sletten i den Aaledning Collect efter kongelig Befaling af 18 Julii 1740. Dolmoe Hovedkirke er af Steen. Den residerende Capellan beboer en Trondhjems Bispestoel beneficeret Gaard, Wiigstrøm. Hitterens Præstegjelds Gattige givet 300 Rd. af Henr. Jensen Stokhof, (Archiv for Statistisk S. 224). Paa Hitterøe under Lister Fogderier er god Jernmalm, som føres til Vigelands Jernværk (top. Journal 13 S. S. 110).
263. Folketallet i Hof i Jarlsberg var 1801 1187, i Hoff i Solloer 6009. Næsnæs Annexkirke har Orgel. Capellans Gaarden er Svafat. Holdens Præstegjelds Folkemængde var 1801 2195. Kammerraad Andreas Rongtved af Romnæs opretter et Gavebrev af 11 Dec. 1790, hvorved han gav 300 Rd. til de trængende i Holdens Præstegjeld, kongel. Confirmation, 4 Febr. 1791.
264. Folketallet i Hole Præstegjeld var 1801 2499.
265. — Holme — — 2704. Indre-Holmedals 2181. Yttre-Holmedals 2292. Præstegaarden i Indre-Holmedal heder Etejen, i Yttre Biergene.
266. 1801 var Folketallet i Holmestrand 863, er Annex til Botne Kald. Soldindtraderne vare 1794 7270 Rd. 1795 7096 Rd., Conf. Indtraderne 1794 1306 Rd. 1795 1373 Rd.
267. Holts Præstegjelds Folkeantal 1801 4595. Egtesfolkene Knud Bjørnsen og Anne Ellingsdatter, Yttre-Borsøen give 1200 Rd., Anne Sundersdatter Enke efter afg. Sunder Bjørnsen, Bore-Borsøen skænker 300 Rd., Bernt Eynersen, Yttre-Borsøen giver 300 Rd., Egtesfolkene Peter Evensen og Anne Salvesdatter, Yttre-Borsøen give 200 Rd., alle i Dybrøgs Sogn og Capitalen 2000 Rd. til Skoleundervisning paa et Sted, kaldet Pausbakken, høortil Vejen omtrønt lige lang for samtlige Indbyggere paa Yttre- og Bore-Borsøen, disse Steder tilsammen af Matricul Skuld 8 Huder. Refr. 5 Jul. 1799, hvorved deres Fundats confirmeres. Holtaalens Præstegjelds Folkemængde 1801 2191.
268. Holuns Bispedømme er ophævet ved Refr. af 2 Oct. 1801. Hommedals Kald see Landvig.
270. Hornelens Høje over Bandfladen er 2705 danske Fod. Det er omringet af andre meget høje Fjelde, men udmærker sig fra disse. Paa dets østre Side rejser sig tvende meget høje Toppe som Taffer, og derfra er

Side.

- Fjeldet næsten lodret lige ned til Søen. Hvem kjender ikke de herlige poetiske Beskrivelser over samme af Brødrene Provst Ridder Claus Friman og Geheimelegationsraad Ridder P. H. Friman?
271. Horten, en bekjendt Gjestgivergaard, naar man fra Tronsig kommer over Horten Fjord, (Wilses Reise).
- Hosangers Præstegjelds Folkemængde var 1801 2404.
272. Hougen, en Gaard i Bakke-Sogn paa Lister, her er anlagt en Tegl- og Muursteens Fabrikke af en Kjøbmand i Flekkefiord. (Top. Journ. 13 H. S. 99).
273. Hougs Præstegjelds Folkemængde var 1801 3199.
278. Hurdals — — — — — 2098.
279. Folketallet i Hurums Hovedsogn 1801 1260, i Annexet Strømmen 1068, tilsammen 2328. Strømmen ligger under Jarlsberg Grevskab.
280. Husebøye i Eidsberg Sogn skal have været et Herresæde i gamle Dage, allerede Aar 1205, taler Snorro Sturleson om dens Beboer Erling, som var Sverres Venne, (top. Journ. 2 H. S. 52). Husebøye en Gaard i Wandse-Sogn, Lister Amt, skylder 6 Huder, den har tilhørt Kongen, og derfor kaldet Kongsgaarden, i de ældre Tider har den været beboet af adskillige Embedsmænd, under denne Gaard ligger Stranden Farsund, (top. Journ. 13 H. S. 13). Hustaviken, et farligt Stykke af Havet, beliggende i Hustad Annex under Boe Kald i Romsdalen, er $\frac{1}{2}$ Miil lang, mange Skjær og utallige Floer og Grunde, saa man maa seile eller røe som gjennem en Rende.
281. Beskrivelse og Kort over Hvalerne ved Prof. Høy, utr. (Thaarups Liste). Folketallet var 1801 851. De store Der, Westers, Spiro, Alsmals, Kirks, med flere kaldes under eet Hvalerne.
282. I Hvidese Præstegjeld er en Soigd, kaldet Yttre-Flaabsigd. Sognepræsten til Hvidese og Provst over Øvre-Tellemarken Hr. Niels Windfeldt har ved at indsætte sin Hustru til sin Universal Arving, blandt andet legeret 1000 Rd. til bemeldte Hvidese Skolekasse, (Coll. Tid. No. 51. 1798). Hvidese Præstegjelds Folketal var 1801 3280.
- Dette Kald er nu deelt i 2de; thi ved Reskr. af 20 Aug. 1810 er fastsat, 1) at Hvidese Hovedsogn tilligemed Annexerne Brunkeberg og Braadal udgjøre det ene Pastorat under Navn af Hvidese Sognekald, og de tvende øvrige Sogne, Risedal og Treungen, udgjøre det andet

Side.

Pastorat under Navn af Nissedal's Sognekalde, samt at det hidtil værende residerende Capellanie i dette Præstegjeld saaledes aldeles ophæves, 2) at Præstegaarden i Nissedal, som var den residerende Capellans Bosted skal være det sidstnævnte Kalde's Præstegaard, 3) at de faste Indtægter, saasom Gaardmænds- og Huusmænds-Rettigheder, samt det beneficerede Gods, ligesom samme findes i ethvert Sogn, fremdeles skal følge den Præst, som Sognet ved Delingen tilfalder, og skal Landskylden af de tvende Gaarde Lovestad i Drangedals Præstegjeld og Flersted i Laurdals Præstegjeld tillægges Nissedal's Præstegjeld eller Sognekalde, 4) skal Sognepræsten i Nissedal fremdeles nyde de 80 Rd., som den residerende Capellan i Hvidesve Sognekalde hidtil har haft i Løn af Sognepræsten sammesteds.

284. 2 Mile fra Gaarden Strømme i Hyllestad Sogn under Valle har en Kjøbmand Peder Linde fra Christianssand opdaget Solberts i nogle Djerger, og i den Anledning omtrent for 100 Aar siden anlagt en Smelteovn, men Arbejdet blev igjen ophævet, derefter optog Oberste von Koss samme, men blev atter nedlagt, (top. Journ. 27 S. 42).

286. Provisi Rejer Sjellebals naturlig og oeconomisk Beskrivelse over Holands Præstegjeld Rhavn 1771 8, har adskilligt godt, men er i det topographiske og statistiske samt naturhistoriske ikke af de bedste. Exemplarer, hvori Dedication til Struensee, vare da kun 13. 1740, d. 30 Aug. om Eftermiddagen nedkom i Holands Kalde en gruelig Regn, som varede i 12 Timer og gjorde ubodelig Skade saavel i de omliggende Egne, som især i Holands Sogn, og er dets Lige ikke seet, saavidt gamle Folk mindes, imidlertid kom dog intet Menneſte til Skade, (Zessens Kongeriget Norge S. 636). Folketallet var i Holands Præstegjeld 1801 3534.

288. Folketallet i Jarlsberg Grevskab 1801.

		Transport	10658.
1. Borre Præstegjeld	1812.	7. Anneboe Præstegjeld	1694.
2. Waale " "	1682.	8. Netterøe " "	3245.
3. Hoff " "	1187.	9. Stoffe " "	3675.
4. Laurdal " "	1851.	10. Strømmen Annex under Hurum " "	1068.
5. Sem " "	2633.	11. Ramnæs " "	2067.
6. Schouge " "	1493.		
	Latr. 10658.		Latr. 22407.

Det tgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Aarh. 1 B. 1 D. S

Sibe.

	Transport	22407.		Transport	25689.
12.	Botne	1488.	14.	Braguæs Byes Forstæ-	
13.	Sande	1794.		der, saavidt de vedkom-	
	Latr.	25689.		me Jarlsbergs Grevskab	124.
				Summa	25813.

Probst Jens Müllers Forsøg til en Beskrivelse over Jarlsbergs Probstie, Kbhavn 1772, 4to, svarer fuldkommen til Titelen og er et meget ufuldstændigt Arbejde, som meddeler næsten intet andet end Præsternes Levnetsløb. Grevskabets aarlige Reventer skal udgjøre 5 à 6000 Rdlr., (Prof. Fabricii Reise nach Norwegen). Pastor Berh. Kayes Beskrivelse over det Jarlsbergste sølsaltige Blye- og Kobberværk efter de af afdøde Erland Thoresen samlede Materialier, indført i 24de og 25de Hefte af top. Journ., er et nyttigt Bidrag til Kundskab om Norges Bjergværker.

290. Jde-Fjord løber imellem Jde Sogn i Norge og Lummelands Sogn i Bahuslæhn, hvor det svenske Fjeldsted Helle ligger, i denne Fjord findes især den bekjendte Jilkesild, som røges og bortsendes som Sjelsenhed), (top. Journ. 11 H. S. 128). Generalmajor E. Hoff's Beskrivelse over Jde og Enningdalen i 6, 7 og 8 Hefte af top. Journal, er temmelig god. Sognet kaldet skal for have haft Navn af Hafred, (top. Journ. 6 H. S. 11). Folketallet var 1801 1806.

292. Folketallet i Jedderens Probstie 1801.

1.	Hoylands Præstegjeld	1469.	Transport	4380.
2.	Haaland	1204.	4. Klep Præstegjeld	977.
3.	Haa	1707.	5. Lye	1807.
	Latr.	4380.	Summa	7164.

293. Jellebechs Marmorbrud ligger 1 Mil fra Braguæs og 4 Mile derfra det ny indrettede Koboltværk.

Jelsø Præstegaard heder Berg. Jelsø og Sands Kirker ere af Jomfrue Marselle Riberg legerede til Skolen paa Jelsø og ansatte for 600 Rdlr. Capitalen var 660 Rdlr. 1795, (Thaarups Archiv for Statistik, 2 B. S. 355). Folketallet i Jelsø var 1801 1908.

Forspagteren af Hadelands Glasværk og Eier af Gaarden Wang, Lars Andreas Hammer, maa efter Reskr. af 3 Junii 1808 igjen oprette et Teglværk paa det Sted af Jeonager Præstegaard, hvor samme før har været anlagt, imod at betale Sognepræsten i Jeonager aarlig 4 Rdlr.

Side.

for fri Disposition og Brug af den opmaakte ubetydelige Deel af Præstegaardens Jord, samt oprette og vedligeholde det Gjerde, som adskiller dette Jordstykke fra Præstegaardens øvrige Jorder, uden dertil at tage Materialier af Præstegaardens Eiendele. Præstegaardens Eier forbeholdes at afbenytte Fiskeriet i den i dette Stykke rindende Bæk, der ikke hindrer Teglværkets rette Drift. I Tilfælde af Kongevejens Omlægning, maa Værkets Eier eller Bruger anlægge en bestemt Vej over et Stykke af Præstegaardens Græsmark, imod deraf at svare til Præstegaarden aarliggen 2 Rdlr., foruden de forhen bestemte 4 Rdlr. Kammerherre B. Anker i Christiania har i Jevnager optaget et Blyebærk og er den 1 Julii 1794 begyndt med Smeltningen, (top. Journ. 14 S. S. 46); i dette Præstegjeld ere 3 Bøygdesaue, nogle Bølleqværne og en Sigtemølle, (ibid. 20 S. S. 98). Folketallet var 1801 2921.

Jerpen eller Gjerpen regnes med Billighed blant de allersmukkeste Egne i Norge, (Strøm). Folketallet var 1801 4229.

297. Natur- og Husholdnings-Beskrivelse over Jandersens Fogderie, af N. D. Gunnerus, utr. (Thaarups Liste). En kort Beskrivelse over Jandersens Fogderie fra Justitsraad Schytte, utr. indsendt, (top. Journ. 3 S.)
300. Ej allene Sarhøug Hovedkirke er grundmuret, men og Annekirken Hufstad. Folkemængden var 1801 2861.
302. Jubbigs Præstegjelds Folkemængde var 1801 3899. Den residerende Capellans Gaard heder Besnæs og ligger ind i Bunden af Strøen.
303. Roland Knudsens poetiske Beskrivelse over Jomfrue-Land 1696, i 29de H. af top. Journal. Paa Jomfrue-Land fanges den saa vidt bekjendte skjonne Jomfrue-Lands Makrel. (Thues Krag. Beskr. S. 51).
307. Laugtingene og Landsoberretten ophævet og derimod ansat en Landsoberrret ved Forordn. af 11 Julii 1800.
- 308 Ved Reskr. af 2 Oct. 1801 er anordnet: 1) at Holum Bispestol skal for Fremtiden være ophævet, og Bistoppen over Skalholt Stift være Biskop over hele Island imod at nyde, foruden hans hidtil havde Indkomster, et aarligt Tillæg af 200 Rd. af Holum nedlagte Bispestols Indkomster, 2) at Holum Latinstole ligeledes for Fremtiden skal være afskaffet, med den Bestemmelse, at de nu værende Disciple ved samme Skole maa begive sig til Rejkevig Skole, hvor de strax skulle modtages og nyde lige

Side.

- Understøttelse eller saa kaldet Almisse med denne Skoles Disciple, hvilken for det første udredes af den nedlagte Holum Latinskoles Indtægter.
309. 1794 d. 18 Julii oprettede Justitsraad M. C. terhønsen det første Videnskabs-Selskab i Island, som ved Reskr. af 20 Junii 1801, fik Tilladelse at føre Navn af kongel. islandsk Oplysnings-Selskab samt at bruge et eget Seal. Efter kongelig confirmeret Fundation den 4 Dec. 1801, har Soffelmand J. Jacobsen og Kjøbmand F. Lyngø oprettet en Biskopskasse, hvori samles frivillig Gave til Hjælp for fattige Enker og Børn i Dyeffjords Kjøbstad.
- Folketallet paa Island beløb sig 1801 d. 1 Febr. til 47207 Mennesker. (Kb. Berlingske Tidender No. 1804 No. 81).
311. Kort Beskrivelse af Justedalen i Indre-Sogns Fogderie skreven 1750 af Sognepræsten Mads Fosb, med en Forerindring og nogle Anmærkninger af J. E. Berg, findes i Prof. F. Thaarups Magazin, 2 Bind S. 144. Folketallet i Justedalen var 1801 444.
313. At lægge til i øverste Linie ved Ordet Vang i Valders, rettere det nærmere Waage i Sudbrandsdalen, see Thaarups Magazin 2 B. S. 23. Julefers Præstegjelds Folketal var 1801 1811. Præstegaardens Navn er Malhus.
314. Folketallet i Jørgensfjords Kald var 1801 1257. Herr Hans Brandal Rødfett, Sognepræst til Jørgensfjord, derefter til Vølføe Præstegjeld, gav sin Ejendomsgaard Sabøe til en bestandig fri Præstegaard i Jørgensfjords Kald, da Freland laa sa ubegvent afsides, at ingen Præst kunde behøve den. (Hermoder No. 13. Mær 1799).
316. Til en Almueskole i Kobbervigs Havn paa Karmøen har Kjøbmand Holst skjenket 4000 Rd., see Coll. Tid. 1798 S. 57. cfr. Biskop Hansens Archiv S. 86. Om Jørlsbergs solohaltige Blyearvs Skjæbne, see top. Journ. 24 H. fra S. 1873.
- Kallendsvaagen imellem Skarvøen og Leefund: Den i Dure Præstegjeld, her plejer falde godt Sildefiskerie, (top. Journ. 19 H. S. 108).
317. Kammerfos: Elven, en betydelig Elv beliggende $\frac{1}{2}$ Mill fra Kragerøe Bye, deri ere 4 betydelige Saugbrug og Dværnehuse. (Thues Kragerøe Beskr. S. 26). Carløse Præstegjelds Folketal var 1801 1880.
318. Ved Reskr. af 18 Januar 1776, blev Carløse Capellanie et frit Sogneskald og Helgøe Capel lagt under samme, hvis Præst skal have al Lad-

Side.

komst deraf og tillige Præstetienden af Carlssøe og Lynghens Pastorat. Carlssøe Sogn bestaaer deels af større og mindre Øer, af hvilke Annexet Helgaen ligger meest ud mod Havet, deels af Ulfsfjorden, som stjerer dybere ind i Landet og er landsfast. Agerbrug gives her ej undtagen paa enkelte Øer i saare smaa Dale og i Ulfsfjorden, hvor det ogsaa drives kun maadeligen, Potatosavlen er heller ikke kommen vidt her. I Langesund, et Sund, som er 2 nordlandske Søemile, kunde gives god Anledning til Rydninger; men da det er for det meste beboet af Finer, skeer kun liden Forbedring; thi de bekymre sig ikke meget om Jorddyrking. Fisket, især i Annexet, er for største Delen velhavende, om ej rigt. Fiskeriet, som de drive deels ved Rejser til Lofoten, deels hjemme ved Annexet og i de 2 Fjorder Ulfsfjorden og Søefjorden, er deres fornemste Velstands-Kilde. Ved Annexet er en stor Ø, Fugløen, hvor der af Lunden (*Alca arctica*, *Lundalken*) samles megen Fjeder, men uagtet denne Fjeder er blød og dunet, har den dog den slemme Egenkab, at den stikker igjennem endog tykt Sengevaar, ikke desto mindre sælges den for 5½ til 6 Rd. Bogen. Til Gaareavl kunde her paa mange Øer gives god Anledning, men man lægger kun lidet Binde derpaa. Racen er almindeligen af det grove norske Slags, dog hos nogle blandet med den saa kaldte engelske. Hvad man kan undvære fra den højeste Nødvendighed, det er til at fabrikere Vadmel til Huusbrug, til at spinde og strikke Vanter og Strømper, det sælger man i raa Materie; kun saa være grove Stoffer til at lade sig med. Indlingsfarven paa deres Stadsflåder er blaa. Ogsaa her, som flere Steder i Landet, have de formuende Mandfolk til Knapper i deres Stadsstrøjer, smaa Selvottestillinger af Frid. 4. eller Sæftillinger af Christ. 4. Her er et Krohuus ved Præstegaarden, som ved de fleste, til stor Husvælske for Finerne, som af Natur og Levensmaade næsten intet elske højere end Brændevin. (Coll. Tid. No. 17 1807). I Karm:sunds Provstie var 1801 i Febr. Personer 5818, nemlig: i Løvefjælds Præstegjeld 1498, i Sludebævs 2310, og i Augvalds næs 2010.

Prof. og Pastor Hans Dahls Beskrivelse over Kantofejno i 3die H. af den top. Journal er god.

Ved Refr. af 17 Febr. 1809 er fastsat, at følgende Promissee Præsteboel tilhørende Gaarde maa udmøntes til Entefæde for Carlssøe Kald

Side.

- Gaarden Lonsaa3 Matric. No. 6, Helgøe Tinglav 1 Bog, Labøld No. 7 samt ne Tinglav 2 Pd. 12 Mk., Lonsvig No. 8 samme Tinglav 2 Pd., Lonsnæs No. 9, samme Tinglav 2 Pd., dog skal Opsiddernes lovlige Besiddelses-Ret forbeholdes dem.
319. Ved Afjovarre at sætte: eller Karasfok vel Kurasjonni, ved Sognepræst: har 100 Rd. af Missionskassen aarlig, Restfr. 19 Julii 1793. Folketallet i Kantofejno Kald var 1801 666.
320. Kiel er ingen Ladeplads, men et Sted, hvor Smaalast udføres og Hjelper mærkes for Kjøbmændene i Kragerøe.
322. Kjelvigs kaldes og Porsangers Præstegjeld. Folketallet var 1801 764. (Efter Restfr. af 19 Julii 1793: skal a) Kistrand være Hovedsognet og Hovedkirken, samt Kjelvig Annexet, og Præsten have paa Kistrand sin Præstegaard og Baaningshuus: b) skal Sognepræsten for Kistrand hver tredie Son- og Helligdag, naar Vejret tillader det, rejse til Kjelvig for at holde Gudstjeneste og undervise Ungdommen: c) skal Sognepræsten til Kistrand hvorefter ene og alene besørge hele Porsanger Fjordens Finner og Præsten i Kantofejno dermed aldeles ej befatte sig, men allene anvende paa de Finner i Afjovarre eller Karasfok, som egentlig høre til hans Præstegjeld, hoad han af Tid og Rejser i Porsanger Fjorden spares for, og d) skal Sognepræsten til Kantofejno, omendstjondt han ophærer at være Missionair for Porsanger Fjordens Finner, dog fremdeles nyde de ham af Missionskassen tillagte 100 Rd. aarlig.
323. Kinds Præstegjelds Folkemængde var 1801 3001. Kindsø Hovedkirke er en stor muret Bygning.
324. Folketallet i Kintservigs Præstegjeld var 1801 3402, alle 3 Kaldets Kirker sunkte murede Bygninger. Paa Gaarden Mofestad i Kintservig indtraf 7 Febr. 1808, den sørgelige Hændelse, at Snefread borttog 24 Huse, store og smaa, hvorved en gammel Mand og Kone omkom, en ung Dreng og en Pige bleve levende udgravne fra Sneen og Ruinerne, fire Familier tabte meget ved denne Ødelæggelse paa Huse med videre, uerstattelig i mange Aar deres Tab derved at deres Frugthaver, som aarlig indbragte enhver 20 til 40 Rd., bleve aldeles borte, som om de vare afhuggede med Ører, de længere underliggende Gaarde Blie, Kampstad, Raæe og Nakre vare og i megen Fare. Paa Ukensvang Præstegaard skede og stor Skade i Juledags Aften d. 25 Decbr. 1806, da en ødelæg-

Side.

gende Orkan ganske ombrodede og nedbrød en isoleret Bygning, 10 Alen i Kvadrat og 8 Alen høi med Etage, Sognepræstens Niels Peter Herzbergs Studeer- og Sovestue, og gjorde næsten alle andre Gaardens Huse, 6 i Sum, ubeboelige, alle Menneſter dog frelste. Mangfoldige blandt Menigheden toge og stor Skade paa Huse, Vare, Fartøjer, Røste, Frugttræer &c. Det residerende Capellaniet, som ledigt 1806, blev ved Reskr. af 30 Maji s. A. nedlagt, saa at Sognepræsten herefter betaler aarligen 50 Rd. til Skolekasen i Stedet for de 100 Rd., han af Sognekaldet svarede til Capellaniet.

327. Kjølsberg Gaard i Smaalehneſ Amt, en adelig Ervegaard ved Friderichsstad, har tilhørt den hvidtsfeldtske Familie. Folketallet til Kjølsfjords Præstegjeld var 1801 999.

328. Kleps Præstegaard heder Sorbo. Folketallet var 1801 977. Kleveland skal forhen have været en Gaard i Wandſøe Sogn, Lister Amt, hvoraf nu kun sees Rudera; i Nærheden er en brat Klippe, paa hvis Spidse sees oplagte Stene, som synes at have været en Skandse, her til skal Indbyggerne have taget sin Tilflugt for de Franke, der skal have skjendt og brændt paa Landet, og som Kong Ez. 3. Aar 1554 sendte en Flaade op imod, (top. Journ. 13 S. 7).

329. Klæboe Præstegjelds Folkemængde var 1801 984.

331. 1797 blev Kolvereid med Annexerne Lechøe og Gallereid et særskilt Sognekald fra Nerøe. Folketallet var 1801 2184. 1807 d. 1 Sept. afbrændte for Provst Michael Riisſen Luytkis, den søre Hovedbygning paa Præstegaarden.

334. Ved de Ord glasserede Jernplader i 10de Linie: af en svensk Projectmager i Steden for Blye eller Tegl; thi Jernet forrustet. (Strom). Ved Reskr. af 16 Julii 1756 anordnet, at Gudstjeneste i det tydske Sprog paa Kongsberg, maa fra nu af cessere og forandres til dansk Tjeneste, dog at Sognepræsten, om han af en eller anden skulde anmodes at blive betjent i det tydske Sprog, da skal være pligtig at gjøre det, i hvilken Henseende de Præster, som herefter blive kaldede, skal baade være det danske og det tydske Sprog mægtige. Ved Reskr. af 1 Apr. 1808 er fastsat: a) at det resid. Capellaniet i Kongsberg ved indtræffende Vacance skal nedlægges, og de dette Embede tillagte visse Indkomster og Ejendomme derefter til-

Side.

fyde Skolevæsenet, samt at Aftenfangen sammesteds efter Capellaniet's Redlæggelse skal ophøre og i dens Sted anstilles Catechisation af Sognepræsten eller i hans Forsald af Skolelæreren, og b) at den Capellaniet tillagte Bolig, der tilhører Kirken, maa, da den adskiller nogle af Fattigvæsenets Bygninger, som, for hensigtsmæssigen at indrettes, trænge til den nøjeste Forbindelse, strax overdrages til Directionen for Fattigvæsenet sammesteds for Taxations-Summen 1000 Rd. og imod Erlæggelse til nærværende resid. Capellan af de af ham forlangte 100 Rd. til Omflytning foruden de i Kenterne af foranførte Kjøbesum manglende 20 Rd. aarligen til Huusleje. Hedenstad Annex under Sandsvård er henlagt til Sognekaldet i Kongsberg, (Cancellieraad Frost's geistlige Stadscalender for 1809). Naadensaar ved Kongsbergs latinste Skole skal finde Sted, dog saaledes, at Enken foruden den fornødne fri Bolig i et halvt Aar, blot nyder 300 Rd., Reskr. 18 Sept. 1795. Provst Herr Johannes Henrich Berg og efterfølgende Sognepræster i Kongsberg, maa for Fremtiden nyde hele Naadens-Narets Indtagter af Kaldet imod at besørge Embedet forrettet ved en anden, Reskr. 20 Jul. 1798. Kolketallet i Kongsberg Dye, 1801, af Mandkøn 3185, Qvindkøn 3625, tilsammen 6810. Tallet paa de ved Solvværket anførende Arbejdere, hvoraf dog de, som boe eller opholde sig i Rummedal, Sandsvård og paa Eger, ikke indbefattes under foranførte Kolketal, udgjorde til samme Tid 2096 Personer, hvis Antagelse stæer almindelig ved 12 Aars Alder.

339. Linie anden Stull indreven i Overberget. I Begyndelsen af Aaret 1801 blev denne Hovedstull fuldført, hvis Længde er 2464½ Lachter, som udgjør omtrent 15814 danske Rod og har kostet omtrent 200,000 Rd. (Coll. Tid. 1812 No. 19). Under 12 Junii 1799, er igjennem Rentekammeret udsærdiget et Reskr. til Oberbergamtet angaaende Indskrænkninger i Solvværkets Drikt. Ved kongelig Resolution af 10 Julii 1805 er Kongsberg Solvværk, som har været drevet med aarligt Tab, nedlagt. 1810 Kl. 12½ paa Natten til den 15 Martii, brød Ild ud i Ole Jagers Gaard paa Kongsberg ved Amtshuset, hvorved Amtshuset, Berggravs Gaard, Gjerdemaals store Gaard, Zimmermanns Gaard, hele Arbejdshusets Dvarren, hele Storgaden, Sygehuset, den store Skolebygning og mangfoldige flere Huse bleve aldeles fortaerede. 700

Side.

Mennesker, som var Arbejdshusets Personale, bleve paa eengang baade Brød- og Arbejdsløse; thi den store Kjød- og Bryn-Beholdning, Potatoes-Magazin og alle Redskaber af Væve, Koffer ic., alt blev opbrændt. Organist Gaarder paa Kongsberg blev d. 16 Maji 1799, tilkjendt af det K. D. Landhuusholdn. Selskab en Belønning af den første Solvmedaille for 4 nye forfærdigede Orgeler til Brug for omliggende Kirker, der vare baade ziirlige og gode; selv forfærdigede han Alt Smedler, Hjørterler og Malerarbejde, hvilket han selv uden nogen Undervøisning har tilært sig.

Cancellieraad Carl Deichman har skrevet i den XI Deel af det Kongel. Kjøbniske Vidensk. Selskabs Skrifter om Kongsberg Solvværk, om Maal og Vægt ved Solvværket, om Kongsbergsk Mynt og Produkter. Kammerjunker Ferd. Christoph. v. Hartausens korte Efterretning og Beretning om Solvværket, Grubernes Drikt som ogsaa Bergstaden Kongsberg i Norge, Kjøbn 1776 8. Kort chronologisk Beskrivelse over Kongsberg Solvværk fra dets første Oprindelse til nærværende Tid, ibid. 1780 8.

343. Folketallet i Kongsbergs Provstie d. 1 Febr. 1801.

1. Bergstaden Kongsberg	6810.	Transport	22484.
2. Eger	6713.	5. Kolloug	4045.
3. Rodum	4504.	6. Sandsvær	3853.
4. Sigdal	4457.	7. Flesberg	2694.
	Patr. 22484.	Summa	33076.

Paa Kongsvinger maa aarlig holdes et 3 Dages Marked paa alle Slags Føde- og Sunn-Vare samt Creature, som begynder hver sidste Onsdag i October Maaned efter Ordre af 14 Sept. 1798.

344. Koyang-Sund i store Elbedalen, der er tilladt at indrette et ordentlig Færgestad. Nestr. 6 Febr. 1801.

345. Korterud, en Gaard i Herlands Annex under Edsberg Præstegjeld, er mærkbar af sin gamledags Stuebygning, som er beskrevet i top-Journ. 2 H. S. 69 ic.

Forsøg til Beskrivelse over Kragerøe Kjøbstad og Langesunds Fjord, den eller Scheens Kjøbsted med dens Ladesteder ved Fr. W. Thue, Kjøbn. 1789, 8, giver god Oplysning. Folkemængden var 1801 i Kragerøe 1284, og i Cannichedals Annex 2375, tilsammen 3659.

Det fgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Bærh. 1 B. 1 H. L

Side.

346. Kirkens Capital var 1775 2718 Rd. 87 S. (Thue). Magtet Byen har sine egne Privilegier og Magistrat, maa den endnu betale 24 Rd. aarlig til Schem, for atjvære deelagtig i sammes Privilegier. (Thue Krag. Beskr. S. 17).
347. Byen har 13 privilegerede Gauge med 110,400 Bords Quantum aarlig (Thue Krag. S. 39). Ioldindtraderne vare 1794 12586 Rd., 1795 14994 Rd. Conf. Indtraderne 1794 1800 Rd. og 1795 1691 Rd. Isteden for Sch. ens Laugting Stiftsdoerretten i Christiania.
348. Krafabæk i Spangereid Sogn, Undals Kald paa Lister, er i Historien bekjendt. Over samme skal Aslau eller Aelov, de norste Enevolds Regenters Stammemoder have drevet Dvæg i den Tid, hun blev opfoet hos en gammel Mand Ake, hvilket Opholdssted hun forlod ved Kong Regner Lodbroks Hjelv; herom handler Torstens og Schoning vidtlostig i deres Norges Historier.
350. I Steden for Daniel Rasmussen Magister Jonas Ramus.
351. Folkemængden i Krogstad Præstegjeld var 1801 2033. 1801 d. 3 Maji blev Krogstad Hovedkirke, 3 Mile fra Christiania, antændt ved Lynild og afbrændt. Præstegaarden blev tillige antændt, dog var man saa heldig at faae Ilden slukket.
353. Ladevigs Sognekald i Bergens Stift, taget fra Eviindvig 1807, bestaaer af Ladevigs Hovedsogn og Annexet Boe, hvortil lægges Annexet Kirkebae af Wiigs Sognekald i Sogn, naar Vacance i dette Embede indtreffer, ansat for 218 Rd.
354. 1801 var Folketallet i Lands Præstegjeld 5119. Ved et under 7de Noobr. 1809 oprettet Gavebrev, har Bonden Ole Mikkelsen Waslien af Lands Præstegjeld legeret 1000 Rd. til Trængendes Understøttelse i Nordfindens og Torpens Annexer, i Torpens Annex til Trængende i det Landstrøg fra Dokeløen nordvest efter til Gaarden Kamodt, hvilket sidste District sædvanligen kaldes Dvrebøygden og Vesterbøygden, 500 Rd. til denne Deel af Torpens Annex og 500 Rd. til Nordfindens, de aarlige Renter af Capitalen skulde ei anvendes til Almisselemmer, eller dem, som nyde Andeel i den offentlige Understøttelse, men til saadanne, som forme vel et eller andet Uheld kunne behøve en temporær Understøttelse. Provst Joh. H. Berg fritaget for Residerende Capellan, imod at holde Pers. Capellan. Reskr. 7 Jan. 1803.

Side.

Landsbigs eller Hømmedals Folkemængde var 1801 2191. Canc. Prom. af 22 Jun. 1799 medder om en af 21de s. M. udfærdiget Confirmation paa et af Bønde Jens Mikkelsen Sietmark og da afg. Huustrue Margrete Sørensdatter af Gaarden Sietmark i Ejde Sogn, Nedenæs Lehn under 24 Novbr. 1778 oprettede Testamente med hofsøiede Codicil af 1 Sept. 1798, hvorefter de iblant andet testamentere til Skolevæsenet i Ejde Sogn 200 Rd. med Vilkaar: at samme Capital under Navn af Egtefolkene Jens Mikkelsens og Margrete Sørensdatters Børn skal ved Fattigcommissionens Omfarg udsættes paa Rente som en fast Fond og sammes Renter udredes til Klæder for 3 af de fattigste Børn i Ejde Sogn, som søge Skolegang ved Omgangs Skolen. Annexet Ejde eller Hømmernas.

356. 1801 var Folketallet i Langesstrand 494, det er Annex under Byen Laurvig. Ved Reskr. af 13 April 1811 er det tilladt, at Langesstrands Kirke og Kirkegaard maa nedlægges og Pladsen overlades til en Marsvøns Anlag ved Frihøe Jernværk, dog paa Vilkaar, at de i de sidste 10 Aar paa Kongestrands Kirkegaard begravede Liig enten forblive urørte i 20 Aar eller og forflyttes til den ny anlæggende Kirkegaard, som efter Renteskammerets Foranstaltning dertil vil worde udlagt, naar denne forinden ved en Tale af Præsten er bleven indviet. Ladeplassen Langesund er anlagt paa Gaarden Støttenæs's Grunde, men disse ere 1776 frafolgte Gaarden. (Thues Krug. Bestr. S. 102).

360. Ved Langøe Saltkøgerie var General Admiral Cort Adlers Fader Søren Jensen Forvalter (Hølsbergs Danm. Hist. Tome 3 S. 621).

361. Lougen eller Louen Elv i Grevskabet Laurvig, den begynder i Nummedalens Fjælde, er flaabbar til 15 Mile oven for Kongsberg, løber derfra ned igjennem Sandsvør og Laurdal i en Strækning af 5½ Mill, førend den berører Grevskabet, den modtager Saugtømmer for Grevskabets Sauge (top. Journ. 27 S. 118).

362. Laurdals Præstegjelds Folketal var 1801 1851, kaldes og Lardal (Prof. J. M. Wilfes Reiseiagttagelser I Deel S. 62).

Laurdals (i Høre Tellemarken) Folkemængde var 1801 1117. Provst Andreas Schelvens Noget om Laurvigs Grevskab og Studios. J. C. Bergs Tillæg til S. 1 i samme, begge indførte i top. Journ. 27de Hefte har ad

Side.

Kjærligt godt til Oplysning. Brevstabet Laurvig indbringer aarlig omtrent 30000 Rd. (Prof. Fabricii Reise).

Folketallet i Laurvigs Brevstab 1801 d. 1 Febr.

		Transport	5300.
1. Laurvig	1897.	5. Sandeherred	2163.
2. Hedrum	2536.	6. Thjallinge	1427.
3. Laastrand	494.	7. Brunlaugnaess	2332.
4. Sandesfiord	373.	8. Staværn	470.
	Latr. 5300.	Summa	11692.

364. Kjøbstæden Laurvigs Polhoide skal være $59^{\circ} 2' 55''$. (top. Journ. 27 S. S. 117). Langestrand's Kirke nedlagt efter Reskr. af 13 Apr. 1811. Hospitalet opført 1761, som kostede 10405 Rd. 75 $\frac{1}{2}$ (Thaarup) i 3die Linie neden fra ved Anna Sophia: ved Testamente af 5 Januar 1743. Soldindtræderne vare 1794 5542 Rd., 1795 5473 Rd. Conf. Indtræderne 1794 3106 Rd. og 1795 2509. Gaarden Tagtved i Hedrum Sogn og Præstegjeld af Skuld $1\frac{1}{2}$ Hud og Thjallinge Sogneskald beneficeret, maae, naar den bliver bogselledig, udlægges til Præstestensfæde for Laurvigs Sogneskald efter den inellem Sognepresterne til Thjallinge og Laurvigen derom indgaaede Forening. Reskr. 31 Okt. 1800.

365. Noget til Kundskab om Laurvigs Jernværk findes i Prof. Fr. Thaarups Archiv for Statistisk ic. 2 B. S. 345, 353. Ved Goldenloveskunde sættes foran Ulrich Friderich.

366. Ved de Ord svares aarlig til Kongen 1100 Rd., om Kanonfluglers Leverance aarlig i Steden, see Archiv for Stat. S. 347.

Folketallet i Laurvigs Probstie d. 1 Febr. 1801.

		Transport	8362.
1. Laurvig	2402.	5. Thjallinge	1427.
2. Sandeherred	2536.	6. Hedrum	2536.
3. Brunlaugnaesset	2332.	7. Laurdal	1851.
4. Frederichsværn	1092.	8. Anneboe	1694.
	Latr. 8362.	Summa	15870.

Anmærkning. Her stemmer ikke Laurvigs og Sandeherre's Folketal med ovenstaaende Tal i Brevstabet, hvor mindre; maa'tee et eller andet lidet Sted, som høre til dem, ei der medregnet.

Side.

308. Legangers Hovedkirke er en finst muret Bygning. Følkemængden i Kalder 1801 var 3230. Capellansgaardens Rabn er Lunde.
369. Leirdals eller Fynjumb's Hovedsogn, Præstegjeldets Følketal var 1801 2885. Leirdals Almue har tilforn været fritaget for Krigstjeneste, men nu er der oprettet et Compagnie Skielobere efter kongel. Reskr. af 1801. Saavel den lille som store Leerfos er stukken i Kobber af G. Haas.
372. Følketallet i Lendvigs Præstegjeld var 1801 1549. Lendvig Præstegjeld ligger hvad Hovedsognet angaaer for det meste paa det faste Land; Annexet Hillesøe derimod bestaaer blot af Der. Det er det nordligste af Søsøens Frosstie, og har i Hovedsognet flaaene Agre og Grasorder, paa de fleste Gaarde savnes ei heller fornøden Brændestov. Jorddyrkingen er her i det hele paa god Fod, som man overalt sporer det i Søsøens Fogderie, hvor Naturen ei forkynnder uovervindelig Modstand; Exemplum af Monsøens Kolonister har i dette Sogn meget virket paa Indbyggernes baade til Jordbrugets og Husholdens Fremme. Foruden Byggesad, den eneste, som her kan ventes nogen Frugt af, har hver Mand sine Potatos-Agre, der trives ret vel. I det saa kaldte Gisund, der er henved 2 Danske, det er i Nordlandst Mil langt og overalt bestaaer af vel dyrkede Gaarde paa begge Sider, er en god Laxeels, der dog ei synes vel at benyttes; den ene Deel af dette Sund ligger landsfast med Everrig, den anden horer til Senje eller Hindeen. I dette Sogn er den bekjendte Mallangersfjord, hvorved det adskilles fra Tromsøe Præstegjeld, og hvori Monsøelven løber ud. Lendvigs Sogns Indbyggere ere for det meste velhavende, de have haft betydelig Fortjeneste i de sidste Aar af Fiskeriet, som de dog om Vinteren maa søge i Lofoten, og da Hovedsognet hermed forbinder Jorddyrking, har dets Velstand især tiltaet. Fra Annexet bleve de oymuntrede og satte i Stand til at reise til Lofoten ved den meget agtværdige Kjøbmand H. S. Broges Understøttelse, som gjorde Almuen betydelige Forstud dertil, om Sommeren fik de hjemme, dog har dette Fiskerie i senere Tid ei været betydeligt. Localiteten her ligger ei Hindring for Rytten af en fast Skoles Oprettelse (Coll. Tid. No. 18 d. 2 Maji 1807).
374. Følketallet i Lesøe Præstegjeld var 1801 4085. Sognepræsterne til Lesøe og Lamsat stiftes til at forrette i Foldals Kapel.

Side.

376. Reskr. af 22 Aug. 1760 bestemmer, at Lebaungers Marked altid aarlig skal begyndes og holdes den første Tirsdag i Martii Maaned og holdes i 5 Dage til Lørdag inclusive. Ved Reskr. af 12 Febr. 1808 er det tilføjet, at der, foruden det Marked, som aarlig holdes paa Lebaunger i Martii Maaned, maa for Fremtiden holdes endnu et Marked sammesteds eengang om Naret, nemlig fra den 8de til den 21de December.

377. Løvrigens Præstegjelds Folkemængde var 1801 1568. Til dets Fattige er givet 600 Rd. af Cancelliraad Tullin (Arkiv for Stat. S. 224). Gaarden Tronstad i Løvrigens Præstegjeld er Præsteenkensøde for Opdals Kald. Ved Reskr. af 20 Febr. 1807 er det fastsat, at den Opdal Sognekalb beneficerede Gaard Østre-Grande af St. Antonii Præbende i Løvrigens Sogn, der sthylder med Bygjel 1 Ore og 21 Marklaug, men yder Landsthyld af 1 Ore 3 Marklaug, maa bestemmes til Enkesøde for Præsteenkerne i Stadsbygdens Kald paa følgende Vilkaar: 1) at Enken, naar hun nyder Gaarden, selv betaler Landsthylden af det Gods, som ikke er Præsten i Opdal tilhørende; men Landsthyld og al anden jorddrottelig Nødsighed af den til Opdal Pastorat beneficerede Andeel betales af Sognepræsten i Stadsbygden til Sognepræsten i Opdal uden Afdrag i Enkepensionen; 2) at naar ingen Enke er, maa Sognepræsten i Opdal være berettiget til at høre Indkomsterne af benævnte Gaard med samme Nøds og under samme Betingelser, som ellers ere bestemte for Beneficiariet i Henseende til Enkegaarde.

Lian, en Krudtmølle $\frac{1}{2}$ Mill fra Jabroe ved Christiania (Wilses Reise).

379. Liedalshornet, et Digt eller sammes Beskrivelse ved L. A. Rodtvedt (Hermoder No. 13).

380. Physiske oeconomicke Beskrivelse over Lier Præstegjeld efter egen Undersøgelse forfattet af Justitsraad J. Essendrop, Kbhvn. 1761, 8, er et herligt lidet Skrift. Folketallet var 1801 3970. Efter Reskr. af 9 Sept. skulde det residerende Capellanie ved Vacance nedlægges og indgik ved Hr. Truels Strangers Død d. 12 Sept. 1807.

Lier har af alle Norges Præstegjeld de fleste Frugttræer og mangen Bonde sælger Træfrugter om Naret for 40 til 50 Rd. (Provost Teilmann).

382. Lille-Aker, der har Madame Collet oprettet Ereminde over hendes afdøde Mand og Børn i en ædel Smag, saa og en Eremitage, hvori en Eremit, i hvid Bøge, som ligger paa Bordet, enhver Fremmed skriver

Side.

- ste Indfald (Wiffes Reise). Lille-Hammer ligger ved Wijsens nordre Ende under $61^{\circ} 8' 29''$ (top. Journ. 14 H. S. 1).
383. Lindaas Beskrivelse uden Fors. Ravn, utr. (Thaarups Liste i top. Journ. 5 H.). Føllemængden i Lindaas var 1801 3775.
384. Fra Lindsnæs til Skagen regnes 24 Mile, til Holmen i Jylland 16 Mile, og til Hirtørse 4 Mile (top. Journ. 12 H. S. 42). Lindsnæs Fyhr blev 1725 opført og antændt af Fyrforvalter Jørgen Michelsen Bornholm, var bortforpagtet til Udgangen af 1782, da den siden er forvaltet for kongelig Regning (top. Journ. 12 H. S. 41). Ved Refsr. af 17 Aug. 1798 betales Fyhrpengene 2 Ekl. pr. Læst af ladte Skibe og 1 Ekl. af ballastede. Aar 977 var Kong Harald ved Lindsnæs med en Flaade af 1200 Skibe, plyndrede, afbrændte og ihjelslog paa Søantenn. 1225 var Kong Hagen der med 25 Skibe og ødelagde Ribungerne (top. Journ. 12 H. S. 41).
385. Ved de Ord beboede Øer i 16de Linje: Aar 1531 strandede her en Deel af Kong Christian den 2dens Skibe, som han førte med sig fra Holland tilligemed 1000 Mand. 1644 holdte C4 Svæslag med Hollænderne paa Listerdyb (top. Journ. 13 Hefte S. 10).
- Ved de Ord og Vande i 22de Linje: i Skollebolds Broe paa Lister ligger en Steen $4\frac{1}{2}$ Alen lang med Runebozstaver (top. Journ. 13 H. S. 17), til sidste Linje: et Selskab i Glasgow i Skotland lod ved en hidsendt Commissionair af Bønderne paa Lister i Aaret 1785 indsamle 15198 Lpd. saa kaldet Hvidblis eller Hvidfork Karvemose og gav for hvert Lpd. 24 s.; 1786 5504 Lpd., 1787 7262 Lpd., fra Stavanger 1788 10000 Lpd. dito (top. Journ. 13 H. S. 24).
386. Følketallet i Lister Provstie d. 1 Februari 1801.
1. Øvre-ØvinnedsdalsPra:		Transport	12574.
flegjeld	2253.	5. Undal	4037.
2. Nedre Øvinnedsdals	2008.	6. Bielland (Maserals Cogn	
3. Wandfœ	4947.	undtagen, som hører	
4. Lyngdal	3366.	til Nedens Amt	1935.
	Latr. 12574.	Summa	18546.
387. I de senere Aaringer fra 1794 har de Handlende i Bergen og Christian-
sund selv sendt egne Fartøier til Rosfoden for at kjøbe og nedsalte Skrei

Side.

- 33 Torst, som ved Hjemkomsten virkes til Klippst, dog siden Krigens Udbrud mod England gandske faa.
- Over Lofoden habes Dierr. Brinchii Descriptio Loufodia. Amstelod. 1683. 8.
388. Mogle faa Mærkværdigheder angaaende Lombs Præstegjeld findes i det oeconom. Magazin, 1 Bind No. XVI og 2det B. No. XXI af en Anonym.
389. Folketallet i Lombs Præstegjeld var 1801 3406. I Loppens 623.
391. Lunde, en Gaard i Wandsbø Sogn, Lister Amt, skulder 12 Huder, derunder ere 7 Huusmænd, den har endnu adelige Privilegier og har været eiet af de Benkestoffer, Thister og Friiser. Gaarden Egeland i Lunds Præstegjeld maa være Bolig for Chefen ved det første Stabangerste Compagnie i Steden for den dertil ved Messr. af 2 Sept. 1791 bestemte Gaard Narestad, der er affides beliggende. Messr. 13 Apr. 1792. Folketallet var 1801 i Lunde Hovedsogn 946, i Flekkefiord eller Næss Sogn 1686, tilsammen 2632.
392. Andre Mærkværdigheder ved Gaarden Lundestad (top. Journ. 9 H. S. 18 og 43). Lundestadbugten ved bemeldte Gaard er god Ankerplads for Skibe, herved ligger en Holm, Galgeholmen kaldet, fordi en svensk Espion der blev hængt i Krigens Tid med Ansigtet mod det svenske Land (top. Journ. 11 H. S. 130).
393. Lye Præstegjelds Folketal var 1801 1807. Lyngdals Præstegjelds Beskrivelse af H. Holbye utr. (Thaarup i top. Journ. 5 H.). Lyngdal er flak og jævn, henved een Mill i Længde og een halv i Brede, en vndig Dal (J. Baden i Fris og Hebe). Den i Lyngdal af afg. Generalkrigscommissair Leegaard og Frue stiftede Skole havde 1795 505 Nd. (Thaarups Archiv for Statistisk 2 B. S. 355). Folketallet i Lyngdals Præstegjeld 1801 var 3366.
394. Gaarden Nyegaard er skjenket til Præsteenfesæde af Probst Jens Olsen Seythe og confirmeret d. 25 April 1722. Berregaard ligger ved Toden af et Fjeld, der bag ved strax haver sig majestatisk i Veiret og synes med moderlig Omhyggelighed at værne om sin Vndling for alle haarde Stormvinde. Haugen er fuld af nydelige Anlæg og interessante Grupper. En Deel af Anlæggene ere gjorte op ad Fjeldet selv. Paa Berregaard fjorer

Eide.

man igjennem en deilig Allée, der fører i lige Linie til Bygningen, der er fortryllende (J. Baden).

Folketallet i Lyngens Præstegjeld var 1801 1728. Lyngens Missionsnariat oprettet til et Pastorat; men Præstetienden at afgives til Carlssæ Præst. Reskr. af 18 Januar. 1776. Ved Reskr. af 17 Febr. 1809 er fastsat, at følgende Tromsøe Præsteboel tilhørende Gaarde maa udnævnes til Enkesæde for Lyngens Kald: Gaarden Bønsjord matr. No. 1, Hilleløe Tinglaug 1 Bog, Brogsøkar No. 2, samme Tinglaug $\frac{1}{2}$ Bog, Strømsfjord med Strømmen matr. No. 64, samme Tingl. $1\frac{1}{2}$ Bog, dog skal Opsiddernes lovlige Besiddelsesret forbeholdes dem. De 3 Gaarde Nordmandvig, Hammervig og Dybvig, som hidtil have ligget under Skjerveø Kald, bleve henlagte under Naboekaldet Lyngen ved Reskr. af 3 Maji 1811. Lyngens Præstegjeld bestaaer for det meste af Finner og af to Fjorde, Lyngsfjorden og Kaagfjorden, den sidste har forhen hørt til Skjerveø Sogn, men er detsfra hertil henlagt. Eggen er paa sine Steder meget smuk, der saadnes ei Anledning til Agerbrug og Græsmarkens Forbedring. Bygsæd er den eneste Kornsæd, der dog kun sparsomt bruges. Almuen plesjer ei, men spader sin Ager, der forarbejdes fler. Ved de saa kaldte Grinder bliver her, som overalt, Græsmarken gjed-slet; thi Sommerfæhuse bruges ei. Potatoesavlingen har meget udbredt sig. Det betydeligste Hjemfiskeriet her, er Storsefiskeriet om Sommeren; Winter- eller Skreifiskeriet søge de, som have Tøne til at udrede de Omkostninger, som dertil udkræves, i Fosoden. Indbyggerne i Lyngsfjorden fiske sjældent i Finmarken, hvilket derimod de fra Kaagfjorden gjøre, især om Sommeren, da de fiske den saa kaldte Dveite (*Pleuronectis hippoglossus*) og for den tilbytte sig Meel af Russerne. Kaagfjordens Beboere ere ogsaa mere velhavende, hvilket deels reiser sig af deres større Næringslid, deels deraf, at der hos dem ei er nogen Gjestgiver, som ved Brændeviin aflækker dem hvad de have erhvervet. Fruentimmerne ere her i Almindelighed sysselsatte med Spinden, Strikken og Vadmelss Bønning, ogsaa forfærdige de grobe uldne Lapper, som de affatte deels til den fiske Almue i Fosoden, deels til de svenske Lapper; disse have i Januar og October Maaneder Markeber i Skibotten i Lyngsfjorden, hvor

Side

fornvante Vare samt tør Sei og noget raat Fisk omtustes med Lappernes Rensdyr, Ost, Kjød, Skind og Fuglesjæver. I Begyndelsen af Martz holdes end et Marked der, hvortil kommer aarligen 3 til 4 Handelsbetjenter fra Tornea med Lærreder, grove Kramvare, Jern, Krudt, Smør hvilke Vare ombyttes med Sei og Uld, dette sidste Marked kaldes Downborger Marked, de første Fjeldstn. Markeder. Levemaaden blant Lyngens Finner er ei sparsommelig og tarvelig. Naar alt andet er fortværet, holde de sig til Fisk, fersk eller halv tørret, den nyde de uden Brød og Smør, enten med frisk Lever eller blank Tran og drikke Vand til. Brændevin og især Tobak bruge de til yderlig Overdaad. Uagtet den ringe Oplysning som Finnerne have, synes deres Sæder at være mindre fordervede end i andre mere oplyste Sogne; Forsigelig og Samdrægtighed hersker imellem dem; endog naar de ere herafede, høres næsten aldrig Skjelsord eller Klammerie af dem; de ere indbyrdes tjenstagtige og velgjørende; en omgaaende Tigger er her en Sjeldenhed; Leiermaal og Lyberier af de Indfødte faa; derimod ere de mistroiske imod deres Forsatte og de Norste, og gjøre sig ingen Betænkning over at bedrage disse, ere de derimod overtydede om, at man omgaaes dem oprigtigen og vil deres Vel, kan man altid sikkert gjøre Regning paa deres Tilltro og Hengivenhed. Sognet har et fast Skolehus, bygget paa Almuens Bekostning, Skoleholderen boer deri, men har ingen Jord, Menigheden bestaaer for det meste af Finner, hele Sognet er Proprietærgods, Præstegaarden er ufri, dens Bygninger lave og forfaldne Hytter, som Mand efter Mand maa kjøbe (Coll. Tid. No. 16, 1807).

Lysager, en Gaard i Edsberg Sogn, skal have været et Herresæde og have tilhørt een, som skrev sig Herre til Havslund og Lysager.

395. Lyster Præstegjelds Folkemængde var 1801 2606.
396. Lødingen er det norderste Præstegjeld i Saltens Provfste. Folketallet var 1801 2257. Justitsraad G. Schönings grundige og udfærlige Beretning om Lokens eller Meldals Kobberværks Opfindelse m. m. er indført i det Tronhjemste Selst. Skrifter, 3die Deel. Kbaun. 1765, 8.
397. Krogstie-Gaardene ere blant de bedste i Leutens Præstegjeld. Dette Kalds Folketal var 1801 2503.
399. Folketallet i Maasøe Præstegjeld var 1801 454.

Eide.

401. Mandals Polihøide er 58 Gr. 1 Sec. 32 Min. Stedet er forhen kaldet Danske Boder (top. Journ. 11 H. S. 50). Byen ligger nederst ved en Dalsstrækning, hvoraf den har sit Navn, og er bygget paa den venstre Side af den derigennem løbende Mandals Ebo. Situationen af Mandal ved Søesiden er den skønneste, man kan fæste Diet paa og tusinde forskellige Objecter drage Opmærksomheden til sig. Den yderste Gaard af Byen, den afdøde, bemidlede og swagfulde Sørenskriver Fridrichsens grundmurede Bygning, den første, der falder i Øinene fra Søesiden, har den heiligste Beliggenhed af Verden (J. Baden). Mandals Præstegjeld bestaaer af Halsaae og Hartmarks Sogne, Præstegaarden er Wiig. Sovegade i 10 Linte: Man maa ikke tænke paa Kortouge, ikke engang paa Stenbroe overalt i Baden. 1640 findes nævnt Toldforvalter Hans Simonsen i Mandal og ved den Tid er uidentioel Toldstedet flyttet hid fra Enig, og 1662 kaldes det Toldsted (top. Journ. 11 H. S. 52). Under 10 Febr. 1779 fik Stedet Kortoldnings Frihed imod at betale aarlig 100 Rd. til Christiansand (ibid. S. 56). Toldintraderne vare 1794 5387 Rd., 1795 8431 Rd. Consumt. Intraderne 1794 385 Rd., 1795 580 Rd. 1791 vare de ind- og udgaaende Toldintrader 8651 Rd. og Consumtion 272 Rd. (top. Journ. 11 H. S. 57) fra Aar 1785 til 1791, begge inclusive, er fra dette Tolddistrikt udført 176 Ladninger Graa-steen, derfor indkommen for Steen og Arbeide 2522 Rd., Toldafgifter 1998 Rd., tilsammen 4520 Rd. (top. Journ. 13 H. S. 130). Paa Ladestedet Mandal oplom Ratten til den 15de Julii eller 4de Søndag est. Trinitatis 1810 Ildsvaade, hvorved mere end den halve Deel af dette Steds Huse afbrændte og en Deel af Beboerne bleve satte i den beklageligste Forfatning.
402. Statsraad og Amtmand Peter Holms Forsøg til en Beskrivelse over Lister og Mandals Amt, indført i 8de, 9de, 10de, 11te, 12te og 13de Hefter af den topografiske Journal for Norge, indeholder mange gode Efterretninger om en for lidet bekjendt Egn.
405. I 13de Linie fra neden af maa Kjøbstædernes forandres til Kjøbmændenes.

Side.

407. Folketallet i Mandals Amt d. 1
Febr. 1801.Mandals Probstie 11567.
Lister 18546.Den Deel af Dalernes
Probstie, som horer
til Mandals Amt.
Gyland Sogn, et Annex
til Bakke, samt en Deel
af Bakke og Tonstad
Sogne, alle under
Bakke Præstegjeld 1703.
Flekkefiord Sogn og Næs
Annex under Lunde
Præstegjeld 1686.
Patr. 33502.Transport 33502.
Hitterse under Soggen
dals Præstegjeld 1158.
I alt 34660.Folketallet i Mandals Probstie
d. 1 Febr. 1801.Søgne Præstegjeld 1764.
Mandal 3160.
Holme 2704.
Oddernes 3063.
Løve (Birkenæs Sogn
undtagen, som horer
til Nedenæs Amt 876.
Summa 11567.

Restr. angaaende Skolevæsenet i Mandal af 7 Junii 1799. 2 Lærere, ikke den ene den anden i noget underordnet. Hans Majestæt skjenkede 1798 Skolen i Mandal 300 Rd. Wiig ved Mandals Elv ligger i Holme Kald, siges at være en af de mindste Præstegaarde i hele Norge, men auserlige Bekostninger bleve anvendte paa samme til en Præstegaards Indretning. Restr. 26 Sept. 1788.

408. Ved Udbøbet af Mandals Elv paa Mandals Siden er en Bugt Castellet kaldet, hvor i forrige Krig var anlagt et Batterie (top. Journ. II S. 58). Hvor betydeligt Fiskeriet forhen har været, sees af følgende: i Kjøle og Fuskelandshole blev 1595 fisket 5 Læster Lax og 1596 noget over 4 Læster, nu betaler det neppe Omkostningerne. Hvre. Nøels Fiskende kunde forhen faae Lax for 2 à 300 Rd. Lindslands Fiskende gav aarlig til Stavanger Skole 1 Tonde Lax; Skjæveslands Fiskende skyldte 8 Tonder Lax til Kongen og Præsten; Hovessøffe Fiskerie gav aarlig 20 Rd., Yttre Nodingsøffe Fiskerie gav forhen 180 Rd. aarlig, men 1690 kun 60 Rd., alle disse med flere ere nu forringede (top. Journ. II S. 41 seq). Mangers Præstegjelds Folkemængde var 1801 d. 1 Febr. 3506.

Side.

410. Fortegnelse over Meldals eller Løkkens Kobberværks eiende Jordegods 1765
i Ørkedalens og Meldalens Præstegjælde:

I Ørkedals Tingelad

Spd Dre Mfl.

Matric. No. 73 Svorkmoegaard inddelt i smaa Pladser mel-

lem Arbejderne " " " " " " 13½

— 74 Schiølsberg med B. i Spand Ldskd. " " 2 6

I Meldals Tinglaug

No. 240 Moe " " " " " " 1 12

251 Dvam " " " " " " 2 2 "

252 og 253 Dombue med B. i Spd. 12 Mfl. Ldsktyd " 2 21½

259 Berg " " " " " " 1 " "

276 Fjeldhob " " " " " " " 6

278. Gruesäter " " " " " " " 12

285. Budstad " " " " " " " 1 "

286. Budstad " " " " " " " 1 "

298. Løfshuus " " " " " " " 1 "

299. Løkken, hvor Gruben ligger " " " " " " 1 "

301. Fagerlien " " " " " " " 12

416. Hallet " " " " " " 1 " 6

419. Dragset " " " " " " " 1 12

420. Dragset " " " " " " " 1 12

424. Saugestad " " " " " " 1 1 12

I Kenneboe Tinglaug.

425. Langset " " " " " " 1 " "

450. Jordtie med B. over 2 Dre, men Ldskd. af " 1 12

452. Gaardsæt med B. i D. 18 Mfl., Ldsk. af " 1 12

Summa 13 1 5

Ligesom No. 73 er No. 74, 298, 299 og 301 inddelt i mange smaa Pladser til Værkets Arbejdere. Grundleien af Svorkmoe er noget anseeligt. Om Værket eier Jordegods paa andre Steder, vides ikke, men paatvibles.

411. Kirkerne i Meldalens Præstegjæld ere af Træ. Kenneboe Annexkirke staaer paa Gaarden Horstad. Gruesäteres Kapel, som i de ældre Tider er ble-

Side.

den opbygget af Lokkens Kobberværks Participantskab, til Begærmelighed for Værkets Besjente og Arbejderne ved Gruesaters Smeltehytte, er nedlagt ved kongelig Reskript af 8 Augusti 1806, og den til Kapellet søgende Almue henlagt til Meldalens Hovedkirke, Kappellets Bygning med alle Ornamentur og Inventarier blev bortsolgt ved offentlig Auction og Kjøbesummen tilfaldt Meldalens Præstegjelds Skolekasse; men Kappellets Klokke blev overladt Participantskabet ved Lokkens Kobberværk. Meldalens Præstegaard Grote, som er 2 Spand, er anseelig forbedret saavel paa Jord, som Huse, af Præs. Jacob von der Lippe Parelins. Capellansgaardens Ravn Gressfad, nu 1½ Spand, Raboegaard og tæt ved hiin. Ved Reskript af 20de Decbr. 1793 skal den residerende Capellan i Meldalen have af Sognepræsten aarlig 250 Rd. i Stedet for de efter Reskriptet af 2 Marti 1742 fastsatte 100 Rd. Gaarden Fossen er Chefsgaard for Capitainen ved det Meldalske Compagnie, Matric. No. 394. i Meldals Tinglaug, kaldes Nedre-Toss, af Skjld 1 Dre.

	Spd. Dre Mfl.
3 Meldalens Tinglaug ere matriculerede Gaarde 211 tilf.	154 = 20
3 Renneboe	166 — 124 2 18
	377. 279 = 14

Folketallet i Meldalens Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 4261.

412. 1793 d. 12 Juli bevilgede Kong E7de en Collect til Klæde Kirkes Forsyttelse og Opbyggelse paa Gaarden Leer. Melhuus Præstegaard Matric. No. 80 i Guldals Fogderie skylder 4 Spand, den residerende Capellans Gaard Bernboen Matric. No. 102 af Skjld 1 Spand 1 Dre 12 Marklaug. Præstegjeldets Folketal var 1801 d. 1 Febr. 3899.
414. Midfjords Præstegjelds grændser paa den søndre Side mod Torstoen og ligger ligesom dette ud mod Havet, det bestaaer af idel Ber; dog har det flere græsrigge Marker end Torstoen og ligesaa bejndeligt Hysterie, der om Sommeren seldnere mislykkes. Folket er særdeles hengivet til Druk, saa at det endog maae have sine bestemte Dine, førend det begiver sig til Søes for at fiske (Colleg. Tid. No. 20 1807). Ved Reskript af 13de Januari 1809 er det tilladt, at Annærkirken til Berg (Midfjordkirken) maa aldeles nedlægges, imod at der af den gamle Kirke skulle opbygges et lidet Forsamlingshus, hvori Præsten maae Uger om Vinteren, i Tilfælde, at der er sikkende Almue, Læseholde Prædiken, og at Almuens

Side.

- Døde ned sættes i Kirkegaarden med Marketegn ober, paa det Præsten en vis Tid af Mæret kan kaste Jord paa dem. Folketallet var 1801 d. 1 Febr. 366. Midfjords og Bergs Sognekald blev ved Restrikt af 10 Aug. 1810 forenet med Torstens, saa at begge nu udgjøre et Sognekald.
418. Cancellie-Secretair David Eberhard Bradts korte Beskrivelse over det kongelige Modumske Blaaafarveværk Aar 1781, er indført i 29de Hefte af den topographiske Journal, og indeholder adskillige gode før ubekjendte Efterretninger om samme. Han har ogsaa skrevet om Guldværket i Edsbold 1781, med Tilleg om hoed derved til Mæret 1769 er foregaaet. Folketallet paa Kobolt og Blaaafarveværket d. 1 Febr. 1801, paa Gaarden Fossun, dens Pladser og Boliger 182. Paa Gaarden Skuterud, dens Pladser og Boliger 86, tilsammen 268, udenfor Værkets Territorium 164.
419. Udtog af Provst Christian Teilmans Beskrivelse over Modum Præstegjeld ved Professor Hans Strøm, findes i Samleren 3 Bind, er meget læseværdigt, og hans Anviisning til norske Frugttræstoler at anlægge og vedligeholde, Kbhavn. 1797 i 8vo, et vigtigt Skrift for Norge, grundet paa Erfaring. Paa Capellansgaarden Komperud paa Modum havde han anlagt en Plantestole af 10,000 Frugttræer (Kbhavns lærde Efterretninger for Mæret 1797 No. 18). Folketallet i Præstegjeldet var 1801 d. 1 Febr. 4504.
421. Næve Præstegjelds Folkemængde var 1801 d. 1 Febr. 1146.
422. Molands — — — — — 1034. Disse tvende Præstegjeld kaldes under et Fyrriisdal, har og begge været et Sognekald og kaldet Fyrriisdals Præstegjeld indtil Mæret 1769, da samme blev deelt i disse tvende (Lund om Øvre-Tellemarken).
423. Molde ligger 19½ Mile i sydvest fra Trondhjem, og 6½ i syd fra Christiansund, ei 23 og 8 som staaer i 12te Linie.
- Byens Gaardes og Huses Antal taxerede i Brandkassen for 42910 Rd., og 1800 ved Lignings Korretning for 43330 Rd. 1801 for lige Summa. Kirken eiede 1794 1587 Rd. 47 s. (Archiv for Stat. S. 221). I næstsidste Linie bør staae ved Ordet, Hovedsogn: samt Klevs Annex, og i sidste Linie ved Ordet Molde Kirke Klevs. Ved Restrikt af 6 Januari 1809 er det fastsat 1) at Molde Kirkes Indtægter af Lig skal forhøies saaledes, at der skal betales 1 Rd. for et vorent Lig og 48 s. for et Barn iblant de conditionerede Familier og Haandværker, samt 48 s. for et vox-

Side.

ent lig og 24 sk. for et Farnelig iblant Husmand og Daglønnere, hvorimod de aldeles Fattige maa nyde fri Jord. 2) At Kirken maa fritages for at bidrage til Skolehusets Vedligeholdelse og de smaae aarlige Reparationer udredes af Skolekassen, men de større af Byen ved Ligning; og 3) at Reparationerne paa Kirken bør tilsvares af Byens samtlige Indboanere, forsaavidt Kirkens Indkomster ikke ere tilstrækkelige. Angaaende Molde Skolevæsen er Reskript af 21 Marti 1800. Om Refnæs Hospital Side 424 kan læses i Amtmand F. Thaarups Archiv for Statistisk, Politisk og Husholdnings Videnskaber 2det Bind, Kbhavn 1796-97, 8. Hospitalet er stiftet ved Reskr. af 16 Aug. 1713. Provst Herr Knud Man, foridm Sognepræst til Bergens Præstegjeld paa Sandmør og hans Huustrøe Anne Dorothea Munderman har stienket ved Gavebrev af 21de Juli 1714 et anseligt Jordegods 53 Dage 12 Mk. til samme, som blev overdraget Hospitalet til fri Raadighed fra 1 Januari 1715. Deres Stilderier findes paa en stor Table i Bergens Kirkes Chor og i Hospitalets Kirke over Skrifthussdorren ved Opgangen til Prædikestolen, med denne Inscription af Byefoged og Sorenssriver Peder Jalles, skjønt hans Navn ei staaer derunder:

Det gode Du har gjort mod dette Huses Lemmer,
Saa længe Huset staaer, ei nogen af dem glemmer,
Den Gave Du har gjort, Du ei forglemmes kan,
Saa stræes Roser for Velgjæderen Knud Mann.

Anno 1775.

Efter Reskript af 29 Oct. 1756 skulle Stiftamtmanden og Biskoppen over Trondhjems Stift, samt Amtmanden over Romsdalen, Sandmør og Nordmør være Directeurer; men ved et af 27de Junii 1806 blev de 2de første fritagne for at være Meddirecteurer; men Besiyrelsen skal paa-ligge Amtmanden over Romsdals Amt allene, dog at Hospitalet fremdeles beholder dets Forstander samt Sognepræsten og Byefogden i Molde, som dets Inspecteurer, saa og at Revisor ved de offentlige Stiftelser i Trondhjems Stift, ligesom hidindtil, og imod den Løn han derfor oppebærer af Hospitalet, skal revidere dets aarlige Regnskaber og Quartals Extracter. Ved Reskr. af 18 Julii 1794 er approberet en af Landphysicus Doctor M. J. Goldt forfattet Plan til en ny indvortes Indretning i Hospitalet, som en Helbredelses Anstalt for den saa overhaandtagende

Side.

Storbut, Radesøge og Spedalskhed, hvortil blev anslaaet at medgaae til Bygningen 280 Rdlr. og til Inventariers Anskaffelse 541 Rdlr. 64 S. Ved kongelig Resolution af 5 Decbr. 1806, har Hans Majestæt tillagt Kønæs Hospital en aarlig Godtgjørelse for de til samme hidtil henlagte Leiermaalsbøder af Romsdals Amt, imod at de igjen fra 1ste Januarii 1806 tilflyde den kongelige Kasse; men ved Placat af 12 Junii 1812 ere de overalt ophævede. Til Linie 13 neden fra: Udstibningen har ellers været omtrent aarlig 3000 Skpd. Klippst, 700 Skpd. tør Fisk, 20000 Pd. Tangasse, 600 Tønder Tran og 150 Tønder Tjære, de udførte Varens Værdie taxeret ved Toldboden til omtrent 44000 Rdlr. (D. C. Bull). Til sidste Linie: Byetinget holdes første Mandag i hver Maaned, naar ei Helligdag, Reskr. af 26 Aug. 1757.

425. Molde eiede 1798 6 Skibe, drægtig 262 Commercelaster. Folketallet i Byen var 1801 den 1 Febr. 803.

Adskilligt om Kjøbstaden Molde, samlet af Foged Ole Christian Bull 1799 i de topographisk-statistiske Samlinger, første Deels første Bind, Christiania 1811. Man faaer her af min Broder tilforladelig Efterretning om denne lille smukke Bye, samt Hospital m. m.

Mansaas ligger ei i Næssers, men i Grøttens Præstegjeld.

426. Morstad, en Gaard i Rodenæs Hovedsogn, hvor Eieren Sunder Løge har anlagt et meget godt Teglværk af Lag- og Muursteen, (top. Journ. 17 Hefte S. 91).

427. Klædefabrik i Moss, den underholder 90 til 100 Arbeidere, hele Indretningen har kostet 7000 Rdlr., (Wilses Reise).

Toldindtraderne var 1794 14851 Rdlr. 1795 15290 Rdlr. Consumt. Indtrad. 1794 2712 Rdlr. 1795 3049 Rdlr.

1801 den 1 Febr. var Folketallet i Moss 1408; i Mossøelands Sogn 1118, tilsammen 2526. Ratten til den 24de Maj 1807 opkom Ild i Moss i den saa kaldte Fabrike, der var indrettet til et engelsk Tobaksfarverie, hvorved paa en 6 à 8 Timer $\frac{1}{2}$ Deel af Byen opbrændte, der blant 3 Mølle og 2 Sangbrug, samt Apotheket.

431. Modstadmarkens Jernværk havde allerede 1665 den 2 August Confirmation paa forrige Privilegier paa dette Jernværk m. v.

Side.
432. Møsterhavns Marmorbrud er et af de første optagne Marmorbrude, 7 Mile sønder for Bergen i den ordinære Skibslehd og er Findaas Præstboel beneficeret, (Seer Heibergs Beretning om Marmorværkerne i Bergens Stift).

436. Gudstjenesten forrettes paa Munkholmen af Sognepræsten til Vor-Fruer Kirke i Staden.

442. Marland, en Gaard $\frac{1}{2}$ Mile fra Kragerø, hvor endnu sees Ruder af en Marsovn og Hammer, som af 2de Hollændere Marsilius, der vare Brødre, blev anlagt; men formedelst Mangel af Kul nedlagt, Gaarden har nu i dets Sted 2de Sauge og 1 Dværnebrug, (Thues Krags Beskr. S. 26).

443. Det residierende Capellanie i Rannestads Præstegjeld nedlægges, Præstefængaarden er ypperlig, Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2745.

445. Folketallet i Nedens Amt 1801 den 1 Februar:

i Nedens Provstie	23335.
i Raabøydelaugets	7155.
i Birkenes Sogn under Løed Præstegjeld, Mandals Provstie	1106.
i Nafvalds Sogn under Biellands Præstegjeld, Lister Provstie	1016.
I alt 32612.	

446. Folketallet i Nedens Provstie den 1 Febr. 1801.

1. Sierrestads Præstegjeld	2422.	Transport	8670.
2. Sonnenø Sogn under		4. Øvestad	6785.
Øster-Niisøer Sogne		5. Hommedal	2191.
Kald	1653.	6. Øster-Moeland	3636.
3. Høit	4595.	7. Vester-Moeland	2053.
I alt 8670.		I alt 23335.	

Nedre-Køst i Aggers Sogn stylder 2 Skpd. Lunge, har 2de Møllebrug med femten Par Dværne, hvortil Privilegier, at ingen paa $\frac{1}{2}$ Mil nær Christiania maae anlægge Møllebrug; videre tilhøre Gaarden 2 privilegerede Sauge med 22100 Bords Qvantum, Værke, Stampe og Voere-Machine, Brunrødtbrænderie, samt Pudder- og Stivelses-Fabrikker.

447. Folketallet i Nedre-Quinnessals Kald var 1801 den 1 Febr. 2253.

Eide.

448. Folketallet i Nedre Tellemarken og Bamble Probstie den 1 Febr. 1801.

1. Eken	"	"	1805.	Transport	18587.
2. Solum	"	"	2723.	8. Porsgrund	"
3. Holden	"	"	2195.	9. Eidanger	"
4. Bøe	"	"	2999.	10. Bamble	"
5. Seude	"	"	2665.	11. Kragerø med Sanniche-	
6. Hitterdal	"	"	1971.	dal	"
7. Gierpen	"	"	4229.	12. Drangedal	"

Ialt 18587.

Ialt 31448.

449. Stiftsprovst Hans Jacob Willes Indledning til Reisen igjennem Tellemarken, første Hefte, udkom 1799, i 8vo. Reisen er ikke udkommen; men Indledningen giver allerede god Oplysning.

450. Rid-Elv begynder i Jemteland fra Helags Fjällen, (Tuneld).

451. Mittedal tilligemed Sognet Triungen er bleven et Sognelald, adskilt fra Hvidesøe, under Navn af Mittedal ved Reskr. af 24 Aug. 1810, ved samme blev det residierende Capellanie i Hvidesøe aldeles ophævet. Ved et af Mand Peder Schøyen paa Kroen i Naas Præstegjeld, Follong Sørenskriverie, oprettet og under 17 April 1807 confirmeret Testamente, har han iblant andet legeret til de Fattige i hans Godesogn, som er Mittedals Præstegjelds Hovedsogn i Nedre Rommerige, 500 Rdlr. Mittedals Præstegaard er stien, anseelig forbedret af Provst Jonas Heinrich Stenersen. Folketallet var i Mittedals Præstegjeld den 1 Febr. 1801 1458.

454. Folketallet i Nordalens Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 2452.

456. Topographie og Beskrivelse over Nordfjord af M. Seehuus, (E. Pontoppidans Catalog S. 43, nævnes ogsaa i Fortalen til Jessens Norges Beskrivelse og i Haarups Liste i 5te Hefte af den topogr. Journal). Nordfjords Beskrivelse ved Provst J. A. Krog, utrykt; men et stort og smukt Kort over Probstiet Nordfjord af ham er udkommet og stillet af Peter Haas.

457. Til Ordet Skytterie i 5te Linie kunde tilføies: de udføre og Smør samt andre Fedevarer til Trondhjem og Christiansund.

Side.

Folkemængden i Nordfjords Proovstie 1801 den 1 Februarii:

1. Davig Præstegjeld = 1985.	Transport 7487.
2. Sælle " " = 2151.	4. Indvig Præstegjeld = 3899.
3. Øluppen " " = 3351.	5. Eids " " = 2521.
Latr. 7487.	Summa 13907.

Folkemængden i Nordhordlehn's Proovstie 1801 den 1 Februarii:

1. Wosse Præstegjeld = 7032.	Transport 18919.
2. Hammer " " = 2778.	6. Lindsaa's Præstegjeld 3775.
3. Høstanger " " = 2404.	7. Evindvig " " = 4063.
4. Houg " " = 3199.	8. Kanae " " = 2117.
5. Manger " " = 3506.	9. Sund " " = 3984.
Latr. 18919.	Summa 32858.

459. I 3die Linie nedenfra sættes i Steden for Finmarken Senjen; den følgende Linie saavel som de Ord i den sidste: Præstegjeld oppe i Landet, udslettes. Sognepræst Peter Dass's Nordlands Trompet, udfom i Kbhavn 1739, 8vo, og forøget og oplyst af Albert Chr. Dass, ibidem 1763, 8vo. Roget over Nordlands Amt af Cancellieraad og Sørenskriber Henrik Bull, indført i den topographiske Journals 28de Hefte, er et lidet Bidrag til Oplysning om Amtets Hifterie, Handel og Jordvej.
460. Om Færøiske Steenkuls Brug til Brænde i de skolese Egne i Nordland og en dermed forbunden Handel med nordlandsk Trælask i Færserne, af nu værende Sognepræst til Fosnæs, Vendix Heide, findes i Journalens 23de Hefte. Foruden mangfoldige andre Steder i Nordland, mangler Bodø-Præstegjeld i Salten enten alt Brændefang, saafom Amtmandens Gaard, Præstegaarden, eller meget deraf. Ustahoug Kald paa Helgeland har endnu større Mangel; ei at forbigaae de utallige Der langt ude i Havet.
461. Folkemængden i Nordlands Amt var 1801 den 1 Febr. i alt 52170. 1769 hørte Senjen og Tromsøens Fogderie til Nordlands Amt; men nu ligger det til Finmarkens, som det og rigtig er anført Side 592 og 759.
463. Ved de Ord i første Linie: mod Sønder i Romsdalen, at tillægge: Stemshesten, et høit Fjeld ved Havet østen for Hustavik, er Grændsen mellem Nordmør og Romsdalen. I Steden for Langting i 11 Linie

Side.

neden fra: Stiftsboerret. Aar 1641 var paa Nordmør 69 Save. Forinden Christiansund fik Kjøbsteds-Privilegier, blev Toldstedet kaldet deels Nordmørs, deels Lille-Fosens Toldsted, og var da Toldboden adskillige Gange omslyttet i Fogderiet. Nordmørs Folkeantal, Christiansund indberegned, var 1769 16817 Siæle.

Med Folkeoptællingen 1801 den 1 Februarii besandtess i

1. Overnæs Præstegjeld	5052.	Transport	10913.
2. Grib Sogn	167.	5. Stangvig	2766.
3. Tingbold	3489.	6. Surendalen	3655.
4. Sundalen	2044.	7. Dure	2233.
Jordalsgrænnen under		8. Eboe	1918.
Capellaniet	161.		
		I alt	21485.

Latr. 10913.

Hertil kommer endnu den liden Deel af Hevne Præstegjeld, som hører til Binge Annex af Biigs Tinglang.

Fortegnelse over Copulerede, Fødte og Døde paa Nordmør fra
Michelsdag 1796 til samme Dag 1797.

Præstegjeldet.	Copu- lerede.	F ø d t e.				D ø d e.			Merkværdigt
		Mands- tion.	Qvins- dekjon.	Uegte.	Sum- ma.	Mands- tion.	Qvins- dekjon.	Sum- ma.	
Overnæs	61	91	93	14	184	61	80	141	Fødte 3 Par Tvillinger, 5 drufnede.
Grib	5	2	5	-	7	10	8	18	En Mand, en Dreng og en Kone borttags- ne ved Døvens Doerkjælle Natten til den 28 November.
Tingbold	31	50	47	10	97	40	43	83	
Sundalen	16	41	38	18	79	14	9	23	En druknet i Elven.
Jordalsgræn- nen	1	5	4	2	9	4	-	4	
Stangvig	20	27	29	10	56	32	26	58	
Surendalen	43	56	56	10	112	42	48	90	Fødte 3 Par Tvillinger, 7 bedfødte.
Dure	22	14	31	4	45	30	27	57	
Eboe	25	27	34	4	61	35	33	68	
Summa	224	313	337	72	650	268	274	542	Flere fødte 108.

Side.

464. 3de Linie: og desuden en residierende Capellan, i 6te at tillægge: og Ede Hovedkirke.
- Folketallet i Nordre Bergenshuus Amt var 1801 den 1 Febr. 48566.
467. Folketallet i Nordrehougs Præstegjeld 6360.
468. Ingen maae paa 100 Alen nær Grændse: Alleeerne hugge Weed, Tammer eller noget deslige, ei heller understaae sig herefter paa $\frac{1}{2}$ Meils Distance fra Grændsen at brænde Braater, under Straf enten at mulcteres eller at lide paa Kroppen efter Sagens Bestaaffenhed, Reskr. af 24 Aug. 1754. Ved saadan Hugst eller Braatebrænden maatte befrygtes, at Grændse: Alleeerne i Fremtiden maatte gjøres ukjendelige og tildeels ganske odelægges.
470. Oberhofretten og Laugtingene ophævede ved Forordning af 11 Aug. 1797.
472. Om Boigdemagaziner i Norge kan læses i Amtmand Fr. Thaarups Magazin for Danmarks og Norges topogr. oekonom. og statistiske Beskrivelse 1ste Bind, 2det Hefte, S. 154, 216.
473. Om Braatebrændinger og Skov: Jld, see sidst anførte Skrift S. 446, 466. Til sidste Linie om Muldebar: ogsaa meget i det lave, saasom paa Den Smalen paa Nordmor, i Nordlandene og Finmarken i Overflodighed, Maasøe og Lemsøe i det sidste Fogderie ere især deraf befjendte.
482. I Ringvolds Præstegjeld falder ikke Østers; men vel endnu lidt i Dure og ved Den Luffern i Ede: Præstegjeld paa Nordmor, ei heller fanges Makrel i Langesunds Fjorden; men i Havet under Den Jomfrueland 2 Mile derfra, hvoraf den og har sit Navn. Den herligste Lax faaes fornemmelig i Altens og Tanens Elve i Finmarken. En betydelig Feil er det, at hele Norges Export af Fiskebare regnes at vare aarlig ifkun 120 til 130000 Rdlr., da dog Thaarups Statistisk angiver hele Norges Udseksel deraf 1790 for 1,202,000 Rdlr. Alene fra Christiansund er i Maaret 1793 udført Fiskebare for 117,588 Rdlr. efter Toldbodens Taxation. Dette sidste en Anmærkning af den berømmelige Toldinspecteur Frederich Wilhelm Thue, som døde i Christiansund den 6 Junii 1808, hvænt jeg skylder en Deel gode Oplysninger, særdeles om Tolden. Om Markederne i Norge, see Amtmand Thaarups Magazin for Danmarks og Norges topogr. oekon. og statistiske Beskrivelse 1ste Bind S. 217, 246, og sammesteds S. 247, 264. Nogle Anmærkninger om Handelsforbin-

Side.

delser imellem Norge og Sverrig, forsaavidt det Solærste Fogderie vedkommer. Anmærkninger om Landframmerie og Landhandel i Aggerhuus Stift, ibidem S. 265, 285, og nogle Samlinger om Liendevæsenet i Norge, ibidem S. 286, 360. Nu indeholder Norge i alt 16 Aanter, for, som anført, 15.

483. Sold- og Consumtions-Indtræderne i Norge har været i efterfølgende 7 Aar saaledes:

Aar.	Solden.	Consumtion.
1789	549,883 Rdlr. 93 s.	105,227 Rdlr. 20 s.
1790	550,805 — 81 —	101,220 — 68 —
1791	632,501 — 95 —	115,198 — 47 —
1792	603,178 — 26 —	149,506 — 7 —
1793	529,679 — 86 —	152,016 — 44 —
1794	534,678 — 53 —	159,898 — 71 —
1795	487,445 — 32 —	160,838 — 59 —

(Thue).

485. I 10de Linie: 4 Tingmænd istedenfor de anførte 8.

486. Ved Brandforsikrings-Kasse i 8de Linie ydedes fra at tilføie: For Norge var Assurance-Summen til 31 Maji 1798 tilsammen 6,006,170 Rdlr. (Coll. Tid.); til 31 Maji 1800 6,355,820 Rdlr. (Coll. Tid. 1800, No. 47).

488. Det norske topographiske Selskab er gaaet ind under Selskabet for Norges Vel, som blev oprettet den 29 Decbr. 1809.

489. Langsunds Reberbane er langt betydeligere end Frederichshalds, (Thue).

490. Udskillige Privilegier paa norske Industrie-Anlæg, nemlig Frederichshalds og Bergens Sækkerraffinaderier, Alboens Krudfabrik og et Maltgjøriere i Moss, findes anførte i Professor F. Thaarups Magazin for Danmark og Norges topogr. oekon. og statistiske Beskrivelse, 2 Bind, 1 Hefte, S. 118, 142.

496. Nogle Skrifter om Norge af største, stor eller mindre Værd, foruden de fleste specielle, som ere anførte og anføres til sine Steder:

Canonicus og Probst Peder Clausens (Undals) Norges og omlygende Ders Beskrivelse, Kjøbenhavn 1632, 4to, og 1727, 8vo, er oversat paa Latin i Thorm. Torfæi Historia Norv. P. 1, pag. 27-110, og

Side

paa Tydst af Christopher Steinkuhl, under Titel af Topographia Norvegiae, 1685, 4to.

Langmand paa Island Snorro Sturlesons norste Kongers Chronica, udsat paa Dansk af Peder Clausen Undal og til Trykken befordret med Fortale af Dr. Oluf Worm, Kbhvn 1633, 4to; after oplagt ibid. 1757 4to, er og udgivet i Sverrig af Joh. Peringskiold, under Titel: Heimskringla, island. svec. et latin. Stokh. 1697. Fol. 2 Vol.; men i en endnu bedre, herlig Udgave af Justitsraaderne Gerh. Schoning og Skule Theod. Thorslacius, Kbhvn 1777:83, 3 Dele, i Folio, som bliver fortsat af Professorene B. Thorslacius og E. Werlarff.

Doctor og Professor Olai Wormii Danicorum Monumentorum libri sex. Hafnia 1643. fol., den 6te eller sidste Bog.

Byskriver Arent Bernsen Bergens Danmarks og Norges frugtbare Herlighed, ibid. 1656, 4to.

Boghandler Jens Laurigon Wolffs Norrigia illustrata: Norriges med sine underliggende Landes og Hers Beskrivelse, ibid. 1651, 4to, og f. a. i 8vo.

Sognepræst til Aggershuus Michaelis Petri fil. Escholti Geologia Norvegica, Christiania 1657, 8vo.

Sognepræst Jon. Rami Nori Regnum: Norvegia antiqua et ethnica, Christiania 1689, 4to. Oversat paa Dansk af Anders Jensen Borch, Sognepræst til Aggers Menighed og Slotspræst ved Aggershuus Slot, under Titel af det gamle og hedenste Norge, Kbhvn 1711, 4to.

Sognepræst Jon. Rami Norges Beskrivelse, Kbhvn 1735, 4to.

— — — Norriges Kongers Historie, udgivet af Biskop Jens Spidberg, ibid. 1719, 4to.

Historiographi Tormodi Torfai Historia Norvegica, IV Volumina, ibidem 1711, fol.

Baron Ludv. Holbergs Danmarks og Norges Beskrivelse, Kbhvn 1729, 4to; paa nye oplagt og meget forbedret under Titel Danmarks og Norges geistlige og verdslige Staat, ibid. 1749, 4to. Udfom tredie Gang efter Forfatterens Død med nye Tilleg af Conferentsraad John Erichsen og Justitsraad Christian Magnus Strif, ibid. 1762, 4to.

Side.

Jusfiteraad og Professor Andreas Schyttes Danmarks og Norges naturlige og politiske Forsatning, første Deel, *ibid.* 1777, 8vo. — Hans Dødsfald den 27 Aug. s. A. hindrede Fortsættelsen.

Procansler Erich Pontoppidans første Forsøg paa Norges naturlige Historie, *ibid.* 1752:53, 2 Dele, 4to.

Samling af gamle norske Love ved Sørenskriver Hans Paus, *ibid.* 1751:52, 2 Parter, 4to.

Gamle kongelige Forordninger og Privilegier, udgivne for Kongeriget Norge, ved Samme, *ibid.* 1751, 4to.

Etatsraad Erich Johan Jessens Kongeriget Norge fremstillet efter dets naturlige og borgerlige Tilstand, Tom. I, *ibid.* 1763, 4to, hvori det andet Capitel handler om Norges Skribentere.

Etatsraad Jacob Langebeks Anledning til en Historie om de norske Bergværkers Oprindelse og Fremvæxt, første Stykke, indført i det Kjøbnske Selskabs Skrifter, Tome 7, Side 234:526.

Det danske oeconomiske Magazin, Kjøbenhavn 1757:1764, 8 Dele, 4to. Heri adskilligt om Norge.

Sognepræst Hans Hammonds nordiske Missions: Historie, *ibid.* 1787, 8 maj.

Jusfiteraad Gerh. Schønings Forsøg til de nordiske Landes, særdeles Norges gamle Geographie, *ibid.* 1751, 4to.

Samme om Agerdyrkingens Forbedring i Norge, *ibid.* 1758, 8vo.

Samme om Uaar, indført i det Trondhjemske Selskabs Skrifter, 1ste Deel, *ibid.* 1761.

Sammes Norges Riges Historie, 3 Dele, Sorøe 1771:73, Kjøbenhavn 1781, 4to.

Sammes Reise igjennem en Deel af Norge i de Aar 1773, 74, 75, 1ste og 2det Hefte, Kjøbenhavn 1778:82, 4to.

Professor Ludvig Albrecht Gebhardi danske og norske og Jusfiteraad Wilhelm Ernst Christiani hollænske Historie, oversat af Sognepræst Johan Ernst Hellman, 14 Dele, Odense 1776:98, 4to. Heri er af Gebhardi en geographisk og statistisk Beskrivelse over Danmark og Norge, som en Indledning til disse Rigers Historie.

Det kgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Bærb. 1 B. 1 H. D

Side.

496. Sorenskriver Cl. Urf. Schønings tractatus oeconomico-phycicus de habitu Norvegiæ ad agriculturam, Havn. 1754, 8vo.

Slotspræst paa Bergenshuus Absolon Pedersen Beiers Norges Beskrivelse, indført i Kammerherre Suhns Samlinger til den danske Historie, 2 Bind 1ste Hefte, S. 33, Khavn 1781, 4to.

Sammes Udtog af Bergens Capitels-Bog, indført i samme Samlings 2 Bind, 2det Hefte, S. 91, *ibid.* 1782, 4to.

Cancellieraad Carl Deichman har skrevet i den XI Deel af det Kjøbenh. Videnskabs Selskabs-Skrifter om de norske Gulds Erger S. 93; om det gamle Bergværk Glomsberg S. 123; om Kongsberg Sølvværk S. 145; om Waal og Vægt ved Sølvværket S. 275; om Kongsbergiske Mynt og Producter S. 287; om nogle Steenarter og Erger S. 320.

Forvalter Peder Mortensen Bredsdorfs Tanker til høiere og nærmere Eftertanke, angaaende Norges Jernværker, Khavn 1784, 8vo.

Sognepræst Riels Jonges Udgave af Baron Ludvig Holbergs Geographie, 7 Dele, Khavn 1759-92, i 4to, med 29 Landkort. Den 6te Deel, som udkom 1779, handler om Norge, samt Færøe, Island og Grønland.

Statsraad Joh. Chr. Fabricii Reise nach Norwegen, mit Bemerkungen aus der Naturhistorie und Oekonomie, Hamburg 1779, 8vo. Udtog af denne hans Reise findes i Samling af de bedste og nyeste Reisebeskrivelser, anden Deel, Khavn 1790, 8vo.

Dr. Med. Stadsphysicus Jacob Mumsens Tagebuch einer Reise nach der südlichen Theil von Norwegen im Sommer 1788, Hamburg und Kiel 1789, 8vo.

Amtmand Fr. Thaarups Veiledning til det danske Monarkies Statistik, 2den Udgave, med Tillæg, Khavn 1792, 8vo.

Sammes Archiv for Statistik, Politik og Huusholdningens Videnskaber, *ibid.* 1794-97, 8vo.

Sammes Materialier til det danske Monarkies Statistik, *ibid.* 1794, 8vo.

Sammes Magazin for Danmarks og Norges topographiske, oekonomiske og statistiske Beskrivelse, *ibid.* 1797-1803, 2 Bind, 8vo.

Side.

Conferentsraad, Professor og Ridder Joh. Frid. Wilh. Schlegels Statistisk Beskrivelse af de fornemste europæiske Stater, første Deel, Kbhvn 1793, 8vo.

Professor Frederik Sneedorffs samlede Skrifter, anden Deel, ibid. 1795, 8vo.

Professor Rasmus Nyerups historisk-statistisk Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge i ældre og nyere Tider, ibid. 1803-1806, 4 Bind, 8vo.

Professor Jacob Nic. Wilses Reiseiagttagelser i nogle af de nordiske Lande, ibid. 1790-98, 5 Dele, 8vo.

Justitsraad Carl Pontoppidans det Finmarkske Magazins Samlinger med geographisk Kaart, ibid. 1790, 8vo.

Tegnemester Christian Jochum Pontoppidans geographisk Oplysning til Kortet over det sydlige Norge, ibid. 1785, 8vo. Over det nordlige, ibid. 1795, 8vo. Disse tvende generelle Kort over Norge overgaae langt de foregaaende man haver, i Fuldstændighed, Rigtighed og Kobbersik; af ham have vi tillige et godt Kort over Scandinavien, som udkom 1781.

7 Specielle Kort over den største Deel af den norske Kyst, ere trigonometrisk opmaalte af Capitain-Lieutenant i Sø-Staten, nu Generalkrigscommissair og Deputeret i det kongelige Admiralitets- og Commissariats-Collegium, Ridder Carl Friderich Grobe, Lieutenant ved Dragonerne, nu Generalkrigscommissair og Deputeret i det norske Commissariats-Collegium Niels Andreas von Wibe, og Lieutenant af Ingenieurerne, nu Major Benoni d'Aubert; med dette vigtige Arbeide var gjort Begyndelse for nogle Aar siden af afdøde Capitaine von Rick, og Lieutenant, nu Generalkrigscommissair Detles von Wibe. Disse nøiagtige Kort tilligemed udførlige Beskrivelser og smukke Fortoning, ere udgivne fra det kongelige Søefort-Archiv. Det første indbefatter Trondhjems Leed med Uøerne ic., fra Høltens Ø, som henhører til Froberne under Hitterens Præstegjeld til Christiansund 1791. Det andet fra Christiansund og til Stadt-Land 1793. Det tredje fra Stadt-Land og til Blomøe 1795. Det fjerde indbefatter noget af Nordlandene eller endeel af Høsløe og Gielte-Fjordene norden for Bergen, samt hele

Side.

Bergens Leed fodæfter tilligemed Indseilingen til Stavanger, 1798. Det femte fra Egefeld paa Jædderen til Christiansand, 1800. Det sjette fra Christiansand til Indlobet af Langesunds Fjord, 1801, og det syvende fra Jomsrueland og til Graudsen ved Søerrig med Langesunds Fjord og til Skeen, samt hele Christiania Fjord, 1803.

497. Paa Røtterøe hjemmehøre en Deel Kreierter og Skuder, hvormed Indbyggerne selv besøge deels Danmark og deels bruges i Malmfarten til Laurvigs og Værums Jernværker. Folketallet var 1801 den 1 Febr. i Røtterøe Præstegjeld 3245. I Prof. Thaarups Magazin 1ste Hefte S. 85: 101 findes nogle oekonomiske Optegnelser paa en Reise i Sandvård, men meest i Nummedals Fogderie i Aaret 1751 af den dnelige naturkundige Professor Georg Thycø Holm.

498. Oberste Ch. H. Christophers v. Sommerschildts Forsøg til en topographisk Beskrivelse over Nummedals Fogderie i 23de Hefte af Journalen fra S. 159 til 181 giver kort Efterretning.

Folketallet i Nummedals Provsitie den 1 Febr. 1801.

1. Overhalden	3396.	Transport	5968.
2. Fosnæs	2572.	3. Kolvereid	2184.
	Latr. 5968.	4. Nørøe	1888.

I alt 10040.

499. Nyegaard, en Gaard paa den yderste Kant eller Pynt, paa hvilken Bergens Bye er anlagt, tæt ved det smale Sund Strømmen; den er i de senere Aar med megen Smag istandsat af Kjøbmand Frederich Fosvinkel, som ogsaa har ladet plante en smuk Allé lige fra Gaarden til Byen, hvilken tjener Byens Indvaanere til en almindelig Spadseregang. Gaarden er tillige Giestgiversted. (Top. Journal 22 Hefte S. 90).

Nærstrands Præstegjelds Folketal var 1801 den 1 Febr. 1427. Nørøe kald blev ved Restr. af 7 April 1797 deelt, Nørøe med Vikten et, Kolvereid med Lechoe og Fallereid det andet, de to Gaarde Horven og Ofen undtagne, som bleve henlagte til Vikten. Capellansgaarden Kolvereid Præstegaard i det sidste Kald. Gaarden Ekvestad i Nørøens Præstegjeld maae ved Byggesvacance blive Chef's Bolig for det Nørøiske Compagnie i Stedet for Lille-Bedde, da den foruden andre Møbler ligger udenfor Compagniets District, Restr. af 8 Januarii 1796. Folketallet i Nørøe med Anevet Vikten, var 1801 den 1 Febr. 1888.

Side.

501. Næs ogsaa kaldet Store Næs. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 4794. Capellansgaarden Nordre Kolmo. Ved Næs Hovedkirke løbe Glommen og Bormen tilfammen og danne et Næs. Til beqvemmeligere Overfart over Glommens Elv er under 19de Maji 1810 bevilget, at et Færgeløb oprettes imellem Gaarden Frøshoug og Pladsen Hagen under Oulie Gaard.
502. Folketallet i Næs paa Hedemarken var 1801 den 1 Febr. 2741, og i Næs i Hallingdal 5499. Reskr. af 23 Febr. 1798, angaaende, at der i Næs Sognekald udi Hallingdalen skal strax ansættes en residerende Capellan med 200 Rdlr. aarlig Løn af Sognepræsten, og at han skal være forpligtet til at boe i Soel-Annex, samt der forskaffe sig selv Bolig, indtil den beneficerede Gaard, Præstegaarden kaldet, som ligger tæt ved Kirken, bliver byggeselig, da samme for bestandig skal udlægges til Bolig for den residerende Capellan; dog skal der i dette Tilfælde afgaae 20 Rdlr. aarlig af den Capellanen tilstaaede Løn, saa at han, naar han tiltræder bemeldte Gaard, derefter ikkun nyder 180 Rdlr. aarlig af Sognepræsten; (i Anledning af Sognepræstens Provst Wilhelm Cornisch Lassens Forslyttelse fra dette Kald til Gran, og fordi det af 16 Miles Længde og 8 à 10 Miles Brede, samt dermed forbundne meget besværlige Reiser er for byrdefuldt for een Præst at bestride m. v.)
503. Næs, en adelig Sædegaard i Borge Sogn, Emaalehnens Amt, en halv Mil fra Frederichstad, har tilhørt Generalmajor Elmhaus. Gaarden skulder 12 Skpd. Lunge, derunder 13 Huusmandspladser, 3 betydelige og adskillige smaa Der. Bøndergodset bestaaer af 17 Gaarde af forskjellig Skuld, (norste Intellig. Sedler 1797, No. 10). Husbygningen er af Graasteens Muur med betrukne og gibbede Værelser, m. v.
504. Folketallet i Næsne Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 2453 og i Næsoddens 763.
505. Næssets Hovedkirke ligger en god $\frac{1}{2}$ Mil fra Præstegaarden paa den anden Side af Langfjorden. Aar 1756, ikke i Martii Maaned, som her staaer, men den 22de Febr., som var Søndag Sexagesima, indtraf det betydelige Bjergfald, (Jessen Kongeriget Norge S. 615). Næssets Præstegaard skulder 6 Bog 1 Pund 16 Mk., deraf eier Præsten pro officio 3 Bog 1 Pund, Vedøe Kirke 1 Bog 1 Pund, Sylte Dito 1 Pd., Lochens eller Hovs 1 Pund, og Præst kjøber Mand efter Mand

Side.

- de øvrige 2 Pund 4 Mkpd. Præstegaarden er meget forbedret saavel paa Huse som Ager og Eng, af Sognepræsten Jonas Frost. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1871. Gaarden Sylteboen, Matric. No. 177 i Eridsfjords Amt, Næssets Præstegjeld, flydende 3 Bog, er udnævnt til Boepæl for Capitainen ved det Eridsfjordiske Compagnie. En kort Beskrivelse over Næssets Præstegjeld i Romsdalen, af Holgforsien Hans Peter Schnitler, findes i nye Samling af kongel. Norske Vidensk. Selskabs Skrifter, 1 Deel, S. 551-564, 1784, 4to.
507. Odder, et lidet Fiskevær i Edøe Præstegjeld, adskilt ved et smalt Sund fra den store De Smølen. Her har i gamle Dage staaet et lidet Capel, som for henved 100 Aar siden blev nedblæst af en stærk Orkan fra Havet, og blev, som usødvendigt, ei atter opbygget. Justitsraad Frost tillægger i den geistlige Kalender for 1809 Dure Kald Oddens Annex; rigtig nok laae Edøe i fordum Tid under Dure, men dette har nu ikkun een Kirke.
508. Oddernas Præstegjelds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 3063. Ved Refr. af 1 Novbr. 1805, blev dette Kald deelt, (see Christiansand). Sognepræsten til Drebøe, Vennestrand og Hegeland, er tillige residerende Capellan til Oddernas Sogn, og Sognepræsten i Christiansand, Sognepræst til dette sidste Sogn, (Justitsraad H. H. Frosts geistlige Stats-Kalender for 1809).
509. I Maret 1800 blev paa Odderøe opbyggt 2de Sygehuse til Quarantaine-Væsenet, der skulde bruges af de til Norge ankommende Skibe, der enten havde Pest inden Borde eller vare mistænkte for smitsom Syge. Disse Huse med indehavende Inventarium afbrændte den 20 Decbr. 1801. Skaden beregnedes til 10 à 12000 Rdlr., (Coll. Tid. 1802, No. 2). Ododens Præstegjelds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1815. Præstegaarden heder Evesø.
510. Folketallet i Omblie Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 1881.
511. Anden og tredie Linie nedensfra udslettes; thi Omgangs Kirke er for længst nedlagt og Tana er et Capel til Kjøllefjords Kald.
512. Onan ligger i Algørøe Præstegjeld. I Onsøe Kald ere 2 adelige Sædegaarde, Elling og Kiolberg. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1848.
513. Præstegaarden Wang er af Leie 2 Spand. Forfild Turefrost, en bekjendt Mand i Snorro Sturlesons Historie, maatte for at have ranet en for-

Side.

nemme Mand's Datter i Hagen Lade; Jarls Tid, flygte, og som han troede sig sikkest strax nedden under Dovrefjeld i Opdal, nedsatte han sig her og byggede paa en Gaard, kaldet Fiskhool, hvilken Bønderne holde for at være den ældste Gaard i Opdal. Denne Torfild Lurefrost herbergerede paa samme Gaard den berømte Færøer Sigmund Bresteson, som udi Kong Oluf Trygvessons Tid er saa bekjendt; han maatte flygte fra sit Fædreland Færøe, efterat hans Færbroder Beine havde slaget hans Fader Breste ihjel, og efterdi Torfild og hans Hustru havde ham en Tid lang hos sig, giengjeldte han sin Vært denne Godhed, da han var kommen udi Kongens Hof, saa at han ved sin Forban skaffede ham Fred og Leide igjen. — Drotningdal grandser til Dovrefjeld, hvor de Omkringboende have deres Sætre og Engesletter. Det er et Sagn, at Dronning Margretha og Folge skulde her have fundet et Tilflugtssted, da hun blev forvildet fra hendes rette Wei over Fjeldet, formedelst Taage og haardt Veir; Bønderne mene, at Dalen har dette Navn efter hende, som dog nok kan være uvist. Stedet er omtalt i Bings Vært Side 109. Vindalen ligger paa hiin Side Vindals Elv, 3 Mile i vester fra Hovedkirken. Duvløvatn, som er omtrent 2 Mile langt, er $\frac{1}{2}$ Mil bredt.

Aar 1350 grasserede her den store sorte Død, hvorved saa mange omkom, at der efter gammelt Sagn ei saaes flere end 5 Skorstene at ryge i hele Sognet. 1601 blev Jordens Grode baade af Høe og Korn afædt af Muus, Lemander og Vaand, og hvad af dem levedes, fros aldeles bort og blev liggende under Sneen, som kom 8 Dage for Kaarsmesse om Høsten \circ : 6 September, og forblev lige indtil Kaarsmes om Vaaren \circ : 3 Maji, hvorved blev saa dyr Tid, at een Skieppe Byg ei kjøbtes ringere end for 4 Rdlr. 1603 gav Gud saa overflodig Korn og Høe, at sligt ikke havde været i nogen Mand's Minde. Ved den meget fortjente Provst og Ridder Corn. Th. Romnaus Omhu, har et Kornmagazin akerede for nogle Aar siden her været i Stand til stor Nytte for Almuen i denne haarde Fjeldsøigd. I Opdals Tinglaug ere matriculerede Gaarde 281, tilsammen 119 Spand 1 Dre 11 $\frac{1}{2}$ Marklaug. Gaarden Schiorstad, Matric. No. 839 i Opdals Tinglaug, sthldende 1 Dre, er udnævnt til Dypal for Capitainen ved det Dydske Compagnie. Folketallet i Opdals Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 2772.

Side.

514. Dypflo har dette Navn af Elven Loen, som rinder der forbi. (Top. Journ. 1 Hefte S. 98).
515. Ved St. Halvors Klokke blev ringet, naar Fienden ankom, (top. Journ. 1 H. S. 99). Dypflo Indvaaneres Antal var 1801 i Febr. 694. (Coll. Tid. 1802 No. 3).
516. Fiskevaret Orten ligger i Agerøe Præstegjeld.
517. Klevve Annex Kirke ligger høit ovenfor en Bakke paa Gaarden Klevve. Af Fjeldboigden Døsmarken hører og meget til Tingvold.
519. Foltketallet i Durdals Præstegjeld var 1801 d. 1 Febr. 6169. Ved Re-
str. af 29 Novbr. 1805, blev det store Durdals Kald deelt i tvende un-
der Navn af Nerre- og Søndre-Durdal, og det residerende Capellanie gif-
ind. Til Nerre-Durdals Kald hører Durdal, Ulnæs, Svennæs og Skrut-
vold, og til det Syndre Bang, Keentie, Brustad og Hedalen. Den resi-
derende Capellans Gaard blev Holig for Søndre-Durdals Præst.
520. Provst og Sognepræst til Dure Herr Peder Lauritsen Krabbe har med sin
Hustrues Susanne Olufsdatters Samtykke ved Gavebrev af Mar 1663,
underkrevet af hans Svogre Jacob Jensen, Foged over Nordmers-Lehn
og Eiler Lauritsen Sorenskriver sammesteds, givet til Dure-Sogns Fat-
tige 300 Rd. in Specie, som i Ekstret efter hans fjerde Estermand Provst
Mentz Pedersen Ascanius er betalt med 3 Spand Jordegods, nemlig 1
Spand med Byggesel og Landstyd i Holmeide i Tingvolds Præstegjeld, 1
Spand Byggesel og Landstyd i Hendset og 1 Spand med dito i Sater,
begge i Dure, og desuden med 155 Rd. Courant. Præslegaarden styt-
der 3 Spand. Foltketallet i Dure var 1801 d. 1 Febr. 2233. Gaar-
den Skolsig Matric. No. 95 i Halse Tinglaug og Sogn, Dure Præst be-
nesiceret, stytvende 1 Spand 1 Dre, er Holig for Capitainen ved det
Wigge Compagnie. Sognepræstens Niels Godsche Fromis Beskrivelse
over Dure-Gjeld i 19de Hefte af den topogr. Journal er ført og ufuld-
stændig, men giver dog en og anden Oplysning meest i det Geographisk-
Historiske.
521. Dns Præstegjeld har foruden de opregnede Kirker ogsaa Lyse Klosters Car-
pel. Restr. af 14 Dec. 1787 bevilger, at siden det er beviist, at der i
Dns residerende Capellanie, bestandig fra 1718, om ikke før, er soaret
Naadens-Nar af Mand efter Mand, saa og ligeledes, at en Deel af
Gaarden Ofstisue (1½ Løb Smør) er gjort til Enkesæde, at saavel Enke-

Side.

sædet, som Naadensaaret, maa vedblive. Ved Reskr. af 6 Januarii 1809 er fastsat, at der af Kjøbesummen for den Dns Præstefald beneficerede Gaard Naldand, skal indskrives 300 Rdlr. i den kongelige Kasse og Renterne deraf udbetales til Godtgjørelse for Sognepræsterne i Præstegjeldet, og at de øvrige 1100 Rdlr. maae anvendes til Fordel for Præstegjeldets Skolevæsens Forbedring.

522. Overhaldens Hovedkirke er af Steen, stor. Tronæs er den øverste og sidste Gaard i Præstegjeldet. Et overmaade høit Fjeld, af Bønderne kaldet Heimdalshougen, men af Søefolk, især Archangelsfarerne, den norske Duk, menes at være det højeste Fjeld i Norge norden for Romsdals Hornet og Dovre. I Harans Annex er den berømte Fiskum Foss, over hvilken, saavel som Ransens Elv, er udkommet Beskrivelse af Auditeur H. H. Sunnerus i Kjøbenhavn 1811, i 8vo. Et Kobber, der forestiller Fiskum Foss, er stukket af A. Flint s. A. Fjeldbøjden Haran ligger øverst i Overhaldens Præstegjeld og denne Foss omtrent $6\frac{1}{2}$ Mile oven for Elvmundingen, samt henved 24 Mile i Nordost fra Trondhjem, dens lodrette Fald af 78 Alen udover et næsten ganske horisontalt dannet Graasteensbjerg, giver et majestætisk Syn. Bredden er 290 Alen. Ransens Elv danner Fiskum Foss. Folketallet i Præstegjeldet var 1801 den 1 Febr. 3396.

528. Ved Ordet Rissesund i 4de Linie fra neden af at tillægge: vissere paa Gaarden Fredøe i Tingvold Præstegjeld paa Nordmør. — Qvande, et Postaabnersted i Stangvåg Præstegjeld i Nordmørs Fogderie, her tager Posttouren fra Trondhjem sin Begyndelse til Søs.

531. Folketallet i Dvikne Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 1053.

532. Dvindherred kaldes og Malmanger. Ennes Kirke er af Steen, anseelig. Hovedkirken kaldes Birke. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2603.

533. Af Dværfjords Præstegjeld er intet landsfast, en Deel deraf ligger paa samme De som Trondenæs, hvorfra man over et løstøvrigt og behageligt Ejde rider til Naa Præstegaard i Dværfjord; det øvrige bestaaer af større og mindre Der. Sognet har gode Jorder, der ogsaa dyrkes temmelig vel, saa at Indbyggerne i gode Aaringer kjøbe kun lidt Korn; dog ere de to Fjorde, Gullisfjorden og Godsfjorden, udsatte for tidlig

Side.

Groft. Folket lægger sig meget efter Haas-Industrie, og er i Almindelighed baade arbejdsomt og tarveligt. Fiskeriet søges om Vinteren i Lofoten. Indvaanerne ere udmærket duelige Fiskere. Om Sommeren fiske de, ligesom mange i Sands Sogn, paa Andenæs og ved Nyhre i Vesteraalen eller i den saa kaldte Vestbøgd, det er ude ved Haven i Langeræs Fjerding, Nøite. Noget søge ogsaa her Vinterfiskeri, som formeddelt Nøje dog ofte mislykkes; der er intet Fiskeri, som de jo lægge Vind paa og ere de dertil forsynede med de behørigte Redskaber; hvorfor de ogsaa overhovedet staae sig vel. (Colleg. Tid. 1807 No. 21). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1197.

334. I Overnæs Præstegjeld kaldes det ene Annex ikke Kronstad, men Kornstad.

Tabel over Copulerede, Fødte og Døde i Overnæs Præstegjeld
fra Michelsdag 1748 til samme Dag 1751.

Aarene	Egte- viiede.	F ø d t e.			D ø d e.		
		Mandf.	Qvindf.	Summa.	Mandf.	Qvindf.	Summa.
1749	53	69	69	138	48	46	94
1750	51	62	57	119	68	77	145
1751	56	68	56	124	132	125	257
Summa	160	199	182	381	248	248	496

Tabel over Copulerede, Fødte og Døde i Overnæs Præstegjeld
i Aarene 1809, 1810 og 1811 fra 1 Januari til 31 Decbr.

Anno 1809.	Egte- viiede.	F ø d t e.			D ø d e.		
		Mandf.	Qvindf.	Summa.	Mandf.	Qvindf.	Summa.
Overnæs Hovedsogn	7	20	8	28	15	5	20
Christiansund	7	24	24	48	49	27	76
Kornstad Annex	10	17	16	33	21	27	48
Bremnæs Annex	9	10	8	18	18	13	31
Summa	33	71	56	127	103	72	175

Side.

Anno 1810.	Ægte- biede.	Født e.			Dødt e.		
		Mandf.	Qvindf.	Summa.	Mandf.	Qvindf.	Summa.
Qvernæs Hovedsogn	6	19	11	30	11	9	20
Christiansfund	15	25	26	51	25	11	36
Kornstad Annex	8	19	23	42	22	16	38
Bremsnæs Annex	5	17	13	30	13	12	25
Summa	34	80	73	153	71	48	119

Anno 1811.	Ægte- biede.	Født e.			Dødt e.		
		Mandf.	Qvindf.	Summa.	Mandf.	Qvindf.	Summa.
Qvernæs Hovedsogn	3	12	11	23	10	8	18
Christiansfund	29	26	30	56	17	29	46
Kornstad Annex	15	27	11	38	27	20	47
Bremsnæs Annex	6	5	9	14	11	14	25
Summa	53	70	61	131	65	71	136

Qvernæs Præstegaard skyder 4 Spand, soarer deraf Landstyd til Dure: Præstebord 1 Dre 12 Marklaug og til Lingsbolds 1 Dre 12 Marklaug, har frit 3 Spand. Gaarden Ustad Matric. No. 45 i Simnæs Tinglaug og Qvernæs Præstegjeld i Vatnefjorden stydende med Bygjel og Landstyd 2 Dre, er udnævnt til Bopæl for Capitainen ved det Simnæsste Compagnie. 1801 var Folketallet i Qvernæs Hovedsogn 1032.
 Kornstad Annex 1404.
 Bremsnæs 992.
 Christiansfund 1624.
 5052.

355. Folketallet i Raaboygdelaugets Probstie d. 1 Febr. 1801.

1. Eoje Præstegjeld	2547.
2. Bygland	1219.
3. Omblie	1881.
4. Walle	1508.

Summa 7155.

Disse 4 Præstegjeld ligge til Fjelds, godt Kornland, naar ej Frost fordarver, Fordeel af Bildt, Els- og Kendsbyr, Hjorte, ogsaa Fugle- bildt. 1801 d. 1 Febr. var Folketallet i Raade: Præstegjeld 1651.

Side.

536. I Rakkestad Præstegjeld ere 12 privilegerede Sauge, 40 Møllebrug og 4 Teglværker. (Top. Journ. 17 Hefte S. 111). Præstegaarden stor og betydelig; paa samme udsaaes aarlig, vagtet en temmelig Deel ligger til Hvile, over 80 Tønder, meest Havre, den søder 12 á 14 Hefte, over 40 Stykker Kreature, 30 á 40 Faar, et lige Antal Geder, foruden Vin og andre smaa Kreature, (Top. Journ. 17 Hefte S. 107 og 108). Folketallet var 1801 d. 1 Febr. 4026. Cancelleraad og Sorensskriver Hans Wassves Forsøg til Bidrag for det topographiske Selskabs Samlinger, skrevet 1792 og indført i Journalens 17de og 18de Hefte, handler om de 3de Præstegjelds Skibeved, Rakkestad, og Nødenæs (om Spydeberg har den lærde Professor Wilsø for skrevet vidtloftigt) af Rakkestads Sorensskriverie; man finder i samme god og udførlig Underretning om Aldfælligt, disse Kald betræffende.
540. Rannebergs Sogns Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1260.
542. Navnen, 3de Skær, kaldede Østravn, Sønderavn og Latravn, $\frac{1}{2}$ Mil i Nord fra Halthøen, en Øe i Bremønsø Sogn; naar Fartøjer fare der indensfor til Christiansund, komme de i Navnlehdet.
546. Kemmenaae under Gaarden Kemmen ved Indseilingen til Frederichshald indensfor Svinesund er en god Ankregrund for Skibe. Ved Vandet er et meget høit og stejlt Fjeld Navnehjerget kaldet, som en norsk Foged red ud over, da han formedelt utilladelig Brevverling i Krigens Tid blev efterfat; baade han og Hest omkom. (Top. Journ. 11 Hefte S. 130).
547. Øvre- og Nedre-Rendalen have hver sit Bøjdemagazin. Planerne ere daterede den 3 Sept. 1791, og approberede af Kongen den 30 Maj 1792. Kongen gav 80 Tønder Byg til Øvre-Rendalens og 40 dito til Nedre. Øvre- eller Nedre-Rendalen har et herligt indrettet Magazinhuus, skulde efter Planen rumme omtrent 500 Tønder. Øvre-Rendalens, endstjøndt ei lignende det første, opfylder dog sin Bestemmelse; dette Kornhuus kan rumme 4 til 500 Tønder. Øvre-Rendalens Gaardopsiddere ere over 60, men Øvre-Rendalens kun 37. Folketallet i Præstegjeldet var 1801 d. 1 Febr. 1685. Rennesøe Præstegjelds Folkemængde samme Tid 1174.
549. Folketallet i Ringebøe 1801 d. 1 Febr. 3007.
550. Beskrivelse over Ringeriges og Hallingdals Fogderie af Foged Wiel et trykt i den topogr. Journals 30, 31 og 32 Hefte, viser en Mand af

Side.

Studeringer og Kundskaber i Fædrelandets Oldsager, og indeholder adskilligt godt. Noget vigtige Tillæg ere af Sorensbirkeffriever J. E. Berg.

Ringerige og Hallingdalens Sorenskriverie skal, ved nu værende Sorenskriver Juslitsraad Peter Georg Volls Afgang fra Embedet, deles i tvende Sorenskriverier. Kongelig Resolution af 10de Febr. 1810.

551. I Steden for Haagenzen, Magnussen, altsaa yngre.

552. Nedals Hjerding ligger i Balders Fogderie ved Viri i Christians Amt.

553. Folketallet i Ringsager Præstegjeld var 1801 d. 1 Febr. 6860. Bidrag til en Mineralogisk, geognostisk Beskrivelse over Ringsagers og Totens Præstegjælde af Sognepræst og Ridder Hieronymus Heyerdahl i Topographisk Statistiske Samlinger første Deels første Bind er vigtigt og lærerigt.

Rimeligt, at Feldtslaget imellem Kong Hagen Adelssteen og Erik Blodpæns Sønner har staaet ved Fredøe paa Nordmør.

556. Beskrivelse over Rokke-Sogn ved E. Hoff, i den topographiske Journals 9de Hefte.

557. Folketallet i Rølloug-Præstegjeld var 1801 d. 1 Febr. 4045.

558. Rommedals Præstegaard, hvis Navn skal være Bang, er iblandt de gode Gaarde, dens Huse afbrændte i Maret 1800 ved ulykkelig Jdsbaade. Tomter eller Baldset Annex er meget hjerget, Kornavlingen mangenstedes ei betydelig og Barkebrød har især i haarde Aaringer før været brugt. Annexets Beboere have nogen Næring af Kjørsel for Østerdølningen. Folketallet i Rommedals Præstegjeld var 1801 d. 1 Febr. 2767.

Ramstad mageskiftet med Keiserud, hvilken sidste nu er Capellans-Gaard i Edsberg. Rescr. 24 Novbr. 1797.

559. Ved Rescr. af 10 Aug. 1798 blev fastsat, at i Steden for de tvende for hele Romsdals-Amt hidtil værende Embedsmænd Landphysicus og Districts-Chirurgus, skulle beskikkes tre Chirurgur, een for hver af Amtets tre Fogderier, som skulde være pligtige til at iagttage, hvad de tvende først nævnte ved deres Bestallinger har været paalagt, saa og i øvrigt at rette sig efter Reskriptet af 4 Marts 1791.

561. Af alle Kirker i Romsdalen er allene Vedøe Hovedkirke muret.

Folkemængden i Romsdals-Fogderie efter den i Maret 1801 befalede Folketælling:

Side.

	Familiernes Antal.	Folketallet.
Bolsøe Præstegjeld		
Bolsøe Hovedsogn	172.	892.
Klebe Sogn	131.	712.
Molde Bye		803. == 2407.
Næssets Præstegjeld		
Roe Hovedsogn	125.	745.
Eridsfjords Sogn	133.	746.
Wisdals Sogn	66.	380. == 1871.
Grøttens Præstegjeld		
Grøttens Hovedsogn	101.	630.
Rors Sogn	68.	352.
Eide Sogn	52.	305.
Wolds Sogn	107.	644.
Heins Sogn	108.	498. == 2429.
Vedøe Præstegjeld		
Vedøe Hovedsogn	212.	956.
Vesnæs Sogn	132.	702.
Tresfjords Sogn	131.	751.
Rødven Sogn	64.	375. == 2784.
Agerøe Præstegjeld		
Agerøe Hovedsogn med		
Harse og Sandøe Capeller	270.	1545.
Waagøe Sogn	206.	1189. == 2734.
Boe Præstegjeld		
Boe Hovedsogn	79.	424.
Hustad Sogn	94.	543. == 967.
Familiernes Antal, Molde/		
Byes undtagen	2251.	13192. == 13192.

564. Om Pondeman de Rosenkrones Legatum cfr. Professor Jacob Badens Universitets Journal 1794.

567. Beskrivelse over Nysylke Fogderie (see E. Pontoppidans Catalog 1766 S. 25, og Thaarups Liste i topogr. Journals 5 Hefte) Manuscript.

Side.

568. Nysylske Sorenskriverie blev 1797 best i 2de, nemlig Karmesund og Hæsby Sorenskriverie samt Nysylke af det øvrige Nysylke. Hetlands Skibrede, som før henhørte under Nysylske Sorenskriverie, blev ved Reskr. af 7 Martii 1810, henlagt under Karmesunds og Hæsbye Sorenskriveries Jurisdiction.

570. Folketallet i Nysylke Provstie 1801 d. 1 Febr.

		Transport	6395.
1.	Nærstrands Præstegjeld	1427.	
2.	Hjelmeland " "	2485.	
3.	Suldal " "	2483.	
4.	Vigedal Præstegjeld	1385.	
5.	Jelsøe " "	1908.	
6.	Skjold " "	2534.	
	Latr.	6395.	Summa 12222.

1801 d. 1 Febr. var Folketallet i Ryge Præstegjeld 1376. Her ere 3 Herregaarde Ege, Wernøe Kloster, og Sibund. Foruden Rysnæs har Bergens Stift følgende Sædegaard, som alle have adelige Privilegier: Nsch i Nærheden af Bergens Stad og berømt af sine betydelige Ege, Fyr- og Løvskove, Ferskvands- og Laxe-Fiskerier samt gode Wildbaner af Hjorte m. v. Høylø i Nordhordlehn og Torskness i Søndhordlehn, Kopanger og Stæde i Indre Sogn, desuden Swanøe Herregaard i Søndfjord, som har Birkerettighed, og Lyse Kloster Herregaard i Skjeldberg Præstegjeld i Søndhordlehn.

571. Folkemængden i Rødenæs Præstegjeld var 1801 d. 1 Febr. 1584. Romstougs Annexkirke, som staaer paa Gaarden Kirkeruds Grund ved Romstøen, er en besynderlig liden Træbygning, har lidet Lys, naar det tiliggende smukke Chor med en Deel Stole, som er lyst, undtages, dette er tækket med Teglskeen, Kirken ellers med Træskaar, en Kuppel paa Taget, høori Klokkerne hænge.

572. Folketallet i Rødøe Præstegjeld var 1801 d. 1 Febr. 3496. Rødøe Præstegaard skulder 2 Bøge, er en Øe uden Brandefang og anden Herlighed. Annexet Treen ligger 6 Mile i Havet fra Hovedkirken. Den residerende Capellan boer paa Den Kladdøe i Hovedfognet, en halv Mil fra Præstegaarden. Paa Sleipnæs i dette Præstegjeld holdes et Marked i 3 Dage med Alenfram, Korn, Træ- og Fiskevare, Føde- og Drikkevare, forarbejdet Jern m. v. begynder den 2 Julii.

Imellem Gaarden Røe og Frederichshald paa et maadeligt Fjeld Rødsbjerget kaldet, var 1660 opført en liden Skandse, som de Svenske ind-

Side.

- tog med Storm den 25 Jan. s. A., og der anlagde 2de Batterier. (top. Journ. 4 H. S. 34 og 11 H. S. 82).
573. Folketallet i Køgens Præstegjeld var 1801 d. 1 Febr. 1356. Koldals Marked er ophævet efter Cancellie-Resolution af 16 Sept. 1809. Paa Gaarden Nskerud i Romskoug: Sogn er Ridevei til Haaens Toldsted i Sverrig, samt fra Gaarden Morstad til Dahls Toldsted i samme Rige. Igjennem Romskougen indfaldt Kong Carl den 12te Mar 1716, og gif til Holand, hvor den bekjendte Trefning med Oberste Kruse forefaldt. (top. Journ. 17 H. S. 91).
575. Ved Reskr. af 27 Aug. 1756, er det i Reskr. af 10 Januar 1755 gjorte Forbud paa Skovhugst østen for Fæmund: Søen limiteret derhen, at de norste Undersaatter, som boe ved Fæmund: Søen, maae benytte sig af Skoven paa den norste Side af Grændselinien til Koraas Kobberværks Fornødenhed, da Værket vilde have Skade af Forbudet, dog at de med deres Kulning og Hugst heller strække sig i Nord end Ost efter. Ved høieste Rets-Dom af 8 Jannari 1803, vandt Directionen og Participantskabet for Koraas Kobberværk Ejendoms-Ret til en indfronet Skovstrækning i Nærheden af Tolgens Hytte fra Bersvend Olsøn Rosenplads og flere. Commissariernes Dom af 2 Junii 1795, confirmeret ved Aggershuns Stifts Overrets Dom den 13de Aug. 1798, tilkjendte ogsaa Koraas Værk denne Skovstrækning. Folketallet i Koraas Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 3085. Sognepræstens Peter Abildgaards Taksigelses- og Jubel-Prædiken over Guds naadige Providence, som har holdt Koraas Kobberværk vedlige i 100 Aar. Tronhjem 1744, 4to.
578. Kørstads Præstegjeld kaldes ogsaa Folden. Ordet: ifkun maae udslættes og ved det Ord Nordfolden tillægges: og Kjerringøe Capel; thi der er 2 Kirker. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2195. Præstegaarden hedder Kørstad, Skjlder 4 Bog, ligger i Soeltie, er tør og sandig, middelmaadig til Korn, tungvunden, og har ringe Fæmarr.
- Køst Annex bestaaer af flere Her end den store He Køst, hvorpaa Kirken staaer, de ere vel ubeboede men græsrige. See G. Schønings Kort over Den Køst i det Trondh. Selst. Skrifters anden Deel.
580. Folketallet i Saltdalens Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 962.

Side.

Folketallet i Saltens Provsie 1801 den 1 Febr.

1. Bodø	2136.	Transport	9934.
2. Rorsfjad	2195.	6. Stegen	1675.
3. Schjersfjad	2367.	7. Hammerden	1413.
4. Gillestkaal	2274.	8. Lodingen	2257.
5. Saltvælen	962.	9. Ofoten	1815.
	Patr. 9934.	Summa	17094.

582. Sands Toldsted er det samme som Drøbak's.

Folketallet i Sands Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 653. Præstegaarden i Sand heder Altvigen. Dette Præstegjeld bestaaer alene af Der, ingen Deel deraf er landfast, der ere nogle enkelte Gaarde, som have eller kunne have godt Jordbrug, hvoraf de fleste ligge paa Hendoen eller den store Senjens De. Brændestov mangler overalt og paa mange Steder Torveland. Indbyggernes eneste Næring er Fiskerie, dette maae de om Vinteren søge i Lofoten; men da de fleste ere forarmede, maae de lade sig leje didhen, hvorved den halve Fortjeneste gaaer bort; forhen var her et betydeligt Seifiskerie om Sommeren, da man fiskede med den saa kaldte Sækkenod, et slags Vaad, som nedsænkes til en vis Dybde, hvor Sejen sees at være i stor Mængde, og derpaa ved Hjælp af 4 Vaade, hvoraf een ligger paa hvert Hjørne af Vaaden, hæves op, da den deri samlede Fisk tages ind i Vaadene. Man fiskede ogsaa her overflodig Dveite, som paa en fortrinlig Maade tillavedes til den saa kaldte Næb og Næfing og betales vel, nu have begge disse Fiskerier i senere Aar meget aftaget. Sognets fattige Almue understøttes meget af Christian Kildal, med hvem den for det meste handler, og denne Mand behandler dem billigen, og er forsynet med hvad de kunne trænge til, saa at ved hans Hjælp endog for saa Aar siden en almindelig Mangel og Rød haade i dette Sogn og i Nabosognene afbærgedes. Husfliden strækker sig blot til at fabrikere det nødvendige Vadmæl, og Mange kjøbe endog dette andensteds fra, fordi de mangle Uld. (Colleg. Tid. 1807 No. 20).

583. Sande, en stor Sædegaard ved Moss i Smaalehnens Amt, har tilhørt en Agent Nielsen i Christiania.

Sande kald er commod, da det ikkun har denne ene Kirke og er imod
 Det kgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Aarb. i B. 1 H. D.

Side.

- andre Kald i Norge af liden Udstrækning, nemlig kun to Mile langt og en halv Miil bredt. Grunden er temmelig frugtbar og Tilstanden god. 1801 den 1 Febr. var Folketallet 1794.
584. I Sandefjord maae til Landboens Fornødenhed losses Vare fra fremmede Steder og Hertugdømmene, uden at Skibene skal anløbe Laurvig. Reskr. af 10 Junii 1798.
585. Sandherreds Præstegjelds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 2536. Sandnes Kirke til Alstahoug Kald staaer paa Stannæs, er en stor, anseelig Træbygning. (Kh. lærde Eftersretn. 1797 No. 26).
586. Sandsværd's Præstegaard Efterland blev meget forbedret af Sognepræsten Johannes Michael Klem, ligesom hans Ejendomsgaard Brydemark. Ved indtræffende Vacance henlægges Hedenstad Annex til Sognekaldet i Kongsberg, hvorimod de 100 Rd. Sognepræsten sammesteds har soaret til Sognepræsten i Sandsværd tilfalde Skolekasen. (Justitsraad Frost's geistlige Stats Calendar for 1809). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 3853. Capellaniet er gaaet ind.
- Sandvig, en Forstad beliggende i en Bugt strax norden for Bergen, hvor de fleste Kjøbmænd have deres Waakboder, herigeennem sigde 2de Etøe, som hver driver et Mollebrug. (top. Journ. 22 S. 101).
587. Med stor Rimelighed antages, at Jetten Bruse har haat sit Tilhold i den anseelige Hule paa Gaarden Dremsnæs i Dvernas's Præstegjeld.
588. Folketallet i Sannichedals Sogn var 1801 den 1 Febr. 2375. Ved Reskr. af 30 Maji 1806 er det fastsat, at Tingene for Sannichedal i Nedre Tellemarkens Fogderie, som hidtil ere holdte paa Gaarden Frovig, herefter maae holdes paa Krageroe Byes Raadsstue.
592. Folketallet i Sems Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 2633. Efterretning om en nye Agerdyknings-Colonie i Senjens Fogderie af Missionens Casserer J. Holmboe læses i Colleg. Tidenden for 1802 No. 20.
593. Folketallet i Senjens Provstie var 1801 den 1 Febr.

		Transport	5788.	
1.	Trondenæs Præstegjeld	2289.	5. Midfjord Præstegjeld	366.
2.	Alstafjord	2526.	6. Dvassford	1197.
3.	Sand	653.	7. Transe og Dyrøe	1560.
4.	Torskens	320.	8. Lervig og Hillesøe	1549.
	Katr.	5788.	i alt	10460.

Side.

Nu bestaer Censens Proostie ikkun af 7 Præstegjælde, hvortil 7 Sognepræster; thi Torstæe og Midfjord blev forenede til eet Kald ved Reskr. af 10 Aug. 1810.

Seude Sognekald er gandske behageligt, og endstjondt det foruden Præsten kun har 2de Distingsberede, dog ei saa eensomt, at man jo har Besøg af Nabbefolk og Reisende. Egnen er temmelig frugtbar paa Hvede, Byg, Potatos o. s. v. og til Præstegaarden ligger en nyttig Frugthave af Æbler, Pærer, Blommer og Kirsebær. Tilstanden er iblant Bønderne temmelig god og Kaldet saadant, at en Præst ikke mangler tilstrækkeligt Levebrød. Hovedkirken har nyelig faaet en Tilbygning af Muur, som er vel bygt og kan i Henseende til Muurarbeidet ei stilles fra den gamle Kirke. Træspiret, hvori Klokkerne hængte, er paa Siderne bedækket med Spaane, der see ud som Skifersteen, og paa denne Maade skal en Deel Trækirker i Lellemarken være beklædte uidentil for Vind og Veir. (Professor H. Strøm i Samlerens 2 Bind). Brottingsborg er en steil Klippe strax ovenfor Præstegaarden. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2665.

594. Holmens Hovedkirke ligger i Sigdal, Hoslands i Eggedal og Olbergs i Krydsherred. Den residerende Capellans Gaard er Hjertnæs. Til bestandig Enkesæde for Sognepræstens Enke i Sigdal er udnævnt Gaarden Olberg i Krydsherreds Annex. Reskr. af 5 Junii 1789. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 4457.

596. Om trent 2 Mile Nord op for Sillejords Kirke findes det af Holberg omtalte Bjerg, som skulde indeholde Jaspis; men differerer fra den anden almindelige Jaspis og antager ei Politur. (Lunds Dore-Lellem. Beskr. S. 11). Folketallet i Sillejord var 1801 den 1 Febr. 2411. Stifts-proost H. J. Willes Beskrivelse over dette Præstegjeld, Kbhavn 1786 i 8vo. er en af de bedste og blev anvist af det topographiske Selskab for Norge som Regel, hvorefter saadanne Beskrivelser kunde indrettes. Forklaringen over de gamle Norskes Almanak, Prinstaven kaldet, som findes i denne Topographie, er artig. Den store Dr. Ole Worms Fasti danici, Hafnia 1626 og 1643 fol., ere nu sjeldne at komme over.

597. Singeløe, dens ene Deel, som er en halv Gaard, odelsfri Ejendom, beliggende i Hvaler Præstegjeld, er i de senere Tider anseelig forbedret

Side.

- saabel med en Deel Bygninger af Nye, som i Besynderlighed med Jordens Udvidning ved Rydning og Forarbejdelse med Diger og meere, Ejendommen er især beqvem for en Søfarende, forsynet med gode Skibshavne for Vinter og Sommer, Skov havees i Overflodighed.
600. Folketallet i Skanevigs Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 1784.
603. Skalholt Bispedomme er forenet med Holums ved Reskr. af 2 Oct. 1801.
604. Skarpsøen i Dure Præstegjeld bestaaer af 10 Gaarde, hvoriblant Skibnæs, som har god Skibshavn. Imellem denne De og Lesund. Den er en Baag, kaldet Kallands Baagen, hvor der pleier være godt Sommer, Sildefiskerie.
606. Om Skeen i Steden for Skær, -maae læses Skier eller Skridskoe.
607. Ved de Ord "Kong Christian den 5te.": Aar 1670 den 18 Novbr., derpaa, som det findes, Aar 1682 med videre.
608. Om Kirken ved Ordet jireligt: bygt efter samme Model som Kongsberg Kirke, endskjønt ei saa stor og kostbar. Ved Ordet Collect at tillægge: da man ikke kunde blive eenige om at dele den. Ved Ordene Præstegaard i Byen: tillige har han Solums Præstegjelds Kongetiende. (Wille om Tellemarken, S. 72). Det residerende Capellanie blev nedlagt 1810.
610. Skeens Folketal var 1801 den 1 Febr. 1805.
613. I 1ode Linie maae staae Nordfjord i Steden for Nordmer. Skibtoeds Præstegaards Udhuse, saavel som Kirken, afbrændte ved Waadeild i en rasende Norden-Storm i Maj 1762. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1703. Skidsmoe Hovedkirke ligger $\frac{1}{2}$ Herding fra Præstegaarden. Ved at reise til Lørenskog Unner fra Skidsmoe, maae man over Rittedals-Elven, som løber ned i Dieren. Folketallet i Præstegjeldet var 1801 den 1 Febr. 2323.
614. Hafsland har mellem 40 til 50 Hunsmandspladser. I Skieberg Præstegjeld ligge desuden de adelige Sædegaarde Dusbøye og Jisefossen. Aar 1659 havde den svenske Generallieutenant Stage sit Hovedquarteer paa Præstegaarden, (top. Journ. 4 Hefte S. 21). Det residerende Capellanie er indgaaet. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2716.
616. Skierstad kaldes ogsaa Saltens Præstegjeld. Vice-Pastor Wittenberg M. Helm, som døde henved 1750, har skienket 200 Rdlr. til Skolkassen i Skierstads Præstegjeld. Præstegaarden skylber efter gammel Matricul 8

Side.

Vog, aftaget 1 Vog, de 4 Vog var Hr. Kiold Stubs Odel; har Brændeved, ligger temmelig i Soellie, noget tungbunden, ei aarvis. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2367. — Skjervøe Kald blev frit ved Reskr. af 8 Januarii 1776, og Sognepræsten erholdte sin Menigheds Præstetieade, som hidtil havde gaaet til Tromsøens Præst. Skjervøe er det nordligste Kald i det lille Tromsøe Probstie og grændser til det egentlige Finmarken, det bestaaer af mindre og større Der, samt dybe Fjorde, hvilke ligge landsfaste med Sverrig. Indbyggerne bestaae for det meste af Qvæner (Kareler) og Finner, og have deres Hovednæring af Fiskerie, dog er der tillige noget Jordbrug i Fjordene, især i Reisens Fjord. Denne Fjords Indvaanere saavel som Orsfjordens, udmærke sig fra de øvrige ved et smukkere Udseende, en reentligere Levemaade, større Arbeidsomhed og mindre Drifvældighed. Fiskeriet drives her for det meste hjemme eller i Vestfinmarken, nogle enkelte søge Lofoten. Russer handle af og til i dette Sogn, hvilket er en Velgjerning for samme; thi som oftest afgaaer herfra ingen sidste Stevne til Bergen. Det hele Kald, Præstegaarden ei undtagen, hvoraf maae svares Landskyld, er Proprietær-Eiendom. Climetet er saare strængt, endog i Julii Måned ligger undertiden Sneen adskillige Steder ved Stranden, i Kapodden findes her en Jøffel eller et Jisbjerg. Kirken er anlagt i en Øverende af Sognet, og den største Deel af Almuen har derfor en meget lang og farlig Vej didhen; ogsaa maae Almuen, formedelsk denne Kirkens Beliggenhed, holde mange saa kaldte Kirkestuer, hvori de føre deres Huusholdning, naar de søge Kirken, og om Vinteren undertiden for Uveir maae opholde sig 14 Dage. Skjervøe Præstegaard har en god Havn, hvilken Russerne ofte bruge. Nordmandene staae i Cultur og Sæder kun lidet over Qvænerne og Finnerne, af hvilke sidste her have en stor Deel, (Colleg. Tid. 1807, No. 16). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1975. Ved Reskr. af 17 Febr. 1809 er fastsat, at følgende Tromsøe Præstebord tilhørende Gaarde maae udnævnes til Enkesæder for Skjervøe Kald: Gaarden Berg med Ravnfjord Matric. No. 13 i Helgøe Tinglaug, 1 Vog; Andersdal Matric. No. 12 samme Tinglaug, 1 Pund; Selnæs Matric. No. 18 samme Tinglaug, 1 Pund; Tisnæs Matric. No. 20 samme Tinglaug, 1 Vog, dog skal Opsiddernes looslige Bygsekret forbeholdes dem.

Side.

Folketallet i Skiolds Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 2534.

617. Gildet Skiorta, svarer til Rabnet, hvidt som en Skiorte, sneebedækket, endog om Sommeren, ligger paa den østre Side af Ekedals Vand i Næssets Præstegjeld og Eridsfjords Anner.
618. Folketallet i Skognens Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 3537. Det residerende Capellanie gif ind 1807.
621. Skouge Præstegjeld i Jarlsberg Grevskab har Navn af Skos. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1493. Præstegaarden hedder Haneval.
623. Til end mere Betryggelse for de Søfarende, som seile ind og ud, til og fra Bergens Lehd ved Skudesnæs, er bleven foranstaltet paa Pynten af bemeldte Næs opsat et nyt Lygtefy, som begyndte at brænde den 1 Januarii 1799, og skal fremdeles brænde efter de samme Regler, som de øvrige Fyrer, nemlig, om Sommeren fra Paaften til Micheldag antændes det 1 Time efter Solens Nedgang og brænder til Dagens Begyndelse, og om Vinteren fra Micheldag til Paaften $\frac{1}{2}$ Time efter Solens Nedgang og brænder til $\frac{1}{2}$ Time før dens Opgang. Dette Lygtefy hidses paa en opstaaende Mast eller Stang, ved hvilken der er bygget et Skur, som alt er hvidt malet. Lygten er omtrent 300 Fod over Vandets Overflade, (Colleg. Tid. 1798, No. 46). Skudesnæs Præstegjelds Folketal var 1801 den 1 Febr. 2310.
624. Skoyen, en Bondegaard $\frac{1}{2}$ Mil fra Spydeberg Kirke, var stienket en Generalmajor Wolkersam arvelig af Kong Christian den Femte, han beboede den og. (Willes Reise). Sletdalen, en Gaard i Jørgensfjords Præstegjeld paa Søndmør, blev gandske ødelagt af Sneestrød i første Uge af Advent 1796. Beboerne levende bedækkede af Sneefonden; men fundne nøgne og fælske ved Livet. (Berlings Avis 1797).
625. Ved et imellem Bonden Haldor Olsson Moe og Hustru Kari Gulbrandsdatter af Slidre Præstegjeld, under 2den Julii 1807 oprettet og under 7de October s. A. stadfæstet Testamente, er blant andet fastsat, at efter den længstlevendes Død skal paa Skiftet forlods udbetales til Slidre Præstegjelds Skole- og Fattig-Kasser 500 Rdlr. og til Kongen 1000 Rdlr. Hans Majestæt resolverede under 3de Marts 1808, at de 1000 Rdlr. skulle ligesom andre patriotiske Bidrag anvendes til Søværnets Genoprettelse. Ved kongelig Resolution af 22 October 1808 bifaldtes, at den Slidre Præsteboel beneficerede Gaard Hjelde, maatte i

Sibe.

Obereensstemmelse med de i Kest. af 2 Sept. 1791 fassatte Regler, blive Chefbolig for det øvre Valderste Compagnie i Gaarden Østroms Sted. Slitten, en smuk og god Gaard i Edsberg Sogn, paa hvis Grund Tenor Kirke har staaet. Landshövdingen Nilsjörn Jonsen skal her have haft sit Herresæde. (Top. Journ. 2 S. 63). Slottens, en Gaard i Damble Sogn, Bradsberg Amt; Ladestedet Langesund er bygget paa dens Grunde, men disse ere folgte fra Gaarden, ligeledes staaer en betydelig Reberbane paa Gaardens Grund. (Thues Kragerøe Beskrivelse S. 102).

Smaaøndenes Amts Folketal 1801 den 1 Febr.

		Transport	22831.
1. Trygstad Præstegjeld	2864.	11. Schibtvød	1703.
2. Slemming Annex til Frederikstad	925.	12. Haabel	1724.
3. Thunoe og Bartel	3435.	13. Spydeberg	1942.
4. Schieberg	2716.	14. Rassestad	4026.
5. Ushim	1416.	15. Berg	1768.
6. Edsberg	3645.	16. Mosselands Sogn	1118.
7. Aremark	2627.	17. Ryge	1376.
8. Baaler	1771.	18. Raade	1651.
9. Rodenæs	1584.	19. Borge og Tosnæs	1349.
10. Onsøe	1848.	20. Hvalser	851.
		21. Ide	1806.
	Patr. 22831.		Summa 42145.

627. Smedsbugten, et Forstæd til Kragerøe, hvis Beboere fortere under Landets Jurisdiction, (Thues Kragerøe Beskr. S. 7). — Smølen regnes for at være 7 Mile i Omkreds og er den største De paa Nordmar, gandske flodløs, men har hyppelig Jordland. Gaabel paa Smølen som Hitteren foresalde næsten daarlige Strandinger og Brag, meest af Skibe, som komme fra Archangel. 1745 kongelig Befaling om Indsamling til en nye Kirke paa den Gaard Hopen paa Smølen, hvorved forstaaes det nærværende Capel, som er bygget i en oitekant.

630. Præstegaarden Vinie paa Snaasen, skulder 2 Spand. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1879.

634. I Ladestedet Sogndal er oprettet et nyt Loddistrict ved kongelig Resolution af 18 Julii 1798, og ansat en Loddopshys og en Loddoppeberfelses-

Side.

Betjent. Soggendal i Dalernes Provstie bestaaer af næsten blot Klipper ved Havet, udelukket ved den fra næsten al Fælledskab med Landjorden. Sognepræsten boer i Eeg Præstegaard. Folketallet var 1801 den 1 Febr. i Soggendals Hovedsogn 1991, og i Hitterøe Annex 1158, tilsammen 3149. Ved Vacance bliver Soggendal et Kald for sig selv, og det residerende Capellanie nedlagt. Annexet Hitterøe bliver forenet med Fiekklefjord. Ved Sognedals Elo at anmærke, i forrige Tider var Laxefiskeriet her saa betydeligt, at det blev sat i Urv og Skifte for 1600 Rdlr., men er nu kun ringe, (top. Journ. 11 S. 33). Folkemængden i Sognedals Præstegjeld under Sogns Provstie, var 1801 den 1 Febr. 2739. Ved Ræfr. af 1 Novbr. 1805, blev det Sogndals Sognekald tilliggende beneficerede Gods henlagt til Bergens Bispestol til dens Indkomsters Forbedring. I Sognedals Fjorden fra Lunden til Naroen og Eydet er forbudt at bruge Torstegarn, ved Plac. af 19 Febr. 1800.

635. Folketallet i Sogns Provstie den 1 Febr. 1801:

			Transport	10988.
1.	Sognedal	2739.	5. Leganger	3230.
2.	Leirdal	2885.	6. Uthland	1988.
3.	Big	3257.	7. Lyster	2606.
4.	Hafsløe	2107.	8. Justedal	444.
	Lutr.	10988.	I alt	19256.

637. Sørfiske Planer eller Fundaer til Søigdemagaziner i Hofs, Grue og Vinger Præstegjælde, ere allernaadigst confirmerede af Frederichsberg Slot den 2 October 1793. Magazinhuset for Hofs Præstegjeld er opført ved Nashed Annex Kirke og indrettet til at kunne indtage og bevare omtrent 1000 til 1200 Tønder Korn, i Grue og Vinger Præstegjælde staae Magazinhusene ved Hovedkirkerne, i disse toende sidste Kald ere Sognepræsterne Forstandere, men i Hofs den residerende Capellan. (Prof. Thaarups Magazin 1 Bind, S. 183 og 193).

638. Folketallet i Solum Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 2723.

641. Sparboe Præstegaard Tuff Skilder 4 Spand. Det residerende Capellanie er nedlagt 1805. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 2735.

Side.

642. Spinds Skippere tilladt at føre Fartøier af 6 Lasters Drægtighed, imod at betale aarlig 2 Rdlr. til Christianssand; men ei tilladt at holde Handel i deres Huse. (Top. Journ. 8 H. S. 95).
643. Spouvigens Indbyggere henhøre under Frederichshalds Jurisdiction, men i det Geistlige til Bergs Præstegjeld. Voestad Gaard i Naas Præstegjeld, som er Spydeberg beneficeret, maae udnævnes til bestandig Enkesæde for Spydeberg Præstegjeld, uagtet samme ligger i et andet; Kollerud i Spydeberg, som var tilforn Enkesæde, mindre beqvem; Reskr. 16 Novbr. 1787. Folketallet i Spydeberg Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 1942. Over dette Sted have vi et skjønt Værk af den berømte Professor, Mag. J. N. Wilsø under Navn af physisk, oeconomic og statistisk Beskrivelse over Spydeberg Præstegjeld og Egn. Christiania 1779. 8. og i samme tillige adskillige Anmærkninger deels over Norge i Almindelighed, deels dens østre Kænt i Særdeleshed.
644. Stad-Sveit en af de smukkeste og bedste Landsfrækninger i Island blev næsten gandske ødelagt ved et orkanagtigt Uveir Natten imellem den 8de og 9de Januar 1799. (Colleg. Tid.) Jammersund ved Den Stabben kaldes urigtig her Jammerfund.
645. Probst Hans Areng til Stadsbøygens Præstegjeld har skjenket en meget god Gaard til Skoleholderbolig og hans Estermand 300 Rdl. til Skole- og Fattigvæsenet, nemlig 200 Rdl. 1741 til det første og paa sit yderste 1758 100 Rdl. til det sidste sammesteds. Gaarden Østre-Grande, hvorom Side 377, er Enkesæde. Præstegjeldets Folketal var 1801 den 1 Febr. 3178.
646. Stange Præstegjelds Alminding er bekjendt under Navn af Morstoven. Den residerende Capellans Gaard hedder Lundgaard. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 3935.
648. 1783 den 27de Novbr. afbrændte Stangvigs gamle mærkværdige Kirke tilligemed den nær hos staaende Præstegaard af Lynild. Nærværende Kirke er en smuk tømret Korskirke, som ejes af Almuen, dens Altartable, Chordor og Prædikestoel bleve smukt malede og forgyldte 1807. Præstegaarden skulder 3 Spand, er tungvunden og har megen Fjeldsmaat paa saa kalde Banghøuen, een Mill til Fjelds. Husene bleve efter Jdebranden flyttede højere og længere fra Kirken, Hovedbygningen er

Side.

meget smuk og opbygget af min Svoger Provst Joachim Frederich Nussig, som døde den 16 Oct. 1796, da den just var kommen i stand. 1790 var i Stangvig Gjeld 30 Save. Gaarden Qvande No. 46 i Brosche Tinglaug og Stangvig Hovedsogn, Skyldende i Spand og Lectoratet i Trondhjem beneficeret, er udnævnt til Bopæl for Capitainen ved det Broschiske Compagnie. Folketallet var 1801 den 1 Febr. i Stangvig Hovedsogn 1553, og i Halse Annex 1213, tilsammen 2766.

551. Stavanger Amt har nu 3 Sørenskriverier, Jedderen og Dalernes, Rysfiske, Karmesund og Heshby.

Samtlige paa det faste Land beliggende Præstegjælde, Strand, Hjelmeland, Jelsøe, Soledal og Vigedal ere beboede fornemmelig af Gjeldbønder, som har deres Ophold meest af Skovbrug, endstjont de alle tilfælde dyrke Jorden med Fordeel, ogsaa Nærstrand og Skjold nære sig for en Deel som Gjeldbønder. Alle disse Egne, især Soledal, have gode Skove, men kun lidet Opland i Forhold til det, der leverer Skovproduct til de østlandske Lommerhandelspladse, derfor bliver Udførselen fra disse langt betydeligere end fra Stavanger (Kbhavns Skilderie 1812 No. 70).

552. Stavanger Amts Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 40169. (Coff. Tid. 1803 No. 14).

C. de Fine Beskrivelse over Stavanger Amt og Bye, Manuskript. (Martfeldts Catalog S. 535, og Thaarups Liste i topogr. Journal, 5 Hefte). Beskrivelse over Stavanger Amt i Norge første Deel, udkom i Kbhavn 1779 8. Forfatteren, hvis Navn ei nævnt, var Provst Hans Arens til Øvestad, et kort, men godt Bidrag.

553. Stavanger Bye for Aaret 1795: 1) Kirken har Jordegods, hvoraf ydes Tiende: 2) Gattigskole 400 Rd.: 3) Hospital 4170 Rd.: 4) Gattigkaffe 2258½ Rd.: 5) Arbejdshuus 1000 Rd. (Prof. Thaarups Archiv for Statistik, 2 Bind S. 354).

554. Nu værende og efterkommende Amtmænd i Stavanger Amt maae uden Gæste eller Lejes Svarelse være ene berettigede til at benytte dem af den saa kaldte Kongestol No. 3 paa Mandstiden i Stavanger Kirke. Restr. 8 Apr. 1796. 1½ Pund Korns Skyld, som er den ene Leilandsings tilbyggede Brug i den Stavangers Capellanie tilhørende eller beneficerede Gaard Grannes, skal tillægges Herr Børge Petersens Hustru, isald hun overlever ham, saavel som de efterkommende Capellaners Enker til Enkesæde.

Side.

- Restfr. 4 Januar 1794. Nar 1801 er et nyt Batterie anlagt, kaldet Prov-
vesteen, til Erindring om Slaget paa Kjøbenhavns Reed den 2 Apr. 1801.
655. Folketallet var i Stavanger 1801 den 1 Febr. 2466, og i Ranneberg
Annex 1260, tilsammen 3726.
656. Soldindtraderne vare 1794 6436 Rd. 1795 5269 Rd. Conf. Intra-
derne 1794 3639 Rd. 1795 3520 Rd.
658. I Stavangerbugtens østlige Veklynge er en Deel af Indbyggerne gode
Agerdyrkere og disse befatte sig lidt eller intet med Fiskeriet. (nyeste Skil-
derie af Kjøbenhavn 1812 No. 68).
660. Folketallet i Stavanger Provstie 1801 den 1 Febr.

Ranneberg Annex under Stavanger	1260.
Findøe Præstegjeld	1129.
Kennesøe	1174.
Strand	2432.

Summa 5995.

Staværns Folketal var 1801 den 1 Febr. 470.

666. Stegen kaldes ogsaa Laschestads Kald af Præstegaardens Navn. Stegens
Præstegaard skylder efter gammel Matricul 4 Bog, forhøjet 1 Bog,
har ikke Brændeved, ligger i Soellie, meest tør og sandig, i tørre Nar
ikke til Korn, letbunden, har maver Buemark, lider Skade af Fjeld-
rab. Laugmandsgaarden Stegen, beliggende under Matric. No. 41 i
Engeløens Fjerding, skylder med underliggende Engelsvæhr, Balsvæhr
og Burserne samt Rosøen, 12 Voges Landstyld med Bygsel, ligger, som
Matriculen viser, i Soellie, er skjon af Ager og Eng, letbunden og for-
synet med fornøden Færgang, denne Gaard blev publiceret til Salg
1799. Tienden af Hammerøe residerende Pastorat, som fra gammel
Tid var henlagt til Stegen, erholdte Hammerøe Kald ved Restfr. af 9
Junii 1809. Stegens Folketal var 1801 den 1 Febr. 1675.

Stensvig, en Gaard i Bredsnæs Annex, $\frac{1}{2}$ Mil fra Nvernæs
Præstegaard, ovenfor et Vand ved Gaarden er en Hule, hvori Røvere
skal have opholdt sig, den gaaer dybt ind under Bjerget, man har der
fundet Kull, Been og en liden Ske af Been. Man her fabuleret, at
dette Hull gif toert igjennem Bjerget og den hele Nverøe til Gaarden
Løvig i Kornstad Sogn, hvor en Hule sees, og sagt, at en Hund skal

Side.

have gjort en Spadsfertour derigjennem; er kun en Fabel. Paa denne Gaard Stensvig var Biskoppen over Christiansands Stift, Doctor Eiler Hagerup fød, som døde 1788, og derved rettes den lille Feil i Worms lærde Lexicus 1ste Deel S. 387, hvor han siges at være født i Christiansund.

667. Steine en Gaard i Vardalen, er navnfundig deraf, at ved den har været anlagt en Fæstning kaldet Steine Skanse, som i Krigen med Kong Carl den 12te af de Svenske blev overrumplet og indtaget. (Top. Journ. 12 Hefte S. 109).

Justitsraad og Professor Gerh. Schöninghs Reise til Stikkelstad i 12te Hefte af den topogr. Journal viser den store Oldgrandsker og Historiker, som ethvert hans Skrift. Stikkelstad er beliggende under $63^{\circ} 47' 30''$ Poli Høide og $1^{\circ} 9'$ vestlig Længde fra Kjøbenhavn's Meridian. Et stort Kort over Situationen ved Stikkelstad, Gaardene af Major og Ridder Ole Lyng er stillet af G. N. Angelo i Kjøbenhavn 1794.

668. Ole den hellige kaldt Onsdagen den 29de Julii 1030, henved Al. 3 om Eftermiddagen i hans Alders 35te og Regjerings 15de Aar. Det anførte Aarskal paa den gamle Støtte 1025 altsaa urigtigt. Paa Gaarden Øvre Stikkelstad staaer den nye prægtige Mindestøtte, som Hans Excellence Geheim. Conferenceraad, Kammerherre, Frederich Baron af Adeler har bekostet efter Major Ole Lyngs smagfulde Tegning, Støtten er forfærdiget af Danmark's hyperlige Billedhugger, Professor Nicolay Dajon, den er af Bornholms Sandsteen, forestiller en afbrudt Søile, staaende paa et to Aken høit Fodstykke, den paa Forsiden af Støtten anbragte ovale, italienske Marmorplade er prydet med Inscription af den berømte Oldgrandsker, Capitaine og Ridder Werner Hans Friderich Abrahamson. (E. Hagerup).

671. Præstegaarden i Stod Føre Skylde 2 Spand 1 Dre. Folkemængden i Præstegjeldet var 1801 den 1 Febr. 2177.

Stofke Præstegjelds Folketal var samme Tid 3675.

678. Storsen, der er ungefær 7 Mile i Omkreds, ligger omtrent 7 Mile sønden for Bergen. Fra Hovedkirken, som ligger paa den sødlige Deel af Den, er Vejen til Annexkirken Gittie, som ligger paa den nordlige Side, noget over 3 Mile til Svæs. Landevejen mellem disse Kirker, omtrent 2 Mile lang, er kun lidt passabel, da den gaer over høje Bjerge

Side.

mellem Klipper og Dale og formedest store Bække, Steen og Morads, samt Sneen, som kommer tidligere og afgaaer sildigere paa Bjergene end ved Søefanten, bliver denne Vej deels utilgængelig, deels farlig for de Reisende. Den anden Annexkirke ligger noget over een Miil fra Hovedkirken paa Landet Valsestrand, og Vejen dertil falder lige i Synden over en Fjord, som gaaer ind fra Havet, og kaldes Bommel- og Valsestrands Fjorden. I Hovedsognet er 55 Gaarde, hvorpaa kan boe fra 1 til 6 Mand eller Familier efter Gaardenes Storhed og Godhed, og enhver har en større eller mindre Anpart at dyrke. I Fittie Annexsogn, hvor der er 54 Gaarde, forholder det sig ungefær paa samme Maade, og foruden dem, som boe paa Storøen selv, sogner hertil en Deel Familier, som boe omtrent en Miil fra Kirken norden for en Fjord, kaldet Selbjørns Fjorden, paa en Landstrækning kaldet Selbjørns Landet. Paa Valsestrand ligger 32 Gaarde i en Strækning af halvanden Miils Distance. Storøens Præstegaard hedder Thuse og har i Nærheden omkring sig Gaardene Nedre Økland, Hage, Østre Kametveit, Nedre Kametveit, Lunde, Lundemansværk, Sveite, Kyvigen, Grow, Hougeland, Præstboe, Søelhoug, Førland, Øvre Eschelund, Nedre Eschelund, Odland, Stue, Lønning, Kanelønning, Litleboe, Leervigen, Orninggaard og Hystad. Paa Gaarden Kyvigen i Hovedsognet er et Pæretæ, som indrenter Ejeren imellem 12 til 20 Rd. aarligen, (af Stedets Præst Herr Erik Ølsen i Tris og Hebe No. 1810). Storøens Hovedkirke og Fittie Annex ere murede Bygninger. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 2577.

679. Straaholmen, her falde ofte Strandinger og Drag. (Thue).
680. Folketallet i Strandebarns Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 2101, i Strands i Ryfylke 2432. Præstegaardens Navn er Laabråkke.
682. Folketallet i Strands Hovedsogn paa Søndmør var 1801 den 1 Febr. 1009, i Stordalens Annex 662, tilsammen 1671.
683. Sfognen, ellers kaldet Børsesogn er et Annex til Ørkedalens Præstegjeld. Sølvboe Præstegjeld blev lagt under Strinde Sørenskriverie ved Reskr. af 21 Junii 1799.
684. Strindens Præstegjelds Folketal var 1801 den 1 Febr. 3408.
685. Folketallet i Strømmen, Annex under Hurum, var 1801 den 1 Febr. 1068.

Side.

686. 1786 stiftede Generalkrigskommissair Peter Holter ved en Gabe af 4000 Rd. et Magazin i Dudalen eller Strøms Præstegjeld. Den kongelig confirmerede Fundats for dette Kornmagazin er dateret Christiansborg den 8 April 1791, og trykt i Christiania hos J. D. Berg 1791 4. Fundagen for det Dudaſke Kornmagazin til Hjælp for Fattige er af 4 Dec. 1790 af Frue Maren Juel, Enke efter afgangne Generalkrigskommissair Peter Holter, siden i Egtestab med Generalauditeur Ole Christopher Wessel i Christiania. Den residerende Capellans Gaard er Opstad. Folketallet i Strøms Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 5164.
- Ved Dannevig kan sættes Frydenhoug, og til Strømsgaardene: hvilke fordelagtig udmærke sig; bag en nydelig lille Skov ligger ligeledes et Lyststed, kaldet Kollen. Flydebroen er stjern. Den kongelige Lodbod er stor smuk Bygning, der har ubeskrivelig deilig Veligheden.
687. Tugen af Saderne er brolagt. Altertavlen af den nederlandſke Skole, af den berømte Carl von Mandern men Figurerne skal være for meget pakkede paa hinanden. Folketallet i Strømsøe var 1801 den 1 Febr. 2549. Den residerende Capellan i Strømsøe Peder Nyeberg Hesselberg, som døde den 3 Junii 1804 i sit 79de Aar, har udgivet Efterretninger angaaende Strømsøe Bye, Jurisdiction, Kirke tilligemed Kirke-Fundats og Præster. Christiania 1780 4to. i nogle Poster fuldstændige nok.
688. Stubbe: Jan ved Christiania Fjorden et smukt Sommersæde. (Willes Reise). Stamberg i Ide Sogn, en forhen adelig Sædegaard indtil 1662, da den af Gunde Rosenkrantz blev solgt til Rentestriver Søren Jensen i Kjobenhavn og ventelig derved tabte sin Herlighed. (Top. Journ. 7 S. 71).
690. Sælboe Tinglaug henlagt under Strinde: Sørenstriverie hvormed det og i gamle Dage har været forenet.
692. Stordalens Præstegaard Børnæs havde 1799 27 Huusmandspladse. Ratten mellem den 15de og 16de Oct. 1807, omtrent ved Midnats Tid sank 3de Huusmandspladse under Stordals Præstegaard paa en Jordstrækning af henved $\frac{1}{2}$ Mill i en Bakkedal mellem Gaarden Lillemoen og Nyde; en ung Mand og Kone, hver med sit Børn i Skjødet blev ved en græffelig Strøm af Vand og Dynd nedstyrtede gennem den saa kaldte Krikebak ned i Storelven, hvor de midt i Dyndet hørtes længe i den mørke Nat at raabe ynkelig om Hjælp, indtil de bleve begravne i Svelget.

Side.

Ved dette uhyre Jordstred blev Storelvens Nende gandske stoppet og tog et nyt Løb over Præstegaardens Hjemjord, hvorved 4 af dens Pladse tabtes, som bleve liggende midt i Elvens strideste Løb. Den oversvømmede ei alene uhyre Strækninger men undergros og opslugte tillige en umaadelig Mængde bedste dyrkede Jord og Ager, en heel Deel baade stort og smaat Døg druknede og mange Baaninger og Huse bleve nedstyriede. (Tr. Adr. Cont. Efterretn. 1807 No. 84 og 86).

693. Den resid. Capellans Gaard ligger nok $\frac{3}{4}$ Mil fra Hovedkirken. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 6966.

Huusmand Otter Jonsen af Merager Annex anlagde 1798 tvende Urtehave, og avlede deri Kaalrabi, Gulerosdder, Timian m. s. har tillige oplært andre i Havevæsenet og stræbt at udbrede denne nyttige Næringsgreen i dette høit liggende Sogn, blev ogsaa belønnet den 29 Januar 1801 af det kongel. N. B. Selskab med den udsatte Præmie 10 Rd. Udtoget af Justitsraad G. Schønings Reise i Stordalen er indrykket i Dr. Phil. Niels H. S. Blochs Trondhjemste Blandinger, 1 og 2 Hefte Trondhjem 1804 8. Her findes herlig Oplysning om dette folkerige og vigtige Præstegjeld. Udtoget er af denne store Lærdes Reise i Norge, hvis Fortættelse man meget ønsker og haaber at komme omfider for Lyset.

694. Storens Præstegaard Matric. No. 290 i Suldals Fogderie af Skjld 1 Spand 2 Ore 12 Marklaug er stor og god, samt betydelig forbedret af Sognepræsten Niels Røssing Bull. I Folge Reskr. af 22 Julii 1785, skal enhver Residerende Capellan til Storens Præstegjeld betale sin Formand for Husene paa den perpetuerede Mensalgaard Røffelengen den Summa, som de ved en lovlig Besigtelses og Taxations Forretning skjønes at være værd, naar han tiltræder Gaarden. Ved Reskr. af 8 Julii blev denne sde Gaard anvist da værende Capellan Ole Lie til Bolig med Udbiisning af fornødent Tømmer, Skjlder 1 Ore 8 Marklaug Matric. No. 293. Dens Ager og Eng kom i skjøn Stand ved den residerende Capellan Jonas Frost. Folketallet i Storens Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 4519.

696. I første Linie sættes ved Ordet Sandhorblehns: og Hardanger. Suldals Folketal var 2483 den 1 Febr. 1801.

697. Suldals Præstegaard Skjlder 2 Spand, affældt $\frac{1}{2}$ Spand. Ved Reskr. af 15 Maji 1795 blev de 13 Bønder i den saa kaldte Jordalsgrand in-

Side.

deri i Tingvold, Hovedsogn paa de 7 Gaarde, Lille og Store Melkill, Graven, Afsahr, Lien, samt Nedre og Øvre Jordal lagte til Sundalens Annex Ørendalen fra Tingvold Hovedsogn, og skulde de alene betjenes af den residerende Capellan i Sundalen, og han alene være berettiget til af dem at nyde al Præsterettighed, saasom Tiende, m. s.; men ved Reskr. af 13 Januarii 1809 blev dette da ledige Capellanie saaledes nedlagt, at den til dette Embede henlagte Capellangaard Sandbrækken med dens tilhørende, tilfaldt Skolesæsenet i Sundalens Præstegjeld og Capellaniets øvrige Indkomster Sognekaldet. Folketallet var 1801 den 1 Febr. i Hou eller Hof Hovedsogn 678, i Ørendals Annex 658 og i Romfoe 708, tilsammen 2044. Gaarden Kjøegjæld, Matric. No. 3 i Sundals Tinglaug og Romfoe Annex, skydende 1 Spand 1 Øre, er udnævnt til Boepæl for Capitainen ved det Sundalske Compagnie.

698. Ved Sundbarm findes tillige Kobbererts, hvis Gange ogsaa indeholde Sølverts; (Lunds Øvre Tølle. Bestr. S. 16). Sørensriveren i sidste Linie er Cancelliraad Niels Wamberg, som havde anlagt en Planteskole af unge Frugttræer.

700. Sunds Præstegjelds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 3984. Ved Vacance skal Fields Annex og Strudshavn, hvilket sidste har ligget under det andet residerende Capellanie ved Domkirken i Bergen, udgjøre et Kald for sig selv.

Præstegjeldet Surendalen med sine Sidedale, kan forestilles ved et udstrakt liggende Kleneste: Hovedet Surendalskoven, grændsende til Meldalen og Ørkedalen, Armene Romundstad, Bøigden og Lemund-Dalen, Bryst og Mave den faste Bøigd i Surendalen, Fodderne Østboedal og Bøverdøl. Præstegaarden Dje, som skylder 1 Spand 3 Marklaug, har en ualmindelig smuk Veligheden. Paa Gaardene Solaaften, Østergaard og Midtgaarden ved Dye-Bæk er brudt Kobbermalm; men Smeltehytte kan ikke der anlægges af Mangel paa tilstrækkelig Brændevod. 1790 var i Præstegjeldet 23 Save. Gaarden Solum, Matric. No. 79 i Surendals Tinglaug og Moe Sogn, er Chefsgaard for Capitainen ved det Surendalske Compagnie, den skylder med Bygsel og Landskyld 1 Spand. Surendals Øren, her er et Gjesgiverie for Reisende imellem Trondhjem og Christiansund, fra Øren til sidste Sted er 4 Mile

Side.

- til *Esø*. Folketallet var 1801 den 1 Febr. i *Dje Hovedsogn* 619, *Nanæs Annex* 861, *Moe* 601, og *Rindal* 1574, tilsammen 3655.
702. *Sveggen* et *Fisterleie* under *Gaarden Bremsnæs* i *Doernæs Præstegjeld*, her er god *Havn* for smaa *Fartøier*.
704. *Svinøe*, en omslød *De* i *Walle Sogn*, *Undals Præstegjeld*, *Lister Amt*, hvor der er en god *Havn* for store og smaa *Skibe*, midt i *Havnen* ligger en liden *Holme*, som er beboet, desuden boe der 13 *Familier*, eller 79 *Personer* af *Lotser*, *Strandsiddere* og *Fiskere* (*Top. Journ.* 12 H. S. 27).
- Sygne Hovedsogn* har 60 *matriculerede Gaarde* og 183 *Opsiddere*, *Annexet Grestad* 34 *matriculerede Gaarde* og 70 *Opsiddere* (*Top. Journ.* 11 H. S. 39, 40). De fleste i *Sygne Sogn* ernære sig ved *Fiskerie*, hvor af *Hummerfiskeriet* er det betydeligste. *Præstegjeldets Folketal* var 1801 den 1 Febr. 1764.
710. *Salboe Kobbersærk* er inddelt i 120 *Parter*. *Salboe Præstegjeld* ligger i *søndre Trondhjems Amt*. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 3184.
712. *Reskr.* af 20 *Marts* 1807 fastsætter, at den halve *Deel* af den *St. Jørgens Hospital* i *Bergen* tilhørende *De Selløe*, som har været afbenyttet under *Selløe Sognkalds Præstegaard*, maae for bestandigt henlægges til *fornevnnte Kald*, imod at samme derfor svarer en saa stor *aarlig Afgift* til *bemeldte Hospital*, som *Kenterne* af den for *Jordeiendommen* ved *Auction* budne *Sum* 70 *Rd.* beløber til. *Præstegjeldets Folkemængde* var 1801 den 1 Febr. 2151.
713. *Sæløe*, en meget god *Havn* $\frac{1}{2}$ *Meil* fra *Lindesnæs* i *Lister Amt*, er bekjendt i *Historien* af, at 1066 laae *Kong Harald Haardraade* der med 200 *Skibe* foruden *Proviand*: *Skibe* og smaa *Skuder*, og 1207 laae *Kong Ingi* og *Hagen Jarl* der, hvorfor den *Hav* blev kaldet *Sæløe Hav*.
- Beskrivelse* over *Sætersdalen* i *Christiansands Stift* af *Provst Keierus Gjellehal*, trykt i den *topogr. Journals* 26de og 27de *Hefte*, er udførlig, interessant og i visse *Dele* meget god, blev belønnet med en *Præmie* af det *kongel. danske Landhuusholdnings Selskab* i *Maret* 1780. *Sætersdalen* bestaaer af de 2de *Præstegjelde Bygland* og *Walle*.

Side.

718. Folketallet i Søndfjords Proovstie den 1 Febr. 1801.

1. Kinds Præstegjeld = 3001.	4. Yttre Holmedal = 2282.	Transport	8369.
2. Iylster = 1811.	5. Indre Holmedal = 2181.		
3. Førde = 3557.	6. Afschevold = 2571.		
		Patr.	8369.
		I alt	15403.

Sorenstriver Hans Arenz's Beskrivelse over Søndfjord, er indført i den topographiske Journals 28de, 29de, 30te, 31te, 32te, 33te og 34te Hefte; her meddeles mange noigtige og brugbare Efterretninger om dette ei for ret meget bekjendte Fogderie.

719. Folketallet i Søndhordlehns Proovstie den 1 Febr. 1801.

1. Findaas = 2939.	6. Storøen = 2577.	Transport	11969.
2. Fjeldberg = 2243.	7. Duls = 3562.		
3. Dvindherred = 2603.	8. Ethne = 1405.		
4. Slaanevig = 1784.	9. Strandebarm = 2101.		
5. Tysnæs = 2400.		Patr.	11969.
		I alt	21614.

721. Folketallet i Søndmørs Fogderie den 1 Febr. 1801.

1. Herroe = 2271.	6. Nordalen = 2452.	Transport	9539.
2. Wandelven = 1409.	7. Ørstoug = 2170.		
3. Wolden = 2936.	8. Ulosteen = 1709.		
4. Jørgensfjord = 1252.	9. Borgen = 4864.		
5. Strand = 1671.	10. Haram = 1540.		
		Patr.	9539.
		I alt	22274.

722. Ved Reftr. af 2 Novbr. 1798 er Søndmørs Sorenstriverie deelt i tvende Sorenstriverier, kaldte det nordre og det søndre. Prom. fra det kongel. danske Cancellie dat. den 31 Aug. 1799 angaaende, at de 13 Gaarde af Jørringsfjords Skibrede, som i Følge Resolution af 24 Oct. 1798 og Reftr. af 2 Novbr. s. A. skulle tilhøre nordre Søndmørs Sorenstriverie, bør henlægges til Valle Skibrede og Gaardene Rørringsæt, Reisen, Sulebust, Sulebakke, Flesnesund, Kirkebo og Ødegaard af Ulosteens Skibrede, henlægges under Borgefe, saafom det ved bemeldte Resolution ei var bestemt, under hvilke Skibreder disse Gaarde for Fremtiden skulle henhøre.

Side.

Kongelig Reskr. af 19 Febr. 1802 tillader, at Søndmørs Fogderie maae i Henseende til Veivæsenet henlægges under Trondhjems Amt, og at der i Trondhjems Stift samt Søndmørs Fogderie maa ansattes treende Veimestere, nemlig een for Romsdals Amt og den Deel af Trondhjems Amt som ligger sønden for Sterdalen samt Søndmørs Fogderie, og den anden for den nordre Deel af Trondhjems Amt, eller Stor- og Wærdalens, Inderøens og Nummedals Fogderier. Men disse sidste udgjøre nu et særskilt Amt, nemlig det nordre Trondhjemske fra 1804 den 24 Oct. I søndre Trondhjems Amt er desuden en Veimester foruden den i Romsdals og søndre Trondhjems Amter.

Sivert Knudsen Karstot, Lensmand over Voldens Skibrede og Dannebrogsmænd erholdte den 28 Martii 1800 kongelig Confirmation paa en af ham forfattet Plan til Udlaan af hans Bogsamling, Landforter, Mineralier og Vexter, hvori tillige er fastsat, at samme ei til nogen skal gaae i Arv, paa det at denne til offentlig Gavn sigtende Indretning ogsaa efter hans Død kan vedvare, denne virksomme og brave Mand har og et Bogtrykkerie paa sin Gaard Egsæt, hvorpaa ham gratis er meddelt Privilegium under 15 Juli 1808.

733. *Physisk og oeconomisk Beskrivelse over Fogderiet Søndmør af Doctor og Professor Theol. Hans Strøm.* Sorøe 1762, 66, 2 Bind in 4to. Er af alle Kjendere et høit agtet Værk af fortreffelig Indhold, ligesom alle denne berømte Forfatters Skrifter.

Folkemængden i Søndre-Bergenhuus Amt var 1801 den 1 Febr. i alt 63745.

735. *Søndre-Kalstad*, paa dens Grund er Kragerøe Kiststad anlagt, og Byens Indvaanere svare til dens Eier Grundseie, der aarlig beløber sig 4 til 500 Rd. (Thues Krag. Vestr. S. 8). Sonnenlovs Folketal var 1801 den 1 Febr. 1653.

736. *Gaarden Bærag* maae blive Præstegaard i Sorum i Tilfælde af Elvebrud og den halve Gaard Sullerud Enkesæde i samme Kald. Reskr. af 7 Jul. 1797. Dingens Lendse i Sorum er bekjendt deraf, at alt det Saugtommer og Mastetræer, som nedskaaedes gennem Glommen-Elv, bliver der forteret for Eierne i Christiania, Frederichstad og Moss (Top. Journ. 27 H. S. 99). Præstegjeldets Folketal var 1801 den 1 Febr. 2036.

Side.

740. Falgsøen, en Fjord, et lidet Stykke i Nordost fra Christiansund paa Trondhjems Lehdet i Nordmørs Fogderie. Dallachshavn, et Forsted til Kragerøe, hvis Beboere sortere under Landets Jurisdiction (Hues Krag. Bestr. S. 7).
741. Tana er et Capel til Kiolesfjords Præstegjeld. De Ord: Hovedkirken i 1ode Linie til Umgang i den følgende, urigtige. Tangens Kirke har et taaleligt Orgel. Lodsoldermand og Fredsmægler Hans Holst og Anna Teg har ved Brev af 20 Novbr. 1797 givet 4000 Rd. til en Skoles Oprettelse i Kobbervigen, som den 19 Januari 1798 blev gratis confirmeret. Mange paaftaae, at Tangens Veligheden er endnu skjønnere end baade Bragerøes og Stromsøes, alle 3 Steder have et fortreffeligt Brandvæsen.
746. Tiller's Kirke er en ny sauk Træbygning; samtlige Gaardbrugere af Sognet blev bevilget Collect af Trondhjems Stift til dens Opbyggelse under 21 Decbr. 1798. Bondekarl Anders Christophersøn Haarstad af Tiller Sogn har ved Testamente af 30 Novbr. 1801 legeret til Hans Majestæt 4000 Rd., hvoraf Renterne anvendes til Ungdommens Oplysning i Sognet m. v. (Koll. Tid. 1802 No. 31).
747. Tinds Præst boer i Altraa Præstegaard. Ved Gaarden Houkenæs i dette Kald findes Hved- eller Brynestene, finere og bedre end de ved Eidsborg, ved Præstetret findes et Fjeld, som har Tavle- og Griffelsten, ved Gaardene Koffum og Schibdalen sees Spor af gamle og forladte Kobbergruber og paa Gaarden Vestvedes Grund er for kort Tid nyelig blottet en Deel Kobbermalin, som skal være meget riig (Lunds Bestr. over Tellemarken). Tinds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 2423.
748. Tingvolds Hovedkirke er den største, men ikke eneste murede Kirke paa Nordmor; Ede Hovedkirke ogsaa muret, men meget mindre og langt fra saa anseelig.
749. Tingvolds Præstegaard stysder 2 Spand, her samles Posterne fra Molde og Christiansund, som afgaae paa engang til Trondhjem, og herfra føres Trondhjems Post til Blands 3 Mile til Christiansund. Tingvold Waag er i Form af en Hestestoe, i Bunden i Nordost ligger Præstegaarden Koppvigen og Gjesgiversiedet Deffen, fra hvilket man reiser en behagelig Wei til Lands over Tingvold-Eidet $\frac{1}{2}$ Mil til Gaarden Bogboe ved Etangvig-Fjord. Gaarden Kimsaad Matric. No. 42 i Sagnats Tinglaug,

Side.

Skylbende $1\frac{1}{2}$ Svand, er Hoepæl for Capitainen ved det Gagnatke Compagnie, ligger midt for Præstegaarden paa indre Side af Waagen. Arresthuus for Nordmars Fogderie er opbygget af Træ paa Nedre Vækket under Tingbolds Præstegaard i Følge Reskr. af 22 Januar. 1777. Fra Dvernaßs Præstegjelds Hovedsogn blev henlagte til Dre Kirke under Tingbolds Præstegjeld ved Reskr. af 29 April 1812 følgende 12 Gaarde beliggende paa den sydsøstre Side af Vatnefjorden: Ulleland, Nandal, Peersæter, Goupsæt, Harstad, Aistad, Sollenæs, Nøe, Flakstad, Knudsæt, Karisæt og Sinnæs, men Kirketienden af disse Gaarde skal fremdeles tilhøre Dvernaßs Hovedkirke. Folketallet i Tingbolds Præstegjeld 1801 var i Tingbolds Hovedsogn 1727, i Fædøe Anner 898 i Dre 864, tilsammen 3489.

750. Under 17 Apr. 1686 er Lisedalens Opsiddere og Indbyggere underlagte Frederichshalds Jurisdiction og svare Byens Lyngde (Top. Journ. 11 H. S. 120). 1660 afbrandte de Sønste alle Saugbrugene samt 60000 Bord og Planker (Top. Journ. 4 H. S. 38).

751. Tislinge Præstegjelds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1427.

752. Bingselsgaarden, der tilligger Tonsæts Præsteboel, udnævnt til Enkesæde for Tolgens Præstekald. Reskr. af 1 Maj 1807. Folketallet var i Tolgens Præstegjeld den 1 Febr. 1801 2017.

754. Torpum, en Gaard $\frac{1}{2}$ Mil fra Frederichshald; her tog Kong Carl den 12te sit Qvarteer, da Han 1716 maatte retirere fra Byen, som Indvaanerne selv havde afbrændt, og her horte Han Selv Canonaden ved Dynekilen, hvor Tordenstjold ruinerede og borttog den svenske Flaade (Top. Journ. 4 H. S. 51 og 52).

Forstøens Præstegjeld ligger meget langt ude mod det vilde Hav, hvorfor Agerdyrkingen ei kan ventes der at indreente meget, ogsaa er Jordbunden for det meste stenig, dog gives der paa nogle enkelte Steder ret gode Græsgange. Fiskeriet er Indbyggernes fornemste Næringskilde, hvortil ogsaa Beliggenheden indbyder, for nogle Aar siden var det overflødig til alle Aarstider, men i de senere Aar har det været meget ringere; adskillige Sørlændinger, som her have nedsat sig, have iblant de andre udbredet Lyst til Spinden og Væven, saa at man nu af uldne Toier næsten forfærdiger Alt til daglig Brug. Indbyggerne udmærke sig ved Tærbelyghed, Arbeidsomhed og en i Forhold til deres øvrige ellers ringe Cultur

Eide.

usårbønlig Fintbed og Høflighed i Sæder, der gives neppe et for en Embedsmand beklageligere Sted i Nordlandene end Torstøen; Præsten lever der isoleret fra alle Cultiveredes Omgang i snevne Værelser, som han desuden, naar Stormen raser, ei er sikker paa at beholde, hans Indkomster aldeles utillrækkelige til den tarveligste Leveemaade, og Præstegaarden føder neppe 2 Kær (Coll. Tid. 1807 No. 20). Nu er Torstøen forenet med Berg og Midfjord og nok endda et tyndt Levebrød. Folketallet var 1801 den 1 Febr. i Torstøens Kald 320.

Torvstads Præstegaard heder Houtland. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1498.

755. Torvig, en stor og god Gaard i Ore Annex under Tingbold paa Nordmer, beliggende $4\frac{1}{2}$ Mile til Lands fra Molde og 2 Mile til Sæes fra Christiansund, her er Gjestgiversted mellem disse toende Kjøbsteder.

756. Folketallet i Totens og Balders Provstie den 1 Febr. 1801.

1. Totens Præstegjeld	7832.	Transport	17464.
2. Bardals	" " 1894.	5. Durdals	" " 6169.
3. Biri	" " 2619.	6. Slidre	" ; 3197.
4. Lands	" " 5119.	7. Wangs	" " 2063.
Patr. 17464.		I alt 28893.	

Da Durdal blev beelt 1805 i 2de Kald, er der nu i Provstiet 8 Sognekald og 2de residerende Capellanier. Paa Toten er en Jernmalmsgang, for nogle Aar siden mutet af en Bonde, hvis Malm formodentlig smeltes ved Dydals Jernværk (Top. Journ. 14 S. 45). Totens Sognekald beneficerede Gaard Høngen af 1 Skpd. Skuld blev foruden den allerede til Enkesæde udnævnte Gaard Ruskad udnævnt til andet Enkesæde for Sognepræsternes Enker der i Kaldet, naar der er flere end een Enke; men i Tilfælde, at der er flere end to Enker, da skal de, som først ere satte i Enkestand, nyde disse Enkesæder. Reskr. 23 Novbr. 1792. Den beneficerede Gaard Dufstad i Totens Præstegjeld af Skuld $1\frac{1}{2}$ Skpd., blev ved Reskr. af 20 Febr. 1801 udlagt til Enkesæde for de residerende Capellaners Enker i samme Præstegjeld, og overladt afgangne Capellan Morten Hierulfs Enke, naar den ved Opsiddereus Død eller paa anden loblig Maade blev ledig. Folketallet sees strax ovenfor.

757. Tranoe Præstegjeld bestaaer af Hovedfognet Tranoe og Annexet Dyræen, kun en liden Deel deraf er paa det faste Land, det meste ligger paa Hind-

Side.

sen og Dyroen. Her ere skjønne Jorder, som dyrkes ret vel, i gode Aar trænger man kun til saare lidt fra Kjøbstaden. Brændeskov findes sædvanligen til Fornødenhed, Præstegaarden har en god, dog ei stor Kyrrskov, og desuden andre Herligheder s. Ex. et fordelagtigt Sælhund-Bæde, hvor Sælhunden fanges med Garn, og ligesaa fordelagtigt Dunvar, hvor der samles en temmelig Mængde Eg af Naager, Fjold (*Hamatopus Ostralegus*) Ederfugl, Teiste (*Columbus Grylle*) samt Gæs; dog har det været bedre i forrige Tider, ligesom ogsaa et taaleligt Læseskriverie, der for-dum her gaves, nu er ophørt. Præstegaarden ligger paa en smuk De, har fordelagtig Kornjord, men den Uleilighed, at Dvæget om Sommeren maae henfattes paa en anden De. I Reisens Fjord, som hører til Hovedsognet, fiskedes for nogle Aar siden temmelig megen Silb. Almuens Leed for saa Aar tilbage betydelig Skade derved, at deres Bøygdefars Jagt fra Bergen forliste; dog kan den mindste Deel deraf kaldes forarmet, de fiske i Lofoten om Vinteren og om Sommeren ved Sandsøerne og ved Torffsen. Præsten Niels Norman har i den korte Tid af 3 Aar, i hvilken han har været her, udbredet megen Oplysning hos Almuens; de omgaaende Skoleholdere ere af ham oplærte i at skrive og de lære nu Bønderne igjen, Naturlæren gjenneemgaaer han med dem i kort Begreb, han har oprettet et skjønt Almuebibliothek, hvoraf med Begjærighed læses, anbringer Ungdommen til at svømme, hvorefter vist manges Liv i Fremtiden vil blive reddet, Potatos-Avlingen har han udbredet, gjort Begyndelsen til et Kornmagazins Oprettelse og skaffet Skolekasser tilveie, hvor før ingen var, og har han overhovedet opofret meget af egen Formue for at fremme det gode (Coll. Tid. 1807 No. 20). Denne særdeles fortjente Mand blev udmærket med Dannebrog-Ordenen af 4de Klasse den 28 Januari 1810. I Transebotten under Transe Præstegaard opholder sig en Mængde Sten-kobbe (*Phoco vitulina dentibus caninis testis*) formodentlig de mange smaae og store Skjær, hvorpaa den har sin Hvile. Sognepræsten ved dette Kalb Elling Rosted, som døde den 1 Dec. 1796 75½ Aar gammel, har skrevet om Stenkobben og Haakiærringen i 2det Bind af nye Samling af det Kongel. Norske Vidensk. Selskabs Skrifter. Kjøbenhavn 1788, 4. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1560.

Treflesan er 3 næsten runde Skjær tæt ved hverandre, fra hvilke i en Afstand af henved 10 Favne i Nord end et ligger, hvilket ved høi Flod

Side.

overskylles, beliggende $1\frac{1}{2}$ Mil fra Christiansund; her er den sædvanlige Lehd for Skibe, som gaar directe til Sæes fra Staden, og for dem, som komme ind af Havet, Trefseleia kaldet.

760. Folketallet i Tromsøens Probstie 1801 den 1 Febr.

1. Tromsøens Præstegjeld	3024.
2. Carlsøe	1880.
3. Lyngen	1728.
4. Skjerveen	1975.

Talt 8607.

Tromsøe Præstegjeld er temmelig vidtloftigt, en Deel deraf bestaaer af Der ved Havet, en stor Deel er landfast, det har i 2de Fjorde Balsfjorden og Mastanger temmelig gode Fyrrestokke, mange Gaarde have og god Brændestov, men flere mangle denne Herlighed. Der gives ogsaa endeel ret skønne Jorder, men deels ere de for meget udskuffede, deels drives de paa sædvanlig Nordlandst Maade. Huusfliden strækker sig blot til det nødvendigte. Fiskeriet drives med Klib, om Vinteren søge de fleste til Lofoten, men om Sommeren fiskes sædvanligen godt hjemme, ude ved Havet Torst, Sei, Langer, inde i Fjordene Sei smaa og stor. Her gives en Strøm, Nyestrommen, naar det er i Springtiden, kan man hverken roe eller seile den imod, ellers er den ei farlig. Den største Deel Gaarde er Proprietairgods, da Tromsøe med Lyngen og Skjerve udgjorde det forhen saa kaldte Baron Petersens Gods. Velstanden iblant Almuen er kun maadelig. Den i Tromsøe anlagte Kjøbsted svarer kun lidet til sit Navn; naar undtages 3 Handlende, hvoraf den ene har et Factorie her, bestaae de øvrige Kjøbmand af Brandevins-, Tobak- og Nürnbergger, Kræmmere. En betydelig Hindring for Handelens Udbræddelse her ligger i Landets Mangel paa søvante Matroser, kun saa komme fra andre Steder til Tromsøe paa Speculation, saa at Landets Producter ved dem kunde udfikkes. Ruffehandelen, som har været af nogle begyndt, er nu i mærkelig Aftagelse. Baaningerne ere saa uregelmæssigen opførte, at man maae gjette sig til, hvad der skal være Gade. De her staaende Kirkeskuer, det er smaa Bygninger, som for Kjøbstedens Anlæggelse vare opførte af dem, som noget langveid fra hørte til Sognet for deri at opholde sig, naar de søgte Kirken, kunde i Tilfælde af Ildbrand blive meget farlige for Byen og især for Pakboden. Her er en

Eide.

fast Skole i Byen, men Bygningen kun i maadelig Forfatning, saa at den om Vinteren næsten er ubeboelig, og da den desuden staaer paa en til Kjøbmandspakhusene anvist Grund, kunde det blive Tilfældet, at den i Tiden maatte flyttes. Levemaaden i Tromsøe Bye er overmaade kostbar (Coll. Tid. 1807 No. 18). I det 13de Seculum var her opført en Kirke, som var een af de 14 kongelige Capeller, hvis Raad opregnes i et paveligt Brev, som findes i det Danske Magazin 1 Bind, S. 323 og 324, Khabn. 1745 4to, hvor den kaldes S. Maria de Trums. Arr. Hvitfeld siger og i Danmarks Riges Krønike 2den Tome S. 991 af Udgaven in folio, at Kong Hans, som var 1406 18 Juli i Bergen, lod samme Tid Lase for Erkebisp Gouthe udi Nidros passvelig Breve, at han havde jus patronatus til Tromsø Kirke; thi affod fornævnte Erkebisp Gouthe samme Kirke efter Capitels Raad, v. s. v., den nærværende Kirke er en meget stor ny Erbygning. Soldintraderne i Tromsøen vare 1794 216 Rd., 1795 130 Rd. Conf. Indtraderne 1794 79 Rd. og 1795 83 Rd. Den Sognepræsten til Tromsøe Menighed beneficerede Gaard Storstøensknættet med underliggende Huusmandsplads Hungeren og Reinen er ved Reskr. af 2 Nov. 1798 overdraget til Boepæl og Eiendom for Senjens og Tromsøens Sørenskriver for 200 Rd., af hvilke, som blive staaende i Gaarden, svares 8 Rd. Afgift aarlig til Sognepræsten paa Tromsøe, og skal Kjøberen være forbunden til at overdrage sin Eftermand i Embedet Gaarden med Husene, naar denne derfor vil betale det samme, som af en anden maatte blive budet, paa hvilken Maade denne Gaard og skal overdrages de efterkommende Sørenskrivere i Senjens og Tromsøe Fogderier Mand efter Mand, hvilke bestandig skulle svare foransførte Afgift til Tromsøe Sognekald. Nogle Gaarde, Tromsøe Præsteboel tilhørende, bleve ved Reskr. af 17 Febr. 1809 udnævnte til Enkesæder for Skjerve, Lyngens og Carlssøe Kalde, hvis Navne og Leje ere ved bemeldte Steder anførte. Folketallet var 1801, som foranstaaende viser, 3024.

Trondhjem ligger under 63 Gr. 25 Min. og 52 Sec. Polhoide.

763. Capitulares eller Assessorer i Trondhjems Domcapitel har fra de ældste Tider af været Præsidenten, Borgemeesteren, Domkirkens og Frue Kirkes

Det kgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Aarb. 1 B. 1 D. E

Side.

Præster (Kæst. af 13 Marti 1761). Efterretninger om offentlige Stiftelser i Trondhjem, nemlig Hospitalet, St. Jørgens Huus, Kiellinghuset og Tugthuset, findes, efter et Manuskript, i Dr. Blochs Trondhjemfke Blandinger, tredie Hefte, Thiem 1804, men langt udførligere for Aar 1794 om ovenstaaende, samt Kirkerne, den Angelske Stiftelse, Arbeidsanstalter, den latinffe Skole, Domsognets og Fræe Sogns Fattigtoler, i Professor Thaarups Archiv for Statistisk 2det Bind. Foruden ovenstaaende Stiftelser er endnu følgende efter Archiv for Statistisk S. 222. a. Det Meindiffe Familie-Institut 3000 Rd., b. en Afsetnings-Capital til Koraa's Fattighørsen 3000 Rd., c. Brændemagazinet for Byens Fattige, dets staaende Capital er 700 Rd. d. Mag. og Rector Søren Kleiffs Legat 12600 Rd.

764. Den Angelske Stiftelses paa Rente udestaaende Capital ved 1806 Aars Udgang var 172975 Rd., den aarlige Indtægt af Jordegodsset i Selboe 142 Rd., den halve Deel af det Jrgenffe Jordegods i Helgelands Fogderie bortforpagtet for aarlig 370 Rd. og Revenuet af Gaarden Torget omtrent 70 Rd., $\frac{1}{2}$ Part i Strindens Kirker aarlig circa 30 á 40 Rd., Kongetienden i Besseraalens, Lofotens og Andenaas's Fogderier bortforpagtet til Aaret 1804 aarlig for 2505 Rd., tilsammen 176102 Rd., desuden 18 Parter i Koraa's Kobberværk og 1 i Løkkens, der ligesaa lidt skulle sælges som Jordegodsset og Saugbrugene. Renterne og Revenuerne deles i 6 Dele, deraf nyder Waisenhuset $\frac{1}{2}$ Deel, Fattighuset $\frac{1}{2}$ Deel, til fattige Enker og andre Huusarme $\frac{1}{2}$ Dele, de øvrige $\frac{1}{2}$ Dele skulle oplægges til Capitalens Forsøgelse, men efter kongelig Tilladelse er deraf bleven anvendt: til Tugthusets Opbyggelse 23878 Rd. 62 s. til Latinffolens Opbyggelse 24240 Rd. 85 s., endnu til sammes Ilandsførtelse 3000 Rd., til Wandledningen i Trondhjem 5000 Rd., til Arbeidsanstaltens Indretning 2584 Rd. 57 s., til denne Indretnings Wedligeholdelse og Fristolens Understøttelse de aarlige Renter af 30000 Rd. Velhjæren Kjøbmand Thomas Angell døde den 19 Sept. 1767 i sit Albers 75de Aar. Hans Testamente er af 28 Sept. 1762. Om Trondhjem's Domkirke, den forud i hele Norden prægtigste Kirke, have vi Jusftraad B. Schminings lærde og udførlige Beskrivelse, trykt i Trondhjem 1762, 4to.

Waisenhusets historiske Beskrivelse og Indvielses Tale holden 28 Dec. 1734 af Johan Plate, Præst til Domkirken, udkom i Trondhjem 1742.

Side.

4to. Underretning om Real-Skolen samt Stiftsprovst Dr. C. F. Hagerups Jubiliæsfestale holden 28 Januari 1783, tilligemed Sprogslærer O. F. Paasches Tale, da Undervisningen i Realskolen begyndtes den 30 Januari 1783, er trykt i Thiem samme Aar in 4to. Biskop Dr. P. O. Bugges Tale paa Søndags-Skolen i Trondhjem den 9 Febr. 1806, trykt ibidem 1806, 8.

765. Ved Testamente af 26 Novbr. 1781 samt Codiciller af 4 Dec. 1788 og 14 Juli 1797, hvoraf det sidste er confirmeret gratis den 3 Novbr. 1797, har Justitsraad og General-Conducteur Christoph Hammer indsat det Kongel. Korffe Vid. Selskab i Trondhjem til sin uindervelfe Arving og efter det sidste Codicil opgivet sin Formue og Eiendomme at være taperet til 20843 Rd. 84 s., hvortil disse sidste ved Auction skulde udbringes efter hans Død.

Secretair og Amtsforvalter over Kjøbenhavn's Amt Niels Petersen har ogsaa ved Testamente af 10 Sept. 1798 indsat Selskabet til sin uindervelfe Arving. Under 6 Dec. 1805 har Kong Christian den 7de confirmeret et Forsøg til nye Statuter for dette Videnskabers Selskab, forfattet af dets Vice-Præsæs Biskop Dr. Theol. Bugge i Forening med flere af Selskabet til dette Viemed valgte Medlemmer, nemlig Stiftamtmand Angell, Berghauptmand Helken, Justitiarius Rogert, Rector Holst og Pastor Schavland; men da det vilde blive til Fordeel for Selskabet, om disse Statuter erholdre nogle væsentlige Forandringer, saa er et Forslag til nye Statuer allernaadigst confirmeret under 27de Sept. 1811. Stiftsøvrigheden blev under 5 Dec. 1800 befalet at paatage sig Overdirectionen over den borgerlige Realskole paa lige Maade, som i Henseende til den Kongelike Commission finder Sted.

767. Efter Lignings-Forretningen var Assurance-Taxations Summen Aar 1800 717190 Rd., Aar 1801 741750 Rd. I Aaret 1798 ankom til Trondhjem 186 Skibe og udgif 183 (Ths. Lidender 1799 No. 7).

768. At Bord megetielden gaar til Skotland og aldrig til Engeland, er urigtigt; thi især til Skotland udføres fra Trondhjem en betydelig Deel Bord (Tue). I Staden residerer Biskopen over Trondhjems og Nordsdals Amt. Ved kongelig approberet Reglement af 21 Januar. 1791 og 2

Side.

Marti 1798, ere 2de Borgercompagnier organiserede, og en Stadshauptmand anordnet med Capitains Rang af Armeen.

769. Soldindtraderne var 1794 65714 Rd., 1795 51014 Rd. Consumt. Indtraderne 1794 13317 Rd. og 1795 9663 Rd. At Forskjellen er saa betydelig, kommer deraf, at Søeværts-Consumtion er regnet blant Soldindtraderne og Consumtion alene regnet fra Landværts.

1799 var Soldindtraderne 101869 Rd. 32 fl ., Consumtion 6847 Rd. 94 fl ., de oekonomiske Afgifter 2800 Rd. og Sportlerne 2078 Rd. 42 fl . (Martensen).

770. At Stadens og Forstadernes Indvaanere bleve Aar 1769 beregnede til henved 18000 Sjæle, kan ei være rigtigt, ikke nær det halve; maae være Trykfeil i Steden for 8000, som Schoning anfører Folketallet i det 1ste Hefte S. 7 af hans Reise. 1801 den 1 Febr. var det 8840. 1798 den 20 Novbr. afbrændte Bergraad Dons's Gaard og nogle flere bleve bestadigede, Staden paa Husene vurderet for 2048 Rd., og 1805 den 14 Maji Kl. 3 om Morgenen udbrød en heftig Ild i Bjertler Arent Hedemarks Værksted ved Dronningens Gade, inden saa Timer blev 23 større og mindre Gaarde ved Dronningens Gade og Sandgaden, samt 5 Pakhuse mod Fjorden, tilsammen 28 Skatenumere, aldeles ødelagte. Hvad norske Lovs 2 B. 13 Cap. 2 Art. foreskriver angaaende Præstegaardene paa Landet, maae og gjælde for de Frue Sognekald samt Stiftsprovstiet og de to residerende Capellanier i Trondhjem beneficerede Nostgaard (Reskr. 22 Novbr. 1798). Den Frue Sognekald tillagte er Sundland $1\frac{1}{2}$ Spand. Forrige resid. Capellan til vor Frue Kirke Jacob von der Lippe Parelins havde anvendt over 3000 Rd. paa den ham beneficerede Gaard Redre, Naro, paa Husenes Kjøb, Opbygning, samt Jordens Dyrefelse, i hvilken Anledning blev resolveret ved Reskr. 29 Marti 1799 at nogle andre Capellanier beneficerede Gaarde i Nordlands og Finmarkens Amt skulde bortsalges og Hr. Parelins nyde 800 Rd. af Kjøbesummen, da det øvrige indtil en tredie Deel skulde sættes i Gaarden eller alt det overskydende udsættes blandt Stiftets Midler og Eftermanden Hr. Lorenz Schavland nyde Renterne, imod at de Huse, som stode paa Gaarden, skulde alle ansees som samme tilhørende, og stedse vedligeholdes af den residerende Capellan, til hvilken Ende denne Gaard for Eftertiden skal ved losligt Syn afleveres fra Formand til Eftermand. Reskr. af

Side.

28 Jun. 1793 approberer saavel Salget af 5 Spand 8 Mfl. Jordegods fra Trondhjems Rectorat, som Kjøbet af en Aulsegaard Glasshouen kaldet, beliggende en halv Fjerdings Wei fra Staden og skyldeude et halv Spand. Den Frue Kirkes Sognepræstier tillagte Mensalgaard Forbord i Strinden, hvilken skylder 2 Spand, blev ved Reskr. af 16 Sept. 1808 udnævnt til bestandigt Enkesæde for ovennævnte Sognekalds Præsteener, gives flere end een Enke, tilkommer det den ældste af dem at boeie samme. Ved Reskr. af 8 Febr. 1811 maatte Gaarden Vighammer af Trondhjems Hospitalsgods Matric. No. 458 i Strindens Fogderie og Sogn udlægges til Aulsegaard for den nu værende og efterfølgende Præster ved Trondhjems Hospital og Tugthuus, uden at Præsten svarer deraf nogen Afgift til Hospitalet, den nærværende Fasters og Hustrues Besiddelses Rettighed forbeholdet dem og ifkun at betale til Præsten hvad betalt til Hospitalet. 1805 saae Trondhjem følgende 3 offentlige Bygninger opførte inden sine Volde: 1) et Sygehuus, som paa det Angellste Legats Befordring er med 12000 Rd. opbygget, det ligger ved Stadsporten, kan rumme over 50 Syge, har al Beqvemmelighed, en tør Grund og en saa fortreffelig Udsigt over Stadens Havn, som mangesteds kongelige Slotte saane; 2) et Materialhuus paa Kalvskindet, og 3) et Exercerhuus i Gaden nedenfor Dom- og Chathedraskirken.

771. Trondhjems Amts Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 94419 (Coll. Tid. 1803 No. 13). Ved kongelig Resolution af 24 Oct. 1804 blev Trondhjems Amt deelt i 2de Amter saaledes, at Orke- og Gulbals, Strinde og Salboe samt Fosens Fogderier udgjøre et Amt under Navn af Søndre Trondhjems Amt, og Stor- og Værdalens, Jundersens og Nummedals Fogderier et Amt under Navn af Nordre Trondhjems Amt, da Amtmands Embedet for førstnævnte Amt blev forenet med Stiftamtmands Embedet for Trondhjems Stift, men Nordre Trondhjems Amt fik sin egen Amtmand, der skal boe i Værdalen. Trondhjems Stift indeholder nu 5 Amter og 2 Bispedømmer, det ene over søndre og nordre Trondhjems samt Romsdals Amter, det andet over Nordlandene og Finnmarken fra 6 Januar. 1804. Folketallet i Trondhjems Stift var 1801 den 1 Febr. 239215 (Coll. Tid. 1803 No. 13). I Prof. Thaarups Magazin for Danm. og Norg. topogr. oekon. og statist. Beskrivelse i H. S. 101:110 findes Forslag til Bygdemagaziners Oprettelse i Trondhjems

Side.

Amt 1792 af da værende Stiftmand Torshild Hjelsted, og sammesteds fra S. 110-117 Tanker, hvorledes Sildefiskeriet med Fiden kunde blive mere betydeligt og til langt større Nytte end hidindtil for den fiske Almue i Trondhjems Stift, anlediget ved et paa Desse Havn anlagt Silde-
tranfogerie. Denne berømte Mand døde som 3die Deputeret i General-
Post-Directionen den 19 Novbr. 1796 i sit 56de Aar.

773. Tronæs eller Trondenæs Præstegjeld er vidtloftigt og folkerigt og har
Kjønne baade Græsmarker og Kornjorder, hvis Dyrkning efter disse Eg-
nes Beskaffenhed er god, ogsaa har man begyndt at lægge sig efter Potat-
toesaalen, som de fleste Aar lykkes. Hundsfliden er taalelig, Brandefkos
haves af den største Deel, dog kun til Rodtorst. Den afdøde Kasserer
Holmboe skal ved sit Exempel have virket meget til Jorddyrkningens For-
bedring her i Præstegjeldet. Fiskeriet søges herfra i Lofoten og tildels i
Vestbygden om Vinteren, om Sommeren hjemme eller i Sands og
Torshøens Sogne; i Trollesundet fiskes undertiden noget Sei, men i de
senere Aar af ingen Betydning. For det meste staaer Almuen sig vel.
Kirken, der er den ældste og smukkeste i Nordlandene, har et Orgel,
skjenket af foranmeldte Holmboe, men det har i de sidste Aar ei været
brugt, ogsaa ere nogle Piber stjaalne bort, det ventes ellers at skulle ved
Bøygdecommissionens Omhu blive istandsat efter Almuens Bønne, og
Organistens Løn at blive ham sikket. Ved at modernisere Kirken har
man ellers berøvet den mange af dens gamle gothiske Prydelser (Coll.
Sid. 1807 No. 21). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2289.

774. Tronvig, en Gaard vesten for Moss, hvor man sætter over til Horten
for at komme til Grevskaberne (Wilses Reise).

Denne Kirke, som de Namodt Præstegjeld tilhørende og ved Egen De-
sen nedsatte Nybyggere, 25 i Tallet, have i Aaret 1777 med kongelig
Tilladelse faaet opbyggt, blev ved Kest. af 21 Sept. 1787 adskilt fra
Namodt og henlagt som et Annex til Trysilfild Kald. Til et Bøygdemag-
azin i Trysilfild Præstegjeld skjenkede Kongen ved Resolution af 1 Novbr.
1786 400 Rd.; en Plan, dateret 16 Dec. 1786, approberet af Kongen
19 Oct. 1791 bestemmer Husets Størrelse til at kunne rumme 130 til
150 Tønder Korn. I Aaret 1799 eiede Magazine 154 Tønder Byg.
Fr. Smith regner Sognets aarlige Udsæd til 300 Tønder og dets aarlige
Kornindkjøb uden fra til 1500 Tønder. Præstegjeldets Folkemængde var

Side.

- 1801 den 1 Febr. 1597. Provst Axel Christian Smiths Beskrivelse over Trysilde Præstegjeld, forfattet 1784, og indført i 19de, 20de, 21de, 22de og 23de Hefte af topographisk Journal, er et fuldstændigt meget godt Arbejde og belønnet af det Aggerhusiske patriotiske Selskab med 100 Rd. Forfatteren er nu Sognepræst til Hvestad.
775. Trøgslads Præstegjelds Størrelse er fra Syd til Nord 2 Mile og fra Ost til Vest $1\frac{1}{2}$ Mile, indeholder 153 $\frac{1}{2}$ fulde Gaarde og af Skyd 208 Skpd. 16 Lpd. Tunge (Top. Journ. 27 H. S. 92). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2864.
778. I Tunø Præstegjeld ere 4 adelige Sædegaarde, Nygaard, Borregaard, Sandegaard og Hollebye. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 3435.
779. Eveds Præstegjeld har til Nar 1793 den 14 Junii været beneficeret Secretairen i General Kirkeinspections Collegium. Præsten havde forhen tillige altid været Lector i Christianssand (Kest. 1 Maji 1750 og 31 Oct. 1755). Accorden var, at Vice-Pastor nød aarlig 150 Rd. foruden Præstegaarden. Pensionen var hvert Nar 100 Rd. til Etatsraad Jessens Enke, mens hun levede. Folketallet var 1801 den 1 Febr. i Eveds Hovedsogn 876, og i Annexet Birkenæs 1106, tilsammen 1982.
780. Ved Eina-Elv maae staae i Steben for Ordet: de en stor Deel af stærk Kulde o. s. fr.
781. Onareims Annexkirke i Tysnæs Præstegjeld er muret. Kaldets Folkemængde 1801 den 1 Febr. 2400.
782. Tøndel, en gammel tiendefri Sædegaard i Orlands Præstegjeld, Fosens Fogderie, søndre Trondhjems Amt.
784. Den Byefoged-Embedet i Lensberg tilhørende Lykke maae i Folge Kest. af 22 Febr. 1811 benyttes til der at indrette en Kirkegaard for denne Bye, hvorimod Byefoged-Embedet til Vederlag maae erholde en Kirken tilhørende af Hans Holm i Faste havende Løkke, samt dennes Enke for at affaae Brugen af hendes i Faste havende, Byen tilhørende Løkke, maae tilstaaes aarligen for sin Livstid 24 Rd. af Kirkens Midler, hvorimod denne sidstnævnte Løkke maae overdrages fornævnte Hans Holm til Brug for hans og Hustrues Levetid. Lensberg fik nye Privilegier den 30 Julii 1756. Ved Kest. af 15 Maji 1789 er det ved Kest. under 11 April 1788 approberede Forslag til et nyt Fattighusets Bygning m. v. forandret derhen, at i Stedet for et separat Fattighus og et Arbeids-

Side.

- huus opføres et Fattighuus med dertil indrettet Spindestue efter Grundregning og gjorte Forslag. Tønsberg fik Aftensangs-Præst ved Reskr. af 15 April 1785, hvorved det residerende Capellanie er ophævet. Læreren ved den danske Skole i Tønsberg har for Aftensangs-Prædiken aarlig 22 Rd., desuden i visse aarlige Indkomster 94 Rd., saa og som Chordegn Offer paa de 3 store Høitider, samt Indtægter ved andre Ministerial-Forretninger. Skolehuset ved Laurentii Kirke, som i ældre Tider, da der var en latin Skole, har været beboet af da værende Rector, skulle faae et Par Værelser tilbygget og blive Boelig for Skolelæreren Reskr. 15 April 1785). I denne Tid har man opbygget en stor og smuk Skolebygning. En Byen tilhørende Engesøkke, Capellans-Lakken kaldet, blev ved Reskr. af 30 Dec. 1806 henlagt til Læreembedet eller Rectoratet
786. ved den danske Skole imod den forhen svarende aarlige Afgift 64 β . 1794 var Toldindtraderne 3749, Consumption 2191 Rd. 1795 Toldindtr. 3041 Rd., Conf. 2012 Rd. 1799 dito 11495 Rd., dito 2977 Rd. (Thue). Efter Byefoged Jacob Wulfsbergs Bekjendtgjørelse var Bidraget til det danske Skoleholder-Seminarium i Tønsberg til 18de Dec. 1798 i alt 5563 Rd. 53 β . Dette første Skoleholder-Seminarium i Norge blev her høitidelig indviøt den 29 Januar. 1798 og frembragt ved Stedets virksomme Byefoged, nu Justitsraad og Sorensskriver Wulfsberg. Ved et af afgangne Enke Else Berg i Tønsberg den 2den Maji 1808 oprettet og den 24 Decbr. næstefter confirmeret Testamente blev en Sum af 2000 Rd. skjenket til Tønsberg Byes Fattige, hvoraf 500 Rd. blev overladt til Fattigcommissionen at anvendes saaledes, at den øienblikkelige Trang derved nogenledes kunde afhjælpes og de øvrige 1500 Rd. lagte til en stadig Fond, af hvilken Fattigkassen skulde tilfalde de aarlige Renter, ligeledes skulde hendes Gaard, eller den Summa, hvortil samme ved Salg kunde udbringes, anvendes til de Fattiges Bedste. Folketalset var 1801 den 1 Febr. 1543. Probst Jens Müllers Beskrivelse over Tønsberg, Kbhvn 1750, 4, er tør og siger lidet.
787. Ved Reskr. af 22 Maji 1807 er fastsat, at den før til Enkesæde i Tønsbats Kald bestemte Gaard, Præstegaarden kaldet, beliggende i Tylbalens Annex, af Skuld 2 Huder, der ikke var bortbygget, men brugt af 2de Dybdere, skulde ved offentlig Auction bortsalges og den for samme indkommende Capital bestemmes til Skolekasse for Tønsbats Præstegjeld,

Side.

samt at Sognekalderets beneficerede Gaard, Lille Steyen, af en Huds Skyld og beliggende i Lille Evedals Annexfogn, maatte i hiin Gaards Sted bestemmes til Enkesæde for Tonsæts Præsteenter i Fremtiden. Præstegjeldets Folketal var 1801 den 1 Febr. 3021.

788. Paa Udsteens De, som ogsaa kaldes Gjeldven, Tøyen, nu Justitsraad og Præsident Johan Lausen Bulls Eiendom og Bopæl, brydes en Art tail-label Begsteen, der er anvendt til Korsringer paa Stavangers Kirke og paa Klosterets Bygning paa Udsteen, den har der udholdt næsten 700 Aars Prøve i fri Luft, er hoist let at bearbejde, og kan lige fra Brudet indbringes i Skibene (Købnæs Skilderie 1812 No. 70). Den Udshire er temmelig dyrket.
789. Ulefos Jernværk ligger $2\frac{1}{2}$ Mil oven for Steen. I Aaret 1800 lod Eieren Baron Lewenskjold indrette en Skjæremaskine med 3 à 4 Knibe til at skjære Stangjern med videre og et Valtsværk til at valtse Jernplader, som man hidtil maatte forskrive fra England, begge disse Maskiner drives med Vand paa en kongsig og let Maade (Jøversens fyenste Aois 1800 No. 89).
792. Folketallet i Ullensager var 1801 den 1 Febr. 4079. Det residerende Cappellanie nedlægges.
794. Hareids Annexkirke under Ulfsteens Kald afbrændte ved forfærdelig Lynild og Sydvest Storm den 25 Febr. 1806 om Aftenen. En ny er kommen i dens Sted. Folketallet var 1801 den 1 Febr. i Ulfsteens Hovedfogn 664 og i Hareids Annex 1045, tilsammen 1709.
796. Reskr. af 18 Oct. 1799 angaaende, at Gaarden Hjortland i Valle maae udnævnes til Compagnie-Chefs Bolig i Stedet for Gaarden Gidskedal, siden Chafen ikke kan eller vil kjøbe dennes Huse, der er den afdøde Opfidders Steroboes Eiendom, og ei heller nogen af Regimentets andre Compagnie-Chefer vare at formaae til at beboe denne Gaard. Folketallet i Undals Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 4037.
797. Urlands Præstegjelds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1988.
Proost Laurig Rasch, som levede med 12 Børn i det lidet Kald Urshoug, hvoraf han i 9 Aar svarede 250 Rd. aarlig i Pension, har meget forbedret Præstegaarden; ved samme levede 1777 21 Husmands, Sami-

Side.

- lier (Hs. Exc. Geh. Confr. Raad Malling). Ved Canc. Promem. af 2 Febr. 1798. maae det ved Inventariumet for Urschougs Præstekald forblive ved den Pengetart, som i Aaret 1732 er bleven sat paa samme, nemlig 24 Rd. 3 Ort. 4 S., hvilke derefter af Præst efter Præst ere blevne betalte. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2560.
799. Waage Præstegaard hedder Illensøe, see foreg. Side 797. Den Waage Præstegjeld beneficerede Mensalgaard Stæde blev ved Ræstr. af 16 Aug. 1793 udsagt til Capellans Gaard i bemeldte Kald, da den ligger meget beqvem paa Grændserne af begge Annexer og een Mil fra Hovedkirken, men forrige ved Vandstom i Aaret 1789 odelagte Capellansgaard Smidsmoen laae 3 til 4 Mile fra Annexerne. Paa Søll i Waage Gjeld har været et Kobberværk, som er nedlagt for meer end 50 Aar siden. 1787 lod en Controlleur Daldorff udsnielte en Deel af Kobberlagget og tog Mønting paa en Malingsgrube, som nu hoiler efter Vandstommen 1789 (Top. Journ. 14 S. S. 45). Præstegjeldets Folketal var 1801 den 1 Febr. 3810.
800. Ved Ræstr. af 14 Januar. 1791 blev Waagens Sognekald lagt til Besteraasens og Lofotens Provstie, ligesom det i det Verdslige henhører under Fogderiet af samme Navn, og ligger midt imellem den Rød Her, der udgjøre fornævnte Fogderie, da det tillige forarsagede Ophold med Brevenes Omsendelse i Saltens Provstie, at de maatte gaae fra Lodingen, med hvilket Waagen indtil 1735 var et Annex, fire lange Mile over Havet. Waagen laae før i Saltens Provstie. Præstegjeldets Fattige blev i Aaret 1775 testamenteret 200 Rd. af Isabelle Testmann, Enke efter Sognepræsten til Waagen Sigvard Kildal, hvis Renter aartlig skal uddeles til de Fattige (Kjønnste lærde Efterretn. for Aar 1796 No. 31). Præstegaardens Navn er Kirkebaag, stylder 1 Waag. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1530.
801. Vaaler Præstegjeld i Nedre Borgeshjffels Provstie bestaaer af 2de Kirkesogne, Vaaler Hovedsogn og Annexet Svendal. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1771.

Den under 9 Maj 1636 afholdte Forretning over Waale Præstegaards Inventarium og Taxt 36 Rd. 2 Ort skal fremdeles tjene til usædvanlig Regel i Henseende til Overledning og Modtagelsen af denne

Side.

- Præstegaards Inventarium. Reskr. 19 Julii 1799. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1682.
802. Folketallet i Wadsøe Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 1141.
804. Ved kongelig Resolution af 18 Novbr. 1811 blev en Districtschirug ansat for Land og Valders med aarlig Gage 300 Rd.
806. Valders Sorenstriverie indeholder de 4 Præstegjeld, Søndre Durdal, Nordre Durdal, Eldre og Bang.
807. Valdersund ligger i Jessunds Annex under Vassfords Præstegjeld. Hospitalets Indtægter ere tillagte Hospitalet paa Bodøe Præstegaard i Salten. Valderhøng ligger 12 Mile fra Christiansund i Borgens Præstegjeld paa Søndmar. 1793 er bevilget et nyt Kasse og Ladested i Malefund, som ligger derved; en Soldbetjent er der ansat for at have Opsyn.
808. Valle Præstegjeld er 9 Mile langt. Præstegaarden ligger ved det store Vand Otteraae. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1508. De til Præsteeenfæde for Valle Præstegjeld bestemte 2 Huder i Gaarden Rommeland, blev overladte Dpsidderne for 750 Rd., hvoraf Kenterne aarlig udbetales til Enken, men naar ingen er til Sognepræsten. Reskr. 10 Julii 1795.
810. Tallet paa de til Saltværket Walløe henhørende den 1 Febr. 1801; paa Saltværket 315, paa dets Gaarde og Pladse 128, tilsammen 443, udenfor Værkets Territorium 77.
811. Folketallet i Vandalsøens Præstegjeld 1801 den 1 Febr. i Hovedsogn 857, i Søndre Annex 552, tilsammen 1409.
813. Stray Sydvest for Wandsøe Kirke er en høi Bakke af Naturen, midt oven paa denne, der gjør en Spids lige i Høide med Kirkespiret, er planeret og lagt en Tordebold rundt omkring, derfra er en skøn Udsigt over det flade Land og langt ud i Søen (top. Journ. 13 S. S. 6). Her har været 2de adelige Sædegaarde, Lunde og Håndanger, hvoraf den sidste har tabt sine Privilegier (l. c.). Den residerende Capellan Fr. Chr. Dreyer er bevilget at maae for de paa Opbyggelsen af Voeligen paa Sande anvendte Bekostninger, naar den afleveres i forsvarlig Stand, nyde af Estermanden 1000 Rd., dog at heraf gaaer 50 Rd. for hvert Aar, han forbliver i Embedet, der og gjelder for Estermandene, indtil hele Summen er afdraget (Reskr. 5 Jun. 1801). Folketallet i Wandsøe Præste-

Side.

- gjeld var 1801 den 1 Febr. 4947. Ved Vacance bliver Vandsoe og Fahrhund et Kald, Spind, og Herred det andet (Groffs Kalender for 1809).
814. I Wangs Præstegjeld ere begge Kirker murede. Søndagen den 8de Julii slog Lynilden ned i Wangs Kirketaarn, efter 3 Timers Forsløb var den hele Kirke, Murene undtagne, lagt i Aske, deriblant det meste af det skønne Orgel; men den er nu langt herligere opstanden af sin Aske og er een af de smukkeste Kirker i Riget. Under 9de Oct. 1807 er det bevilget Sognepræsten Provst og Ridder Abraham Pihl, at den ham tilhørende Gaard Hovvind Opsahl kaldet, under Matric No. 70 i Turnæs Annex, maae kaldes Alders Lyft. Den residerende Capellans Gaard er Ingberg. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 4955.
815. Pensionen af Wangs Kald i Valders maae forøges i alt til 40 Rd., hvilke, om der blive flere Enker i Kaldet, skal deles imellem dem (Reskr. af 16 Jun. 1786). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 2063.
816. Eierne af Kirkerne paa Hund og Braastad maae, naar nærværende Krigsuroligheder ere endte, opbygge en rummelig Kirke ved Gaarden Hund i Stedet for de nu værende tvende Annexkirker Hund og Braastad i Wardals Præstegjeld; men Sognepræsten intet lide ved denne Forandring i sine Indkomster (Reskr. af 2 Decbr. 1808). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1894.
817. En De, Afsløningen kaldet, tilhører Præsteembedet paa Wardoe og er af Betydenhed i flere Henseender, Præsten har og fælles Udgang til Byens Mark og Høestette for sine Creature. Annexkirken til Wardoehuus er Matur eller Madkurs, beliggende 4 sinmarckse Mile fra Hovedkirken (Iversens Avis 1807 No. 37). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 160.
821. Den ene ansøgte Fjord, som ligger i Vestnæs Annex paa Grændserne af Watne Sogn under Borgens Kald paa Søndmor, hedder ikke Lommerfjord, men Lommelvfjord. Hamre i Bog 12 Mark, Matric. No. 263 i Nomsdals Fogderie, en Wedse Sognefald tilhørende Mensalgaard, maatte mageskiftes med Gaarden Yttre Slemmen Matric. No. 241 der skylber 1 Bog 1 Pund 12 Mk. Fiftes Leie med Bygsel, Landskyld og Leding, dog at i Stedet for af de paa forstævnte Gaards Grund værende to Sauge hidtil erlagte 6 Rd. aarlig til den kongelige Kasse samt Recognition og Lommerfkat af hvad Saugtømmer, som Gaardens Skove kunne

Side.

taale at afgive, naar samme til Ombyggelse blev bevilget, for Fremtiden betales i alt 8 Rd. aarlig til samme Kasse, saa og at Beneficiarius tilpligtes i Folge Reskr. af 27 Januar. 1764 at svare Odels- og Kossjensse-Skat for den overskydende Skyld, som han ved dette Magelæg vinder (Reskr. 24 Mart. 1797).

Wedøe Præstegaard skylder 1 Bog. Gaarden Kjønsæt, Matric. No. 410 i Wolds Otting og Wedøe Præstegjeld, skyldende 1 Bog, er Boepæl for Capitainen ved det Vestnæsste Compagnie. Folkemængden i Wedøe Kald var 1801 den 1 Febr. 2784.

824. Wessens-Fjord er i Helgelands Fogderie, Nordlands Amt. Wessens Præstegaard hedder Dolstad, skylder efter gammel Leie 2 Bog, forhøiet 1 Bog, har Huusmandspladser, noget Brændefang, temmelig til Høe og Korn, lefbunden. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 3526. Veiholmen et Fiskevær i Hopens Annex, Edøe Præstegjeld, paa Nordmor.

827. Vennerggaard, en Fjøn Gaard ved Drøbak.

829. Wærdals Elven oversteg den 10de Novbr. 1797 dens sædvanlige perpendicularaire Høide 7 Alen, hvorved skede en meget betydelig Skade. I Stikfelstads Hovedkirke er Orgel. Ved Reskr. af 21 Junii 1743 blev Wærdalens Sognekald aldeles skilt fra Lectoratet og Bispestolen i Trondhjem, og blev et frit Præstegjeld, der skulle have sin egen Sognepræst og residerende Capellan. Biskop Dr. Eiler Hagerup, som døde den 15de April 1743 havde Capitels Gods som Lector, der kunde anslaaes aarlig for 50 à 60 Rd., og tillige Tiende og Mensalgods i Wærdalen, 300 à 320 Rd. aarlig. Ved et af Major Elling Lyng og Fruen af Moe i Wærdalens Præstegjeld under 27de Decbr. 1807 oprettet og den 30te s. M. confirmeret Testamente er fastsat, at dersom begge skulle bortdøe uden at indlade sig i nyt Egestab, skulle af Boets Penge forlods udtages 1000 Rd., som under Ørighedens Tilsyn skulle udsættes paa Renter og disse anvendes til Lønning for et i Fødsels-Videnskaben oplært duestigt Subjekt, hvad enten det er Mandes eller Qvindes Person, som det kan paa, lægges at opholde sig i Wærdalens Præstegjeld, samt ligeledes 1000 Rd., hvis Renter skulle anvendes til dermed at lønne en duestig Skolelærer i Skrivning og Regning for bemeldte Præstegjelds Ungdom, uden at samme anføres med i Regnskabet over Præstegjeldets almindelige Skolekasse. Præstegaarden ligger $8\frac{1}{2}$ Mil Norden for Trondhjem, naar man reiser

Side.

- til Lands, men omtrent $6\frac{1}{2}$, naar til Svæd. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 3890. Noget til en Prose af en Beskrivelse over Vardalen ved Eylert Hagerup, nu Sognepræst til Dure, er indført i Dr. Ph. Blochs Trondhjemske Blandinger, 1 og 2 Hefte. Thiem 1804 og af meget interessant Indhold, man ønsker den fuldstændige Beskrivelse over denne saa udmærket smukke, baade lange og brede Dal, hvorom gibet Haab.
832. Verlesand ved Moss, der er anlagt en Skibsbrøe og liden Havn (Willes Reise).
833. Enkøpension af Vestbye Sognekald aarlig 60 Rd., hvilken dog skal komme til Deting imellem dem alle, i Fald der bliver flere Enter i Kaldet (Nestr. 3 Novbr. 1786). Præstegjeldets Folketal var 1801 den 1 Febr. 2273.
834. Vest-Kiel, $\frac{1}{2}$ Mil fra Kragerøe Kjøbsted, har forhen været et Labesied, hvor Toldboden var, men er nu ikkun et Samlingssted for Sommer og Smaalast, som nedkommer fra Oplandene for Kragerøe Handlende (Thues Krag. Bestr. S. 9). $\frac{1}{4}$ Mil herfra er nogle Jerngruber, hvorfra Masten henføres til Røss Jernværk (ibid. S. 26).
835. Folketallet i Vesteraalens og Lofotens Provstie den 1 Febr. 1801.

Transport 6413.

1. Vaagen	1530.	6. Dynæs	1037.
2. Hassel	2574.	7. Boe	851.
3. Buxnæs	1225.	8. Borge	1162.
4. Dverberg	883.	9. Flagstad	905.
5. Andenæs	201.	10. Værven og Røst	344.

Patr. 6413.

I alt 10712.

Da Andenæs blev annecteret med Dverberg Sognekald ved Nestr. af 13 April 1808 indeholder Provstiet nu 9 Præstegjelde og da Nestr. af 26 Oct. 1810 har gjort Forandring med Hassel Kald, er der nu i alt 18 Kirker og Kirkesogne, for, naar Sande Capel var regnet med, 20, hvortil ere 9 Sognepræster, men ingen residerende Capellan. Hvor, som her, ved Nordlands Provstie, staaer: under Trondhjems Bispedom sættes: Nordlandenes og Finmarkens. I den topogr. Journals 27de Hefte findes oekonomiske Efterretninger om Vesteraalens og Lofotens Fogderier i Nordlandene ved Biskop og Ridder M. B. Krogh. Et sjønt Bidrag. H. H. giver i Forerindring blant andet kort geographisk Underretning om Fogderiet, derpaa om dets Agerbrug, Høe og Dvæg-Avling,

Side.

vifer, hvor meget det alt staaer tilbage og angiver vigtige Midler til sam-
mes Ophjelpning. Da Melboe her ikke regnes blandt Kirkerne til Haa-
sel, maae den vist nok være slet, endstjønt den endnu findes saavel i
de nyere som ældre geistlige Stats-Calendarer.

Folketallet i Vester-Indherreds Provstie den 1 Febr. 1801.

1. Yttersøen	" " " " "	2047.
2. Zundersøen	" " " " "	2861.
3. Vedstaden	" " " " "	2686.
4. Frostøen	" " " " "	2395.
5. Løvøen	" " " " "	1568.

I alt 11557.

836. Folketallet i Vester-Moeslands Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. i Hoved-
sognet 1144, og i Hobog Annex 909, tilsammen 2053.
839. I Steden for Frost Tort (*Sonchus oleraceus* vel *Alpinus*) Bjørnens fjere
Spise, kaldes og derfor Bion-Tort i Gunneri Flora Norveg. No. 52.
Wasmæs eller Westmæs Gaard i Bedøe Præstegjeld, hvoraf Was-
mæs Otting og Sogn har sit Navn, var fordm en adelig Sædegaard,
har 1657 tilhørt en General Reinholdt von Hoven, en Liffander af Hod-
sel, i seneste Tid beboet af Kammeraad Ole Alfsing og Enkesrue.
840. Fjeldgaardene i Deums Sogn indeholde Kobbererts, som skal have usæd-
vanlig meget Sulv, men Ertsen er brangsmeltende. Ved Sligtsøll siges
i gamle Tider at have været et Kobberværk (Lunds Beskr. over Tellenr.
S. 15).
843. Wigedals Præst boer i Hallingsfød Præstegaard, Præstegjeldet er lidet,
men romanagtig stjønt. Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1385. Paa
Gaarden Wigeland er ogsaa opsat en Saug med 18 Blade (*top. Journ.*
II S. 19). I Stedet for Wigtens Sogn Wiggens Sogn under By-
næssets Præstegjeld.
846. Horperstads Hovedkirke og Hofs Kirke i Diegs Præstegjeld ere murede.
Kirkeboe Annex lægges ved Vacance til det i 1807 oprettede nye Sogne-
kald Ladevig i Nordhordlehn. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den
1 Febr. 3257. En sørgelig Naturbegivenhed indtraf i Sogn Matten
imellem den 1ste og 2den Decbr. 1811. Efterat der var falden megen
Regn i Efteraaret, kom den Nat et ualmindeligt Vandstjyl, der foraar-
sagede adskillige Fjeldsfred, det største stede paa Gaarden Rasse i Arne-

Efte.

ffjords Sogn i Biigs Præstegjeld, hvor det udtog den hele Gaard, der var beboet af 7 Opsiddere, hvis Huse, Creature m. v. bleve ødelagte, og da det stede om Ratten, medens alle sov, omkom 49 Menneſter, og ifkun 10 reddede sig meget forslagne udaf Skredet, endſkjønt deres Huse laae ſønderſlagne over dem. Arneſfjords Kirke, der ſtaaer i Nærheden heraf, var ogsaa bleven nedſlaget, hvis ei Fjeldskredet havde taget en ſkarp Retning. Det ſtore Klippeſtykke, ſom braſt ud, ligger nu, hvor Gaardens Huse tilforn ſtode. Paa to andre Steder i Legangers Præstegjeld ſaldt ogsaa lignende, men mindre Fjeldskred, der borttog 5 Menneſter.

847. Vigøers Præstegjelds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1761.

848. Paa Vingers Kirke ſees endnu Mærke efter det Aar 1675 da Blommen har ſtaaet 6½ Fod oppe paa Kirkemuren (Veſſen Kongeriget Norge S. 634). Folketallet i Vingers Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 6149.

Winnie Præstegjeld regnes fra Øſt til Veſt i Længde 9 norſke Mile, og fra Syd til Nord Bredden 7 Mile (Lunds Beſkr. over Tellem. S. 181). Folketallet var 1801 den 1 Febr. 1736.

852. Folketallet i Boldens Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. i Boldens Hovedſogn 1798, i Ørſtens Annex 1138, tiſſammen 2936.

854. Voſs Præstegjelds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 7032. St. Michels Kirke af Steen er 163 Fod lang, 36 Fod bred og høi, Taarnets Hvide over 102 Fod, den ſtod under Bygning i 7 Aar og blev derpaa indviet den 26 Maji, hvorfor denne Dag anſees for hellig af Voſs Beboerne og fik paa deres Primſtave Navn af Voſſafyrmeſſe (G. Milzowii Presbyterologia Norwegico-Wos-Hardangriana fol. 8 & 9). Proviſt Bert Henriksen Milchow udgav under denne Titel paa Latin et lidet Skrift i Kjøbenhavn 1679 in 4to, og giver i ſamme Underretning om Kirkerne, Præſterne og nogle Rune-Stene, det er nu rart, men værdt at læſe.

857. Wægens Præſtegaard Glasfad ſkylder 2 Bog. Folketallet i Præstegjeldet var 1801 den 1 Febr. 949. Ved Reſkr. af 8de Aug. 1806 blev ſaſſat, at den til Brønſe Sognekald fra Wægens reſiderende Paſtorat henlagte Fiſk- og Korn-Tiende ſkulde fragaae bemeldte Sognekald og tillægges Wægens Paſtorat imod at det aarlige Lillæg, ſom af den Nordlandſke Kirke- og Skolefond til dette Paſtorat hidtil har været ſvaret, ſkulde ophøre.

Eide.

858. Børse Præstegaard hedder Brevig, skulder 1 Bog. Præstegjeldet havde 1801 den 1 Febr. 344 Mennesker.
860. Ytterste Præstegaard, Eid, skulder 6 Spand. Hovedkirken eller Eids Kirke har Orgel. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 2047.
862. Dre Annex Kirke under Tingvold staaer midt inde i en Fjord kaldet Vatnessjord paa dens syd-østre Side.
863. Orlands Præstegjelds Kirkers Indkomster blev den 4 Maj 1718 forpagtet ved offentlig Auction til den personelle Capellan paa Orlandet Jochum Frederich Urbye, som høistbydende, ndi 3de Mar mod aarlig Afgift 114 Rd., nemlig af Veklem Hovedkirke 70 Rd. og Røfs Annex 44 Rd. Præstegaarden afbrændte ved Waade-Jld sidst i Maret 1810. Folketallet i Præstegjeldet var 1801 den 1 Febr. 3142.
864. Skognens Annexkirke under Orkedalen er, ligesom Hovedkirken, grundmuret, net og proportioneret, har i ældgamle Tider staaet paa en anden Gaard i Nærheden, nemlig Huusbye, hvor der og skal have været et Kloster; et Stykke staaer tilbage af den gamle Kirkes Muur og Grundvolden sees endnu. Orkedals Præstegaard hedder Grotte eller Gryte, er Matric. No. 16, skulder 2 Spand. Capellans Gaarden Sveeggen, som formedelst Fraliggenheden og slet Bei ei i Mandss Minde har af Præster været beboet, blev solgt for 2302 Rd. og den halve Deel af Gaarden Gisvold Matric. No. 17 kjøbt til Boelig for den residierende Capellan for 3418 Rd., hvilket ved Reskr. af 4 Julii 1800 blev approberet. Bemeldte Gisvold skulder 1 Spand, ligger tæt ved Præstegaarden og Hovedkirken, den er den første Capellans Gaard i Stiftet i Henseende til skønne Bygninger, maastee og i Riget, Udfigten er overmaade behagelig ned igjennem den yndige og vel dyrkede Dal. Præstefegaarden Kleven, Matric. No. 35, skulder 1 Spand Bygsel og Land-skyld. Præstegjeldets Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 4825.
865. De 896 matriculerede Gaarde, hvoraf Orkedals Sorenstriverie bestaar, udgjøre tilsammen 590 Spand 2 Dre og $\frac{1}{2}$ Marklaug.
868. Drstoug Præstegjelds Folketal var 1801 den 1 Febr. 2170, nemlig i Dre skoug Hovedsogn 915 og i Skelvens Annex 1255.

Det fgl. norske Vid. Selsk. Skr. i 19de Aarb. 1 B. 1 S. K

Side.

871. Østbye, en stor Sædegaard imellem Fredrichshald og Frederichsstad, tilhørende en Capitaine von Broch, har tilforn tilhørt en Major Meyer siden Proprietair Lars Ziegler.

873. Folketallet i Øster: Indherreds Provstie 1801 den 1 Febr.

1. Stordalen	6966.	Transport	17128.
2. Skogn	3537.	5. Sneaaften	1879.
3. Værdalen	3890.	6. Stoed	2177.
4. Sparboen	2735.	7. Sælboe	3184.

Iatr. 17128.

I alt 24368.

874. Folketallet var i Øster: Moelands Kald 1801 den 1 Febr. i Hovedfoguet 820 og paa Tromøe 2816, tilsammen 3636. De 3de Gaarde Rabnes, Lille Herre og Hellestvedt, paa hvis Grunde Herre: Jern: samt Hammerfang og Møllebrug er beliggende, og hvorved mere end 200 Arbeidere underholdes, bleve lagte til Porsgrunds Menighed fra Bamble ved Reskr. af 17 Febr. 1786. De havde $1\frac{1}{2}$ Mil til Vands og Lands til Bamble, men ikkun $\frac{1}{2}$ til Porsgrunds Kirke. For at forekomme Tvistigheder mellem Vestre: Porsgrund og tilstødende Solum Præstegjeld udkom Reskr. af 13 Noobr. 1795 af følgende Indhold: Vestre Porsgrunds Grundfer skulle ikke strække sig længer end der, hvor Landets matriculerede Jord og de indhegnede Engelykker modstøde, og følgelig alene bestaae af sine to nu havende Gader langs Porsgrunds og Klyve: Elven og de derimellem liggende Huse at begynde med Christen Bugtens Hus oven for den saa kaldte Skræder: Aae og nede ved Kjøbmand von Cappelens paa Klyvegaardens Grund beliggende Lasseplads, men alt det, som ligger her uden for, skal blive at henregne til Landet, tilligemed de Huse, der enten ere eller herefter blive byggede derpaa, hvorhos Vestre Porsgrund skal fragaae den i den ene Ende af Dvregaden langs Klyve: Elven gaaende Boigdevei i det hele, dog at det danske Cancellies Resolution af 5 Maji 1792, hvorefter Christen Nielsen Klyve, der beboer den ham tilhørende og paa Vestre: Porsgrund beliggende Gaard, ei skal ansees som henhørende til Vestre: Porsgrunds Menighed, saa længe han ikke som Strandfæder eller Borger giver sig af med sammes Næringsveie, skal, saa længe bemeldte Christen Nielsen Klyve lever, ansees uforandret. Som bestandig Boelig for Sognepræsten i Porsgrund maatte den Gaard, som Hr. Carl Hansen beboede, kjøbes for 3000 Rd. og derefter henlægges til Kirken,

Side.

efter Reskr. af 10 Januar. 1800, begge Menigheder i Østre og Vestre Porsgrund havde sammenskudt 1000 Rd. til Præstebolig, de manglende 2000 Rd. maatte efter samme Reskr. laanes af en af Stiftets offentlige Kasser og blive staaende i Gaarden, mod restriktmæssigt Pant, deraf skal enhver Sognepræst svare løbige Renter og holde uden Udgift for Kirken Gaardens Huse og Jord med alt deraf dependerende i aabodsfri Stand. Porsgrunds Folkemængde var 1801 den 1 Febr. 1843.

Toldindtraderne 1794 40935 Rd., 1795 35033 Rd.; Conf. Indtraderne 1794 3433 Rd. og 1795 2730 Rd. I den 7de Linie nedefra ved Ordet Saugbruge: hvoriblant Porsnæs, Skaaning, Tosen og Thistedals Saugene, ogsaa derhos endeel Vandmøller.

377. Øster-Niisøers Kirke havde Aar 1795 100 Rd. som blev Kirken skjenket 1781 af afgangne Mads Madsen og Hustru for at staae som en urørlig Fond, hvoraf Renterne skulle oplægges for deraf at vedligeholde den Prydelse, hvilken de 1774 gav til Præstestolen. Fattiggassen havde 1795 3557 Rd. 72 $\frac{1}{2}$ S. (Thaarups Archiv for Statistisk, 2 B. S. 355). Efter det kongelige danske Cancellies Ordre af 25 Aug. 1798 skulle Byens Grunde opmaales og ved Delestene bestemmes, hvorvidt Byens Strækning skulde regnes.

Toldindtraderne var 1794 11109 Rd., 1795 13688 Rd. Conf. Indtraderne 1794 1154 Rd. og 1795 1052 Rd.

Ved Reskr. af 1 Febr. 1799 blev bevilget en Afgift af 4 Skilling pr. 10 Rd. aarlig paa Byens Bygningers Assurance-Summa, som skulde anvendes til 4 Vægtene med 46 Rd. aarlig Lon og Mondur, samt til Bygters og Lysnings Anskaaffelse (Coll Tid.). Reskr. af 20 Juli 1798 befaler, at norske Løbs 2, 13, 8 skal være den Regel, hvorefter Naadensaaret i Øster-Niisøer Kald skal fastsættes, i Stedet for den tilforn erlagte Enke-Pension 10 Rd. 62 $\frac{1}{2}$ S. skulde Sognepræsten erlægge aarlig til Enken 30 Rd.

Folketallet var 1801 den 1 Febr. i Øster-Niisøer 1292 og i Annexet Sonnelev 1653, tilsammen 2945.

381. Om den store Kæmpes Benvad i en Hoi ved Bondegaarden Hegeland i Drebøe Sogn læses i den topogr. Journ. II S. 23-27. Dvre-Fredøe en stor og god Gaard i Tingvold Præstegjeld, hvor Fredøe Annex-Kirke

Side.

staaer; her formodes den tapre Eigil Ulfærk, der er saa bekjendt i Kong Hagen Adelssteens Historie, at have boet. Her blev uden Tvivl holdt det mærkværdige Slag imellem denne Konge og Erik Blodøyes Sønnen, hvor den gamle Eigil faldt, men ei udræbnet; i een af de mange Steen-Roser neden for Frei-Bjerget var vist hans Grav, der har man fundet et forrustet Sværd, hvoraf var tilovers en tyk Sølvplade noget over $\frac{1}{2}$ Ellen lang, mod 1 Finger tyk, over 1 Tomme bred, indhuul, under den udgraverede Sølvplade har været Træ; man fandt ogsaa Kull, Skibs-søm m. m.

Reskr. af 16 Junii 1797 bifalder det gjorte høieste Bud 889 Rd. paa noget Jordegods, som var beneficeret Dvøre: Qvinnesdals Sognekalb og ublagt til Enkesæde, samt bevilger, at Renterne af Capitalen, som forsaavidt den halve Deel ei blev staaende i Eiendommene, men administreret under Stiftets publicke Midler, maae tilfalde Præsteentferne i Kaldet, og naar ingen Enke er, Sognepræsten. Folketallet i Dvøre: Qvinnesdal var 1801 den 1 Febr. 2253.

882. Folketallet i Dvøre: Kommeriges og Søtkøers Provstie den 1 Febr. 1801.

		Transport	26054.			
1. Eidsvold	" "	4026.	6. Næs	" "	4794.	
2. Hoff	" "	6009.	7. Ullensager	" "	4079.	
3. Grue	" "	4706.	8. Gjerdrum	" "	1333.	
4. Vinger	" "	6149.	9. Rannestad	" "	2745.	
5. Strøm	" "	5164.	10. Hurdalen	" "	2098.	
		Latr.	26054.		Talt	41103.

De residerende Capellanier i Rannestad og Ullensager nedlægges ved Vacance.

Dvøre: Tellemarken strækker sig fra Syd til Nord lidet over 13 Mile og fra Ost til Vest omtrent 18, fra Scheen nederst $4\frac{1}{2}$ Mill, fra Kragerø 9 Mile og fra Arendal omtrent 14 à 15, der ere de nærmeste Kjøbstæder ved Søekanten (Lunds Krag. Beskr. S. 3 og 4). Kjøgfossen i Dvøre: Tellemarken skal have 1000 Fods lodrette Høide. 2de Districts-

Side.

chirurgicater bleve oprettede ved kongelig Resolution af 18 Novbr. 1811 i Dore-Tellemarken og den øverste Deel af Nedre-Tellemarken, hvoraf det østlige bestaaer af Hjerdal, Lind, Hitterdal, Sende og Bøe Præstegjelde, hvis Districtschirurg skal boe i Hitterdal, og det vestlige af Winnie, Moe, Moeland, Laurdal, Hvidese og Sillejords Præstegjelde, hvis Districtschirurg skal boe i Hvidese kald, hver med aarlig Gage 300 Rd.

883. Folketallet i Dore-Tellemarkens Provstie den 1 Febr. 1801.

		Transport	9537.
1. Hvidese Præstegjeld	3280.	5. Moe	1146.
2. Sillejord	2411.	6. Laurdal	1117.
3. Hjerdal	2812.	7. Lind	2423.
4. Moeland	1034.	8. Winnie	1736.
	Latr. 9537.		Talt 15959.

I dette Provstie er nu 9 Sogne kald, da Hvidese blev deelt i 2de den 24 Aug. 1810, det nye hedder Rissedal, og da det residierende Capellanie ved denne Forandring gik ind, er nu intet i Provstiet.

I 6te Linie nedenfra sættes i Stedet for Skeens Laugting Stifts-overretten i Christiania.

Reise igjennem Dore-Tellemarken til Christiansand og tilbage 1775 udkom i Kbhavn 1778, 8 uden Forfatterens Navn, men er, som bekendt, af den store Naturkyndige, Conferentsraad Otto Friderich Müller, der døde den 26 Decembris 1784 i Alders 55de Aar, berømt af saa mange vigtige Skrifter, ogsaa dette er en behagelig Lecture i flere Henseender og især for en Elsker af Naturhistorien.

Forsøg til Beskrivelse over Dore-Tellemarken i Norge af Johann Michael Lund, Kbhavn 1785, 8, et lidet velordnet og nyttigt Skrift, som indeholder mange gode Jagttagelser og Oplysninger om denne fieldrige, hvid liggende Egn, det blev belønnet med det Kongel. Danske Landhuusholdnings Selskabs anden Guldmedaille, som var den af Sammenudsatte Priis. Forfatteren er nu Justitsraad og Borgemeester i Bergen.

Side.

884. Ved Reskr. af 26 Oct. 1810 blev Tienden af Ornæs Sogn, som forhen var tillagt Hassels Kald, henlagt til Ornæs Præstegjeld. Præstegaardens Navn er Præstfjord, Skylder 1 Pund. Folkemængden var 1801 den 1 Febr. 1037.
885. Folketallet i Dyer Præstegjeld var 1801 den 1 Febr. 2578.
886. Den residerende Capellans Enke eller Arvinger efter hans Død i Dvestads Præstegaard maatte nyde Raadens Aar af Capellaniet og hende som Enke tillige forundes en liden aarlig Pension af samme Embeds Indkomster, der af Provsten og 2 Præster eengang for alle skulde anslaaes og fastsættes til omtrent $\frac{1}{10}$ Deel af bemeldte Capellanies visse Indkomster, nemlig den aarlige Lon af Sognepræsten i Kaldet og de 3 Høitids Ofre (Reskr. af 19 Januar. 1770). Dvestads Præstegjelds Folketal var 1801 den 1 Febr. 6785.